

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี

นางสาวธิดา คู่ทรัพย์เจริญชัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบัญชี ภาควิชาการบัญชี

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-17-4794-2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE RELATIONSHIP BETWEEN EARNING QUALITY AND AUDITOR'S REPORTS

Miss Thida Ousubcharoenchai

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Accountancy Program in Accounting

Department of Accountancy

Faculty of Commerce and Accountancy

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN 974-17-4794-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี

โดย

นางสาวธิดา คู่ทรัพย์เจริญชัย

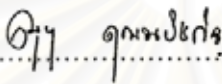
สาขาวิชา

การบัญชี

อาจารย์ที่ปรึกษา

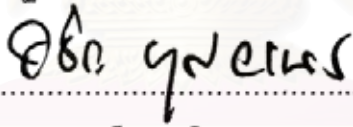
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วชิระ บุญยเนตร

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

 คณบดีคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดนุชา คุณพนิชกิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ณัฐเสกข์ จิมโอม)

 อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วชิระ บุญยเนตร)

 กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. มารวย ผดุงสิทธิ์)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ธิดา อุทร์พย์เจริญชัย : ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี
(THE RELATIONSHIP BETWEEN EARNING QUALITY AND AUDITOR'S REPORTS)

อ. ที่ปรึกษา : ผศ. ดร. วชิระ บุญยเนตร, 114 หน้า. ISBN 974-17-4794-2

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี การศึกษาครั้งนี้คุณภาพกำไรประกอบด้วย (1) รายการคงค้าง (2) ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน และ (3) ความเพียงพอของเงินสด กลุ่มตัวอย่าง คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2545 – 2547 ยกเว้นกลุ่มธนาคาร เงินทุนหลักทรัพย์ และธุรกิจประกัน การศึกษาในครั้งนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต) และสถิติเชิงอนุมาน (การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก) ในการอธิบายผลการวิจัยและการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี

ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95 % การศึกษาครั้งนี้ พบว่า (1) รายการคงค้างมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป (2) ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้พยายามที่จะลดความเสี่ยงการละเว้นตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการเพิ่มตัวแปรควบคุม ผลการทดสอบพบว่า ทิศทางความสัมพันธ์สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีต กล่าวคือ โอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างต่ำหาก (1) อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนอยู่ในระดับสูง และ (2) อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิอยู่ในระดับสูง ในทางตรงกันข้ามการศึกษาครั้งนี้พบว่าโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างสูงในกรณีที่งบการเงินถูกตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่

ภาควิชา.....การบัญชี..... ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา.....การบัญชี..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2548.....

4682267426 : MAJOR ACCOUNTING

KEYWORDS : EARNING QUALITY, AUDITOR'S REPORT AND MODIFIED REPORT

THIDA OUSUBCHAROENCHAI : THE RELATIONSHIP BETWEEN EARNING
QUALITY AND AUDITOR'S REPORTS. THESIS ADVISOR: WACHIRA
BOONYANET, Ph.D., 114 pp. ISBN 974-17-4794-2

The main objective of this thesis is to study the relationship between earning quality and auditor's reports. In this study, earning quality consists of (1) accruals (2) operating cash index and (3) cash flow adequacy. The samples include all Thai listed companies for the periods of 2003 – 2005, excluding commercial banking, finance and securities, and insurance business. Not only descriptive statistics (frequency, percentage, minimum, maximum and mean) but also inferential statistics (logistic regression analysis) are used to analyze the relationship between earning quality and auditor's reports.

At 95 % confidence interval, (1) the greater the accruals, the higher probability that the auditors are more likely to issue modified reports (2) the greater the operating cash index, the lower probability that the auditors are more likely to issue modified reports. This study has also attempted to minimize the risk by controlling other factors that could be correlated with modified reports. The study finds the relationship between modified reports and the controls variables which are consistent with prior studies. The likelihood of the modified reports decreases when (1) the greater liquidity ratios, and (2) the greater profitability ratios. However, the likelihood of modified reports increases when the companies have been audited by Big – 4.

Department.....Accountancy.....Student's signature.....

Field of study.....Accounting.....Advisor's signature.....

Academic year.....2005.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Wachira Boonyant

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้สำเร็จไปได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วชิระ บุญยเนตร ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งท่านได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และเสนอความคิดเห็นที่มีคุณค่าต่อการศึกษา ตลอดจนการช่วยเหลือในสิ่งต่าง ๆ อย่างดียิ่ง ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ และขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ณัฐเสกข์ นิมโหม ที่ท่านได้กรุณาเป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนคำแนะนำดี ๆ ที่มีต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ รวมถึงกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร. มารวย ผดุงสิทธิ์ ที่ท่านได้กรุณามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนคำแนะนำเพิ่มเติมที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมถึงคณาจารย์ในภาควิชาการบัญชีทุกท่านที่ได้เสริมสร้างความรู้และทักษะของการศึกษาในหลักสูตรปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต ตลอดจนคณาจารย์จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพณิชยการพระนคร สำหรับการประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในสาขาวิชาการบัญชีระดับปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อวิโรจน์ คุณแม่วราภรณ์ คุณย่าทองคำ และคุณอาวรกิจ คู่ทรัพย์เจริญชัย รวมถึงสมาชิกทุกคนในครอบครัวของข้าพเจ้า สำหรับการให้ความดูแลทั้งในด้านร่างกายและจิตใจเป็นอย่างมากตลอดช่วงของการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจนเพื่อน ๆ ทุกคนที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาให้การสนับสนุนและช่วยเหลือเป็นกำลังใจให้ข้าพเจ้าด้วยดีตลอดมา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฐ

บทที่

1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 สมมติฐานการวิจัย.....	2
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.5 กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	3
1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	4
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
1.8 ระเบียบวิธีวิจัย.....	7
1.9 ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิจัย.....	9
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไร.....	10
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการวิเคราะห์งบการเงินสำหรับผู้สอบบัญชี... ..	17
2.3 รายงานของผู้สอบบัญชี.....	18
2.3.1 รายงานของผู้สอบบัญชีแบบไม่มีเงื่อนไข.....	18
2.3.2 รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป.....	18
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา.....	20

	หน้า
2.4.1 งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพกำไร.....	20
2.4.2 งานวิจัยเกี่ยวกับรายงานของผู้สอบบัญชี.....	21
2.4.3 งานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของ ผู้สอบบัญชี.....	23
2.5 งานวิจัยและแนวคิดอื่นที่เกี่ยวข้อง.....	24
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	28
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	28
3.2 คำอธิบายเกี่ยวกับตัวแปร.....	29
3.2.1 ตัวแปรอิสระ : ตัวแปรที่สนใจศึกษา.....	29
3.2.2 ตัวแปรอิสระ : ตัวแปรควบคุม.....	32
3.2.3 ตัวแปรตาม.....	34
3.3 การพัฒนาสมมติฐานการวิจัย.....	39
3.3.1 สมมติฐานเกี่ยวกับรายการคงค้าง.....	39
3.3.2 สมมติฐานเกี่ยวกับอัตราส่วนทางการเงินที่ใช้วัดคุณภาพกำไร.....	40
3.4 ตัวแบบ.....	41
3.4.1 ตัวแบบทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างกับรายงานของ ผู้สอบบัญชี.....	41
3.4.2 ตัวแบบทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน กับรายงานของผู้สอบบัญชี.....	42
3.4.3 ตัวแบบทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความเพียงพอของเงินสดกับ รายงานของผู้สอบบัญชี.....	42
3.4.4 ตัวแบบทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของ ผู้สอบบัญชี.....	42
3.5 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	42
3.5.1 ประชากร.....	42
3.5.2 กลุ่มตัวอย่าง.....	43
3.5.3 วิธีการเลือกตัวอย่าง.....	43

3.6	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	43
3.7	แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
3.7.1	สถิติเชิงพรรณนา.....	44
3.7.2	สถิติเชิงอนุมาน.....	44
4	ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา.....	48
4.1	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรที่ศึกษาในภาพรวม.....	50
4.2	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายงานของผู้สอบบัญชีแต่ละประเภทโดย จำแนกตามตัวแปร.....	59
5	ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน.....	63
5.1	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างกับรายงานของผู้สอบ บัญชีในแต่ละรูปแบบ.....	67
5.1.1	ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 1.....	69
5.1.2	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1.....	69
5.1.3	ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม.....	70
5.2	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานกับ รายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบ.....	70
5.2.1	ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 2.....	73
5.2.2	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 2.....	73
5.2.3	ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม.....	74
5.3	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเพียงพอของเงินสดกับรายงาน ของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบ.....	74
5.3.1	ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 3.....	76
5.3.2	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 3.....	77
5.3.3	ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม.....	77
5.4	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบ บัญชีในแต่ละรูปแบบ.....	77

5.4.1 ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 4.....	80
5.4.2 ผลการทดสอบตัวแบบที่ 4.....	81
5.4.3 ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม.....	81
6 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	86
6.1 บทสรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	87
6.1.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน.....	87
6.1.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบ	92
6.1.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบ โดยจำแนกตามตัวแปร.....	92
6.1.4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของ ผู้สอบบัญชี.....	94
6.2 ข้อจำกัดของงานวิจัย.....	97
6.3 ข้อเสนอแนะ.....	98
6.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย.....	98
6.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อในอนาคต.....	99
รายการอ้างอิง.....	101
ภาคผนวก.....	104
ภาคผนวก ก การตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก.....	105
ภาคผนวก ข แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรายงานของผู้สอบบัญชี.....	108
ภาคผนวก ค กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรายงานของผู้สอบบัญชี.....	110
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	114

สารบัญตาราง

ฎ

ตาราง	หน้า	
2.1	สรุปแหล่งที่มาของตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย.....	26
3.1	ตัวแปรที่สนใจศึกษาในแต่ละตัวแบบ.....	30
3.2	สรุปรายละเอียดของตัวแปรแต่ละชนิด.....	37
4.1	สรุปสัญลักษณ์และความหมายตัวแปร.....	49
4.2	ค่าสถิติพื้นฐานของรายการคงค้าง.....	51
4.3	ค่าสถิติพื้นฐานของดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน.....	52
4.4	ค่าสถิติพื้นฐานของความเพียงพอของเงินสด.....	52
4.5	ค่าสถิติพื้นฐานของอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน.....	53
4.6	ค่าสถิติพื้นฐานของอัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิ.....	54
4.7	ค่าสถิติพื้นฐานของขนาดของสำนักงานสอบบัญชี.....	54
4.8	ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรตาม (รายงานของผู้สอบบัญชี).....	57
4.9	ค่าสถิติพื้นฐานแยกตามรูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีและขนาดของสำนักงาน สอบบัญชี.....	58
4.10	ค่าสถิติพื้นฐานเปรียบเทียบรูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีโดยจำแนกตามตัวแปร	60
5.1	สรุปสัญลักษณ์และความหมายตัวแปร	64
5.2	แสดงสัดส่วนความถูกต้องในการพยากรณ์ตัวแบบที่ 1 ในแต่ละรูปแบบ.....	67
5.3	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างกับรายงานของผู้สอบบัญชีใน แต่ละรูปแบบ.....	68
5.4	แสดงสัดส่วนความถูกต้องในการพยากรณ์ตัวแบบที่ 2 ในแต่ละรูปแบบ.....	71
5.5	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานกับ รายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบ.....	72
5.6	แสดงสัดส่วนความถูกต้องในการพยากรณ์ตัวแบบที่ 3 ในแต่ละรูปแบบ.....	74
5.7	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความเพียงพอของเงินสดกับรายงานของ ผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบ.....	75
5.8	แสดงสัดส่วนความถูกต้องในการพยากรณ์ตัวแบบที่ 4 (ในภาพรวม).....	78

ตาราง	หน้า
5.9 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพคำไต่กับรายงานของผู้สอบบัญชีใน ภาพรวมของแต่ละรูปแบบ.....	79
5.10 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย.....	82

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ

หน้า

1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย..... 4

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รายงานของผู้สอบบัญชี (Auditor's Reports) เป็นผลงานของผู้สอบบัญชีที่ใช้สื่อสารผลลัพธ์ของการปฏิบัติงานที่ได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานวิชาชีพไปยังผู้ใช้ ทำให้ผู้ใช้พึงจะได้รับทราบถึงความเห็นของผู้สอบบัญชีที่ได้ให้ความมั่นใจหรือความเชื่อมั่นในระดับสูง แต่ไม่ถึงเป็นข้อยุติเกี่ยวกับความถูกต้องของข้อมูลทางการเงินของกิจการ ซึ่งในขั้นตอนของการตรวจสอบบัญชีนั้น การรายงานผลการตรวจสอบถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการและถือได้ว่ารายงานของผู้สอบบัญชีเป็นส่วนที่สำคัญส่วนหนึ่งของกระบวนการสอบบัญชี โดย Pearlman (1978) ได้ให้แนวคิดที่น่าสนใจไว้ว่ารายงานของผู้สอบบัญชื่อนั้นเป็นสัญญาณเตือนเบื้องต้นเกี่ยวกับคุณภาพกำไร (Earning Quality) ของกิจการ เนื่องจากนักลงทุนไม่สามารถอ่านสัญญาณที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวเลขทางการเงินได้ สำหรับในด้านนักลงทุนนั้น การวิเคราะห์คุณภาพกำไรของกิจการถือเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากคุณภาพกำไรของกิจการเป็นการส่งสัญญาณให้นักลงทุนทราบถึงสถานะทางการเงินที่แท้จริงของกิจการ ดังนั้น จากแนวคิดของ Pearlman สะท้อนให้เห็นว่า รายงานของผู้สอบบัญชีถือเป็นส่วนประกอบสำคัญในอันดับแรกๆ อันจะทำให้ให้นักลงทุนนำไปเป็นแนวทางในการตัดสินใจให้เกิดประสิทธิภาพได้ในเบื้องต้นเกี่ยวกับคุณภาพกำไรของกิจการ

ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงศึกษาตามแนวคิดที่ว่า รายงานของผู้สอบบัญชื่อนั้นเป็นสัญญาณเตือนเบื้องต้นเกี่ยวกับคุณภาพกำไรของกิจการ ซึ่งตัวแทนในการวัดคุณภาพกำไรนั้นประกอบด้วยรายการคงค้าง (Accruals) และอัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio) ที่วิเคราะห์จากงบกระแสเงินสด ภายใต้หัวข้อการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี” ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวยังไม่เป็นที่ประจักษ์ต่อกรณีของประเทศไทย จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษา เพื่อให้ให้นักลงทุนได้ประจักษ์ถึงความมีคุณค่า (Information Content) ของรายงานของผู้สอบบัญชี เนื่องจากรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นสัญญาณเตือนเบื้องต้นเกี่ยวกับคุณภาพกำไรของกิจการ และยังเป็นประโยชน์ต่อผู้สอบบัญชีในการเพิ่มโอกาสที่จะนำงบการเงินมาวิเคราะห์คุณภาพกำไรของกิจการ อันจะส่งผลให้ผู้สอบบัญชีมีความระมัดระวังในการตรวจสอบมากยิ่งขึ้น และในท้ายที่สุด การวิเคราะห์คุณภาพกำไรนั้น จะช่วยสนับสนุนให้ผู้สอบบัญชีสามารถออกรายงานของผู้สอบบัญชีได้ด้วยความเชื่อมั่นและมีหลักการยิ่งขึ้น เนื่องจากคุณภาพกำไรของ

กิจการเปรียบเสมือนสัญญาณที่ส่งให้ผู้สอบบัญชีทราบเกี่ยวกับสถานะทางการเงินที่แท้จริงของกิจการ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี โดยตัวแทนในการวัดคุณภาพกำไรที่สนใจศึกษาประกอบด้วย (1) รายการคงค้าง (Accruals) (2) ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (Operating Cash Index) และ (3) ความเพียงพอของเงินสด (Cash Flow Adequacy) อีกทั้งปัจจัยอื่นนอกเหนือจากคุณภาพกำไรได้แก่ (1) อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน (Liquidity Ratio) (2) อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิ (Profitability Ratio) และ (3) ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (Audit Size) ที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งงานวิจัยในอดีตของต่างประเทศได้วิจัยเชิงประจักษ์ไว้

1.3 สมมติฐานการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาในอดีตของ Francis and Krishnan (1999) ที่พบว่ารายการคงค้าง (Accruals) มีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งวรรณกรรมของ Richardson et al. (2001) ที่แสดงให้เห็นว่า ตัวแทนที่ดีในการวัดคุณภาพกำไร ก็คือ รายการคงค้าง และจากผลงานวิจัยของ Mutchler (1985) ที่พบว่าอัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio) มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่พัฒนาตัวแบบ (Model) โดยนำอัตราส่วนทางการเงินที่ใช้วัดคุณภาพกำไรมาทำการศึกษาความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งอัตราส่วนทางการเงินดังกล่าวนี้มีทฤษฎีของ Gibson (1995) และงานวิจัยของ Joel and Jae (1981) ที่ได้กล่าวถึงอัตราส่วนทางการเงินที่ใช้วัดคุณภาพกำไรมาสนับสนุน อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชีให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นจึงจำเป็นที่จะต้องตั้งสมมติฐานการวิจัย โดยในส่วนนี้จะเป็นการตั้งสมมติฐานการวิจัยโดยสังเขป ส่วนรายละเอียดของการพัฒนาสมมติฐานการวิจัยจะได้นำเสนอไว้ในส่วนของระเบียบวิธีวิจัย (บทที่ 3) ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยโดยสังเขป ดังต่อไปนี้

H_{11} : หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับรายการคงค้างของกิจการ

H_{12} : หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานของกิจการ

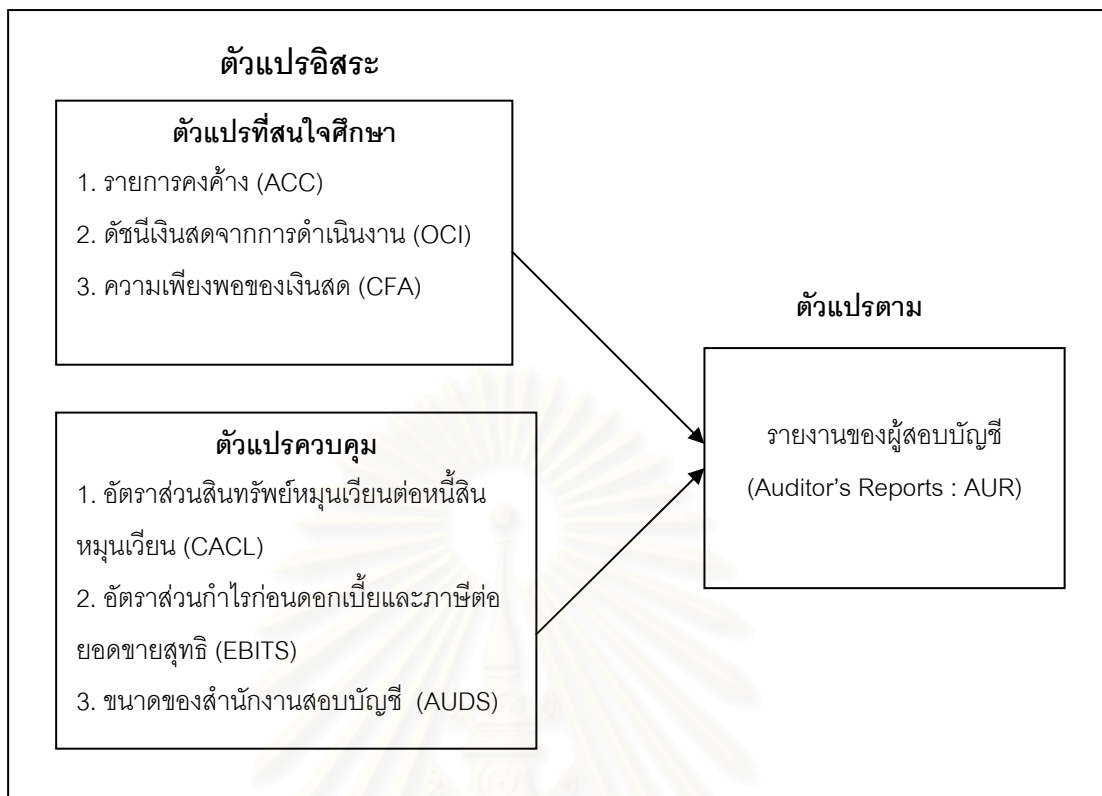
H_{13} : หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับความเพียงพอของเงินสดของกิจการ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้จะใช้ข้อมูลของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่มีรอบระยะเวลาบัญชีตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม วันที่ 31 ธันวาคม ตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 – 2547 ซึ่งข้อมูลของรายงานทางการเงินและข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการศึกษาได้เปิดเผยอยู่ในแผ่นซีดี – รอม (I-SIMS : Integrated-SET Information Management Systems) ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยศึกษาทุกกลุ่มอุตสาหกรรม **ยกเว้นกลุ่มธนาคาร กลุ่มเงินทุนหลักทรัพย์ กลุ่มประกันชีวิตและประกันภัย กลุ่มตลาดหลักทรัพย์ใหม่ (MAI)** เนื่องจากข้อมูลในงบการเงินมีคุณลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น

1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี ทำให้ผู้วิจัยสามารถจำแนกตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาออกเป็น 2 กลุ่มคือ ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม สำหรับตัวแปรอิสระจะประกอบด้วย ตัวแปรที่สนใจศึกษาหรือตัวแปรอธิบาย และตัวแปรควบคุม รายละเอียดของตัวแปรแต่ละชนิดแสดงไว้ในส่วนของระเบียบวิธีวิจัย (บทที่ 3) ในส่วนนี้จะ เป็นเพียงกรอบแนวคิดการวิจัย ตามที่ได้นำเสนอไว้ในแผนภาพ 1.1

แผนภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. **คุณภาพกำไร (Earning Quality)** หมายถึง ความสามารถของกำไรในการสะท้อนกระแสเงินสดที่อยู่เบื้องหลังการเกิดกำไรหรือกล่าวได้ว่าตัวเลขกำไรใดก็ตามที่จำเป็นต้องอาศัยการประมาณที่ซับซ้อนกว่าจะได้มาซึ่งตัวเลขกระแสเงินสดในอนาคตจะถือได้ว่ากำไรนั้นมีคุณภาพต่ำ ในขณะที่กำไรของกิจการใดก็ตามที่ช่วงเวลาของการเกิดกำไรสอดคล้องพอดีกับช่วงเวลาของการเกิดกระแสเงินสดจะถือว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพ

2. **รายการคงค้าง (Accruals)** หมายถึง การบันทึกกำไรหรือรายจ่ายที่เกิดขึ้นแล้ว ถึงแม้จะยังไม่ได้รับเงินสดเข้ามาหรือจ่ายออกไปก็ตาม ซึ่งจะกระทบกระแสเงินสดจากการดำเนินงานของกิจการในอนาคตได้ เนื่องจากกำไรสุทธิของบริษัทประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ กระแสเงินสดจากการดำเนินงานกับรายการตามเกณฑ์คงค้าง โดยกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเป็นรายการเงินสดที่เกิดขึ้นในงวดนั้น

3. **ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (Operating Cash Index)** เป็นตัวบ่งบอกว่าหากกิจการสามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานได้ในจำนวนที่สูงพอๆ กับกำไรที่ทำมาหาได้แล้ว ก็มีความเป็นไปได้ว่ากำไรนั้นจะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานอย่างแท้จริง และถือว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพ

4. **ความเพียงพอของกระแสเงินสด (Cash Flow Adequacy)** เป็นตัววัดความสามารถของกิจการในการก่อให้เกิดกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานที่จะสามารถนำไปชำระคืนหนี้สินนำไปลงทุนในสินทรัพย์ นำไปซื้อสินค้าเพิ่มขึ้นเพื่อขาย และนำไปจ่ายเงินปันผล อัตราส่วนนี้ยิ่งมากยิ่งดีจะเป็นตัวบ่งบอกความสามารถของกิจการในการก่อให้เกิดกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานที่เพียงพอต่อรายจ่ายหรือภาระผูกพันต่างๆ ที่กล่าวมา

5. **ผู้สอบบัญชี (Auditor)** หมายถึง ผู้ตรวจสอบงานทางการบัญชี ซึ่งจัดทำโดยบุคคลอื่น

6. **รายงานการสอบบัญชี (Auditor's Reports)** หมายถึง การติดต่อสื่อสารอย่างเป็นทางการติดต่อกับผู้ถือหุ้น นักลงทุน หน่วยงานราชการ และบุคคลทั่วไป หรือหมายถึงผลงานชิ้นสุดท้ายของผู้สอบบัญชีเพื่อให้ข้อสรุปเกี่ยวกับความเชื่อมั่นหรือความเชื่อถือได้ในงบการเงินของกิจการเพื่อเป็นประโยชน์ในการประกอบการตัดสินใจของผู้ใช้ได้ถูกต้อง

7. **กระแสเงินสด (Cash Flow)** หมายถึง การได้มาและใช้ไปของเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด

8. **กิจกรรมดำเนินงาน (Operating Activities)** หมายถึง กิจกรรมหลักที่ก่อให้เกิดรายได้ของกิจการ และกิจกรรมอื่นที่มีใช้กิจกรรมลงทุนหรือกิจกรรมจัดหาเงิน

9. **กิจกรรมลงทุน (Investing Activities)** หมายถึง การซื้อและจำหน่ายทรัพย์สินระยะเวลาและเงินลงทุนอื่น ซึ่งไม่รวมอยู่ในรายการเทียบเท่าเงินสด

10. **กิจกรรมจัดหาเงิน (Financing Activities)** หมายถึง กิจกรรมที่มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในขนาดและองค์ประกอบของส่วนของผู้ถือหุ้นและส่วนกักเก็บของกิจการ

11. อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน (Liquidity Ratio) เป็นอัตราส่วนที่ใช้สำหรับวัดความสัมพันธ์ซึ่งจะทำให้ทราบถึงความสามารถและความเพียงพอของสินทรัพย์หมุนเวียนในการชำระหนี้สินหมุนเวียน

12. อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิ (Earning before Interest and Tax Expense to Net Sales) เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถในการจัดการของกิจการ แสดงให้ทราบถึงรายได้จากการขายสินค้าหรือให้บริการหลังจากได้มีการหักค่าใช้จ่ายเรียบร้อยแล้ว

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ นักลงทุน ประจักษ์ถึง คุณค่าของ รายงาน ผู้สอบบัญชี (Information Content of Auditor's Reports) โดยใช้ รายงาน ผู้สอบบัญชี เป็น สัจจญาณ เตือน เบื้องต้น เกี่ยวกับ คุณภาพ กำไร ของ กิจการ

2. เพื่อเป็น ประโยชน์ ต่อ ผู้สอบบัญชี ในการ เพิ่ม โอกาส ที่จะ นำงบการเงิน มา วิเคราะห์ คุณภาพ กำไร ของ กิจการ อัน จะ ส่งผล ให้ ผู้สอบบัญชี มีความ ระมัดระวัง ในการ ตรวจสอบ มาก ยิ่ง ขึ้น และ ใน ท้าย ที่ สุด การ วิเคราะห์ คุณภาพ กำไร นั้น จะ ช่วย สนับสนุน ให้ ผู้สอบบัญชี สามารถ ออก รายงาน ของ ผู้สอบบัญชี ได้ ด้วย ความ เชื่อมั่น และมี หลักการ ยิ่ง ขึ้น เนื่องจาก คุณภาพ กำไร ของ กิจการ เปรียบ เสมือน สัจจญาณ ที่ ส่ง ให้ ผู้สอบบัญชี ทราบ เกี่ยว กับ สถานะ ทาง การเงิน ที่ แท้จริง ของ กิจการ

1.8 ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยโดยละเอียดจะกล่าวไว้ในบทที่ 3 ในส่วนนี้จะกล่าวถึงโดยสังเขปเท่านั้น รูปแบบการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) กลุ่มตัวอย่าง คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีรอบระยะเวลาบัญชีวันที่ 1 มกราคม ถึงสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 – พ.ศ. 2547 ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics)

ทั้งนี้เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงใช้เทคนิคที่สำคัญคือ การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการทดสอบประกอบด้วยทั้งหมด 4 ตัวแปร โดย 3 ตัวแปรแรกจำแนกตามตัวแปรที่สนใจศึกษา ส่วนตัวแปรสุดท้ายเป็นการรวมตัวแปรทุกตัวไว้ด้วยกัน เทคนิคดังกล่าวทำให้ได้รับคำตอบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี อีกทั้งยังเป็นการตอบวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัยได้อย่างครบถ้วนทุกประการ ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยกัน 2 กลุ่มคือ

- (1) **ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย**
 - **ตัวแปรที่สนใจศึกษาหรือตัวแปรอธิบาย (Explanatory Variables) ได้แก่**
 - รายการคงค้าง (Accruals)
 - ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (Operating Cash Index)
 - ความเพียงพอของเงินสด (Cash Flow Adequacy)
 - **ตัวแปรควบคุม (Control Variables) ได้แก่**
 - อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน (Liquidity Ratio)
 - อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิ (Earning Before Interest and Tax Expense to Net Sales)
 - ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (Audit Size)

(2) **ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ** รายงานของผู้สอบบัญชี โดยมีรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นรายงานที่สนใจศึกษา

สำหรับรายละเอียดของตัวแปรแต่ละชนิดจะกล่าวไว้ในส่วนของระเบียบวิธีวิจัย (บทที่ 3)

1.9 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 1 กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานการวิจัย ขอบเขตการวิจัย กรอบแนวคิดของการวิจัย ข้อจำกัดของการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ระเบียบวิธีวิจัย และลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 กล่าวถึง แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยกัน 4 ส่วนหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพกำไร

ส่วนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการวิเคราะห์งบการเงินสำหรับผู้สอบบัญชี

ส่วนที่ 3 รายงานของผู้สอบบัญชี

ส่วนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ส่วนที่ 5 งานวิจัยและแนวคิดอื่นที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 กล่าวถึง ระเบียบวิธีวิจัย อันประกอบด้วย รูปแบบการวิจัย การพัฒนาสมมติฐาน ตัวแบบและคำอธิบายเกี่ยวกับตัวแปร ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูล และแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 กล่าวถึง การนำเสนอผลการวิจัยเบื้องต้นด้วยสถิติเชิงพรรณนา

บทที่ 5 กล่าวถึง การนำเสนอผลการวิจัยด้วยสถิติเชิงอนุมาน ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของ ผู้สอบบัญชีโดยจำแนกตามตัวแปรที่สนใจศึกษา ในแต่ละส่วนจะประกอบไปด้วย การทดสอบความเหมาะสมของตัวแบบ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย และผลการทดสอบตัวแปรควบคุม

บทที่ 6 กล่าวถึง บทสรุปและอภิปรายผลการวิจัย รวมทั้งข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อในอนาคต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าหนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการศึกษา “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี” ทำให้สามารถจำแนกและประมวลความรู้ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมออกเป็น 3 ส่วนหลัก ๆ ดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไร (Earning Quality)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการวิเคราะห์งบการเงินสำหรับผู้สอบบัญชี

2.3 รายงานของผู้สอบบัญชี (Auditor's Reports)

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการศึกษา

2.4.1 งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพกำไร

2.4.2 งานวิจัยเกี่ยวกับรายงานของผู้สอบบัญชี

2.4.3 งานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี

2.5 งานวิจัยและแนวคิดอื่นที่เกี่ยวข้อง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไร

เนื่องจากแม่บทการบัญชีได้กำหนดข้อสมมติ (Underlying Assumption) ในการจัดทำและนำเสนองบการเงิน เพื่อให้งบการเงินบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งข้อสมมติอันหนึ่งกำหนดไว้ว่า งบการเงินที่จัดทำขึ้นนั้นควรใช้เกณฑ์คงค้าง (Accrual Basis) เนื่องจากเกณฑ์คงค้างนั้นจะทำให้รายการและเหตุการณ์ทางบัญชีจะรับรู้เมื่อเกิดขึ้น มิใช่เมื่อมีการรับหรือจ่ายเงินสด เพื่อให้งบการเงินแสดงผลการดำเนินงานของแต่ละงวดเวลานั้นอย่างเหมาะสม โดยอาศัยรายการตามเกณฑ์คงค้าง ดังนั้น กำไร(ขาดทุน)สุทธิทางบัญชีที่เกิดขึ้นจึงได้รวมการรับรู้รายการตามเกณฑ์คงค้างไว้ จึงส่งผลให้กำไร(ขาดทุน)สุทธิทางบัญชีจะไม่เท่ากับกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน อาจน้อยกว่าหรือมากกว่าก็ได้ เนื่องจากรายการตามเกณฑ์คงค้างจะกระทบกระแสเงินสดจากการดำเนินงานของกิจการในอนาคตได้ เนื่องจากกำไรสุทธิของบริษัทประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ กระแสเงินสดจากการดำเนินงานกับรายการตามเกณฑ์คงค้าง โดยกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเป็นรายการเงินสดที่เกิดขึ้นในงวด เพราะฉะนั้นจากความแตกต่างดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นสาเหตุที่ต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพกำไร

เมื่อกล่าวถึงคุณภาพกำไรนั้น มีผู้ให้ความหมายไว้หลายด้าน เช่นอาจจะหมายถึงกำไรที่กิจการรับรู้สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่าย โดยกำไรที่มีคุณภาพต้องไม่ผันผวน ยากแก่การคาดการณ์แนวโน้ม และ **สรรพงศ์ (2004)** ยังกล่าวไว้ว่า คุณภาพกำไร มีความสำคัญในอันที่จะนำไปใช้วิเคราะห์ความไม่น่าเชื่อถือของกำไรที่รายงานออกมาได้

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2540) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับคุณภาพกำไรไว้ว่า ควรมีการวิเคราะห์ถึงสาเหตุสำคัญของความแตกต่างระหว่างกำไรสุทธิกับกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2546) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับคุณภาพกำไรไว้ว่า ความสามารถในการทำกำไรที่ดีนั้น จะต้องให้กระแสเงินสดที่ดีด้วย เมื่อได้พิจารณางบกระแสเงินสดไปพร้อมๆ กับงบดุลและงบกำไรขาดทุน แต่หากว่ากิจการมีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเป็นลบต่อเนื่องกันหลายๆ ปี ขณะที่กำไรสุทธิมาโดยตลอด ย่อมเป็นสัญญาณเตือนได้อย่างชัดเจนว่า บริษัทจะต้องประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงินอย่างแน่นอน

สันติ (2544) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับกำไรทางบัญชีไว้ว่า กำไรทางบัญชี หรือกำไรสุทธิที่แสดงในงบกำไรขาดทุนนั้น ไม่ได้แสดงถึงเม็ดเงินที่มีอยู่ในขณะนั้น ซึ่งแม้ว่าจะมีกำไรสุทธิ มิได้หมายความว่าองค์กรจะมีกระแสเงินสดตามที่ต้องการ และถ้าหากกิจกรรมดำเนินงานขององค์กรมีปัญหา ไม่สามารถสร้างรายได้หลัก หรือไม่สามารสร้างกระแสเงินสดรับให้แก่องค์กรได้ อย่างนี้ก็อาจจะทำให้เกิดปัญหาแก่องค์กรโดยรวม เพราะกิจกรรมหลักที่เป็นปกติ ไม่สามารถดำเนินไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล องค์กรอาจจะจำเป็นต้องหาเม็ดเงินมากจากกิจกรรมอื่น เช่น ต้องกู้ยืมเพื่อเสริมสภาพคล่อง หรืออาจจะต้องมีการตัดจำหน่ายสินทรัพย์บางส่วน เพื่อหาเม็ดเงิน และแม้กระทั่งเพื่อการตกแต่งให้องค์กรเกิดกำไรสุทธิที่ดีขึ้น ซึ่งที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า กิจกรรมมีกำไรที่ไม่มีคุณภาพนั่นเอง กล่าวคือ กิจกรรมมีกิจกรรมดำเนินงานที่ไม่เข้มแข็ง ในอันที่จะเปลี่ยนกำไรทางบัญชีให้เป็นกระแสเงินสดรับให้แก่องค์กรได้

Stickney (1996) ได้ให้นิยามของคุณภาพกำไร หมายถึง ความสามารถของกำไรในการสะท้อนกระแสเงินสดที่อยู่เบื้องหลังการเกิดกำไร หรือกล่าวได้ว่าตัวเลขกำไรใดก็ตามที่จำเป็นต้องอาศัยการประมาณที่ซับซ้อนกว่าจะได้มาซึ่งตัวเลขกระแสเงินสดในอนาคตจะถือว่ากำไรนั้นมีคุณภาพต่ำ ในขณะที่กำไรของกิจการใดก็ตามที่ช่วงเวลาของการเกิดกำไรสอดคล้องพอดีกับช่วงเวลาของการเกิดกระแสเงินสดจะถือว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพ

The Financial Accounting Standard Board (FASB) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพกำไรไว้ใน FASB'S Discussion Memorandum on Materiality ว่ากำไรที่แท้จริง (Real Earnings) หรือกำไรที่มีคุณภาพควรเป็นกำไรที่เกิดจากการดำเนินงานตามปกติ สามารถเปลี่ยนกลับมาเป็นเงินสดที่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์ที่เสื่อมค่าได้และเป็นกำไรที่ได้มาจากรายได้ที่เกิดขึ้นเป็นประจำ รวมทั้งกิจกรรมที่มีนัยสำคัญที่ก่อให้เกิดกำไรได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ในความหมายนี้กำไรที่มีคุณภาพหรือกำไรที่แท้จริงจึงเป็นจำนวนที่อยู่ระหว่างกำไรสุทธิทางบัญชีกับกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน

คุณลักษณะของกำไรที่มีคุณภาพ (Pearlman : 1978)

1. ใช้นโยบายการบัญชีที่ยึดหลักความระมัดระวังและหลักความสม่ำเสมอซึ่งจะส่งผลให้การวัดฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการตั้งอยู่บนพื้นฐานการใช้ดุลยพินิจในการประมาณการภายใต้ความไม่แน่นอนด้วยความรอบคอบระมัดระวัง
2. กระแสกำไรก่อนหักภาษีเงินได้ที่ได้มาจากรายการที่เกิดขึ้นเป็นประจำ (มากกว่าที่จะได้มาจากรายการที่เกิดเพียงครั้งเดียว) และได้มาจากธุรกิจพื้นฐานของกิจการอย่างแท้จริง

3. ยอดขายที่สามารถเปลี่ยนกลับมาเป็นเงินสดได้รวดเร็วภายหลังจากที่ได้มีการบันทึกไว้ตามเกณฑ์คงค้างไม่นานนัก
4. ระดับของกำไรสุทธิและระดับของการเติบโตของกำไรที่ไม่ได้เกิดจากการที่กิจการเสียภาษีในอัตราที่ลดลงโดยการใช่วิธีที่เสี่ยงต่อการที่จะมีการปรับเปลี่ยนประมวลรัษฎากรตามมาในอนาคตหรือโดยการใช่วิธีที่จะทำให้เกิดข้อจำกัดที่ร้ายแรงตามมาจากการหลบเลี่ยงการเสียภาษีหรือจากการตั้งเป็นรายการต่างๆ เป็นรายการรอดตัดบัญชี
5. ระดับของโครงสร้างหนี้สินที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจและโครงสร้างเงินทุนที่ไม่ได้มีการตัดแปลงเพื่อสร้างกำไรต่อหุ้นที่สูงเกินกว่าความเป็นจริง
6. ประเมินการตัดเลขกำไรที่ส่วนใหญ่แล้วไม่ได้ ได้มาจากกำไรที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงภายใต้ภาวะเงินเฟ้อหรือไม่ได้ได้มาจากกำไรที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน
7. กำไรที่มีเสถียรภาพ สามารถพยากรณ์ความสามารถในการทำกำไรของกิจการในอนาคตได้ และเป็นตัวบ่งชี้ระดับกำไรในอนาคตที่ดี

สัญญาณเตือนภัยที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพกำไร (Pearlman :1978)

1. มีรายได้ที่เข้าใจยากต้องอธิบายยืดยาว ซึ่งรายได้เหล่านี้อาจจะมาจากความพยายามของผู้บริหารที่จะสร้างตัวเลขกำไรทางบัญชี (Creative Accounting)
2. รายงานของผู้สอบบัญชีที่ยาวผิดปกติ มีการใช้คำพูดที่ประหลาดๆ มีการเอ่ยถึงความไม่แน่นอนต่างๆ ที่มีสาระสำคัญ มีการออกรายงานที่ล้ำลึกกว่าปกติ หรือมีการชี้แจงถึงการเปลี่ยนแปลงตัวผู้สอบบัญชี สัญญาณเตือนภัยเหล่านี้อาจเป็นตัวบ่งบอกว่าผู้บริหารและผู้สอบบัญชีมีความเห็นที่ขัดแย้งกันเกี่ยวกับรายการบางรายการว่าควรจะใช้วิธีปฏิบัติทางบัญชีอย่างไรจึงจะเกิดความเหมาะสม
3. การเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชี การเปลี่ยนแปลงประมาณการทางบัญชีหรือการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีที่กิจการใช้ไปสู่นโยบายบัญชีที่หละหลวมมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางบัญชีอาจเป็นสัญญาณบ่งบอกว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจของกิจการกำลังเปลี่ยนแปลงไปหรืออาจเป็นแค่เพียงการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่ผลกำไรและอัตราการเติบโตของกำไรที่สูงขึ้น
4. การเพิ่มขึ้นของบัญชีลูกหนี้หรือรายได้ค้างที่แตกต่างไปจากยอดที่กิจการประสบอยู่ในอดีตอย่างเห็นได้ชัด อาจเป็นตัวบ่งบอกว่ากิจการได้มีการให้สินเชื่อทางการค้าเพื่อกระตุ้นยอดขายเพื่อทำกำไรให้เข้าเป้า ยอดขายเหล่านี้อาจจะเกิดจากการขายให้กับลูกค้าที่มีความเสี่ยงสูงต่อการผิดนัดชำระหนี้ ซึ่งยอดขายเหล่านี้ควรจะเกิดขึ้นในปีหน้าแต่ถูกขยับเข้ามา

เป็นยอดขายของปีปัจจุบันหรืออาจเป็นยอดขายที่ก่อให้เกิดปัญหาทางการเงินแต่ผู้ขายตามมาในภายหลัง

5. การขยายตัวของบัญชีเจ้าหนี้การค้าที่แตกต่างไปจากยอดที่กิจการประสบอยู่ในอดีตอย่างเห็นได้ชัดหรือการขยายระยะเวลาการชำระหนี้เกินไปกว่าระยะเวลาการชำระหนี้โดยปกติอาจเป็นสัญญาณบ่งบอกว่ากิจการต้องการที่จะทำให้อุดดุลของบัญชีเจ้าหนี้การค้าด้วยค่าที่เพิ่มขึ้นล่าสุด ณ วันที่จัดทำงบดุล

6. การขายทรัพย์สินของบริษัท เช่น ที่ดิน อาจเป็นการทำเพื่อสร้างตัวเลขกำไรให้เข้าเป้าในระยะสั้น

7. การลดลงในอัตรากำไรขั้นต้นอาจเป็นสัญญาณบ่งบอกว่าการแข่งขันทางด้านราคาทำให้กิจการไม่สามารถปรับราคาสินค้าได้ตามใจชอบหรืออาจเป็นสัญญาณบ่งบอกว่ากิจการไม่สามารถควบคุมต้นทุนได้

8. การลดลงในสำรองต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการตัดจ่ายโดยตรงจากสำรองหรือการโอนกลับรายการสำรองต่างๆ การตัดจ่ายโดยตรงจากสำรองเป็นตัวบ่งบอกว่ารายการอื่นอาจเกิดขึ้นซึ่งได้มีการตั้งสำรองเผื่อสำหรับจำนวนนั้นไว้แล้วได้เกิดขึ้นตามนั้นจริง ในขณะที่การโอนกลับรายการที่ตั้งสำรองไว้เป็นตัวบ่งบอกว่ากิจการทำขึ้นเพื่อสร้างภาพกำไร

9. การเพิ่มขึ้นในเงินกู้ยืมเป็นสัญญาณบ่งบอกว่ากิจการกำลังประสบกับปัญหาในการจัดหาเงินทุนเพื่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ จากแหล่งเงินทุนภายในกิจการ

10. ยอดเงินกู้ยืมระยะสั้นสูงขึ้นอย่างผิดปกติ ณ วันสิ้นปี หรือ ณ ช่วงเวลาที่แตกต่างไปจากปีที่ผ่านมาอาจเป็นสัญญาณบ่งบอกว่ากิจการอาจทำการกู้ยืมเงินมาเพื่อสนับสนุนการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มยอดขายตอนปลายงวดให้สูงขึ้นหรือเป็นสัญญาณบ่งบอกว่ารูปแบบของการดำเนินธุรกิจอาจกำลังเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

11. กำไรที่เพิ่มขึ้นจากการลดลงของรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับขนาดของบริษัท ซึ่งเป็นไปได้ที่กิจการอาจจะพยายามทำกำไรระยะสั้นเพื่อให้เข้าเป้าที่วางไว้

นอกเหนือจากสัญญาณเตือนภัยข้างต้น ในการวิเคราะห์คุณภาพกำไรนั้น ยังควรให้ความสำคัญกับสัญญาณเตือนภัยอื่นๆ อีก ดังนี้ (Schilit : 1993)

1. เงินสดบางส่วนของกิจการมีข้อจำกัดในการใช้
2. บัญชีลูกหนี้การค้าหรือรายได้ค้างรับค้าง
 - 2.1 ลูกหนี้การค้าหรือรายได้ค้างรับค้างชำระเกิดกำหนดค่อนข้างมาก
 - 2.2 บัญชีลูกหนี้การค้าหรือรายได้ค้างรับมียอดสูงขึ้นในขณะที่ยอดขายไม่เปลี่ยนแปลงไปจากปีก่อนๆ

- 2.3 การพึ่งพิงอยู่กับลูกค้าเพียงรายเดียวหรือสองสามราย
- 2.4 อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้การค้าที่ลดลง
- 2.5 มีจำนวนสูงที่ยังไม่พ้นระยะเวลาที่ให้สิทธิแก่ลูกค้าในการส่งคืนสินค้า
3. สินค้าคงเหลือ
 - 3.1 สินค้าคงเหลือที่เพิ่มขึ้นในขณะที่ยอดขายไม่เปลี่ยนแปลงไปจากปีก่อนๆ
 - 3.2 สินค้าคงเหลือที่กิจการนำไปใช้เป็นหลักทรัพย์สินค้าประกัน
 - 3.3 การประกันภัยที่ทำไว้อาจไม่เพียงพอ
 - 3.4 การเปลี่ยนแปลงวิธีการตีราคาสินค้าคงเหลือ
 - 3.5 การนำต้นทุนที่ไม่เกี่ยวข้องมารวมไว้เป็นส่วนหนึ่งของสินค้าคงเหลือ
4. เงินลงทุนในหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด
 - 4.1 การโอนถ่ายจากสินทรัพย์หมุนเวียนไปเป็นสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน
 - 4.2 การบันทึกเงินลงทุนในหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดไว้สูงเกินกว่าต้นทุนที่กิจการได้มา
 - 4.3 ไม่มีการตัดจำหน่ายเงินลงทุนในหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดที่มีความเสี่ยงต่อการลดลงในมูลค่าอย่างถาวรออกจากบัญชี
5. สินทรัพย์ถาวร เช่น ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์
 - 5.1 เครื่องจักรและเทคโนโลยีที่ล้าสมัย
 - 5.2 ค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุงที่สูง
 - 5.3 ผลผลิตที่ลดลง
 - 5.4 การคิดค่าเสื่อมราคาต่ำเกินไป
 - 5.5 การเปลี่ยนแปลงวิธีการคิดค่าเสื่อมราคา
 - 5.6 การขยายระยะเวลาการตัดค่าเสื่อมราคา
 - 5.7 การตัดจำหน่ายสินทรัพย์ออกจากบัญชีเป็นจำนวนมาก
6. หนี้สินโดยประมาณ (Estimated Liabilities) แสดงไว้ต่ำเกินไป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น เป็นการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีและแนวคิดของคุณภาพกำไร อีกทั้งลักษณะของกำไรที่มีคุณภาพ และสัญญาณเตือนภัยที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพกำไรของกิจการ สำหรับในส่วนต่อไป ผู้วิจัยจะขอทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์คุณภาพกำไรที่สามารถวิเคราะห์ได้จากงบกระแสเงินสด ดังต่อไปนี้

Gibson (1995) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวัดคุณภาพกำไรโดยใช้อัตราส่วนทางการเงินที่คำนวณขึ้นจากงบกระแสเงินสด ซึ่งมีจุดเริ่มต้นมาจากอุปสรรคในการตีความหมายและวิเคราะห์งบการเงิน โดยเฉพาะเมื่อกำไรที่คำนวณขึ้นตามเกณฑ์คงค้างกับกระแสเงินสดจากการดำเนินงานไม่สัมพันธ์ไปในทางเดียวกัน การคำนวณและการใช้กระแสเงินสดจากการดำเนินงานในการวิเคราะห์งบการเงินน่าจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยจัดการบิดเบือนอันเกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบกำไรของแต่ละกิจการที่คำนวณขึ้นโดยการใช้นโยบายการบัญชีที่แตกต่างกัน อัตราส่วนทางการเงินที่จะกล่าวถึงต่อไปจะช่วยให้ไขความกระจ่างและสามารถใช้เป็นเครื่องช่วยสังเกตเบื้องต้นถึงคุณภาพกำไรในเบื้องต้นว่า (1) กิจการยังคงสามารถรักษาระดับสินทรัพย์ไว้ได้หรือไม่ (ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดจากการดำเนินงานของกิจการกับกำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยและภาษี) (2) กิจการสามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานได้เพียงพอหรือไม่ที่จะนำไปลงทุนในสินทรัพย์ถาวร นำไปซื้อสินค้าเพิ่มขึ้นเพื่อนำมาขาย นำไปจ่ายเงินปันผล และนำไปชำระหนี้สินของกิจการ (ซึ่งทั้งหมดนี้รวมเรียกว่า Operating Capital needs)

1. ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (Operating Cash Index)

กระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงาน

กำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยและภาษี

2. ความเพียงพอของกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (Cash Flow Adequacy)

กระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงาน

ลงทุนในสินทรัพย์ถาวร + สินค้าคงเหลือที่เพิ่มขึ้น + เงินปันผลจ่าย
+ ชำระคืนหนี้สิน

อัตราส่วนที่ยกมาสามารถอธิบายได้ดังนี้

ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน จะเป็นตัวบ่งบอกว่าหากกิจการสามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานได้ในจำนวนที่สูงพอๆ กับกำไรที่ทำมาหาได้แล้ว ก็มีความเป็นไปได้ว่ากำไรนั้นจะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานอย่างแท้จริง และถือว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพ

โดยทั่วไปกิจการที่มีฐานะการเงินที่มั่นคงมักจะมีกำไรค่อนข้างสูงและกระแสเงินสดจากการดำเนินงานสูงตามไปด้วยในทางกลับกันกิจการที่มีฐานะไม่มั่นคงก็มักจะมีขีดความสามารถใน

การทำกำไรต่ำและในบางกรณีก็อาจประสบกับการขาดทุนและมีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานน้อยมากหรือในบางกรณีก็อาจถึงขั้นติดลบ ดังนั้นหากกิจการใดประกาศกำไรออกมาสูงแต่กระแสเงินสดจากการดำเนินงานมีเครื่องหมายเป็นลบ ผู้ลงทุนและผู้ให้กู้ก็จะเกิดความเคลือบแคลงสงสัยในศักยภาพในการทำกำไรของกิจการขึ้นได้

ความเพียงพอของกระแสเงินสด จะเป็นตัววัดความสามารถของกิจการในการก่อให้เกิดกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานที่จะสามารถนำไปชำระคืนหนี้สิน นำไปลงทุนในสินทรัพย์ นำไปซื้อสินค้าเพิ่มขึ้นเพื่อขาย และนำไปจ่ายเงินปันผล อัตราส่วนนี้ยิ่งมากยิ่งดี ซึ่งจะเป็นตัวบ่งบอกความสามารถของกิจการในการก่อให้เกิดกระแสเงินสดรับจากการดำเนินงานที่เพียงพอต่อรายจ่ายหรือภาระผูกพันต่างๆที่กล่าวมา

การวิเคราะห์คุณภาพกำไรโดยใช้วิธีการอื่นๆ (Schilit : 1993)

แม้ว่าคุณภาพกำไรจะไม่มีนิยามที่เด่นชัดก็ตาม แต่จากนิยามต่างที่ได้กล่าวถึงข้างต้นทั้งหมด พอจะสรุปได้ว่าคุณภาพกำไรจะเกี่ยวข้องกับประเด็นต่อไปนี้

1. ระดับของความระมัดระวังในการคำนวณกำไร
2. ระดับความมีสหสัมพันธ์ระหว่างกำไรทางบัญชีกับความเป็นจริงทางเศรษฐกิจที่อยู่เบื้องหลังการคำนวณกำไร
3. ความผันผวนขึ้นลงหรือความไม่เสถียรภาพของกำไร
4. ความสัมพันธ์ระหว่างกำไรที่คำนวณขึ้นตามเกณฑ์คงค้างกับกระแสเงินสดที่อยู่เบื้องหลังกำไร
5. ระดับของการก่อให้เกิดกระแสเงินสดจากการดำเนินงานที่เพียงพอต่อการรักษาสินทรัพย์ (ระดับทุน) ให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้งานและต่อการเพิ่มผลกำไรในอนาคต
6. ระดับของการพึ่งพิงรายการที่ไม่มีเงินสด (Noncash items) ในการก่อให้เกิดกำไร
7. ระดับของการพึ่งพิงรายการที่ได้มาจากการดำเนินงาน (Non-operation items) ในการก่อให้เกิดกำไร

กล่าวโดยสรุป คุณภาพกำไรมีนิยามที่แตกต่างกันไปสำหรับผู้วิเคราะห์แต่ละคน บางคนมองคุณภาพกำไรในแง่ความเบี่ยงเบนของผู้บริหารไปจากหลักความระมัดระวังในการจัดทำตัวเลขกำไร บางคนมองคุณภาพกำไรในแง่บทบาทของหลักการบัญชีที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในตัวเลขกำไรของบริษัท บางคนมองคุณภาพกำไรในแง่ความสามารถของกำไรในการเปลี่ยนกลับมาเป็นเงินสดที่จะสามารถนำไปจัดสรรได้ (Distributable Cash) ซึ่งก็คือมุมมองของผู้ลงทุนที่สนใจ

ในศักยภาพของกิจการในการจ่ายเงินปันผลทั้งในปัจจุบันและอนาคต ในขณะที่บางคนใช้คุณภาพกำไรเป็นเครื่องมือเพื่อค้นหาสัญญาณเตือนภัยของตัวเลขทางบัญชีที่กิจการจัดทำขึ้น สัญญาณเตือนภัยดังกล่าวอาจเป็นตัวบ่งชี้ว่าตัวเลขต่างๆ ที่ปรากฏในงบการเงินอาจทำให้ผู้ใช้งบการเงินเกิดการหลงผิด สัญญาณดังกล่าวจะเป็นเครื่องเตือนใจให้ผู้ใช้งบการเงินใช้ความระมัดระวังในการวิเคราะห์งบการเงินให้มากขึ้น

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการวิเคราะห์งบการเงินสำหรับผู้สอบบัญชี

Gibson, C. H. (1995) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า ผู้สอบบัญชีมีหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะต้องรับรองงบการเงินโดยเสนอความเห็นเกี่ยวกับความถูกต้องของข้อมูลทางการเงินของธุรกิจนั้น ดังนั้น เป้าหมายเบื้องต้นของผู้สอบบัญชีในการวิเคราะห์ทางการเงินก็เพื่อให้เกิดความมั่นใจยิ่งขึ้นในการเสนอความเห็นเพื่อรับรองงบการเงินนั่นเอง

John N. Myer (2000) กล่าวว่า การวิเคราะห์งบการเงินนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการข่าวสาร (Information) ของบุคคลหลายฝ่าย และช่วยแปลงข้อมูลตัวเลขทางการเงินเหล่านั้นให้เป็นข้อมูลตัวเลขที่มีคุณค่า เมื่อมีผู้ใช้งบการเงินในหลายๆ วัตถุประสงค์ จึงมีความจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นตัวเลขเหล่านั้นให้ใช้ประโยชน์ได้มากขึ้นและประหยัดเวลา โดยการนำข้อมูลทางบัญชีมาช่วยในการคาดคะเนเพื่อวิเคราะห์แนวโน้มของบริษัทในอนาคต การพิจารณาเฉพาะข้อมูลที่สรุปแล้วทำให้พิจารณาได้ง่ายขึ้นและตรงประเด็น การวิเคราะห์นั้นมีการเปรียบเทียบและมีฐานเป็นเครื่องวัดเพื่อช่วยบุคคลหลายๆ ฝ่ายในการตัดสินใจ ซึ่งกลุ่มบุคคลหนึ่งที่ใช้และได้รับประโยชน์จากการวิเคราะห์งบการเงิน นอกจาก ผู้วิเคราะห์หลักทรัพย์ (Security Analysts) นักลงทุน (Equity Investors) ผู้ให้สินเชื่อ (Credit Grantors) นั่นก็คือ ผู้สอบบัญชี (Auditor) เนื่องจากผู้สอบบัญชีจะใช้การวิเคราะห์งบการเงินเป็นเครื่องมือช่วยในการพิจารณาฐานและผลการดำเนินงานของกิจการที่ตนเองตรวจสอบอยู่ ทั้งยังช่วยในการออกรายงานการตรวจสอบบัญชีอีกด้วย

Leopold A. Bernstein (2002) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้สอบบัญชี เป็นผู้ตรวจสอบงานทางการเงินของกิจการ เพื่อรายงานแสดงความเห็นต่องบการเงินให้ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ นักลงทุน เจ้าหนี้ ตลอดจนรัฐบาลได้ทราบว่างบการเงินที่ได้ตรวจสอบแสดงให้เห็นฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสดของกิจการ โดยถูกต้องตามที่ควร และได้ทำขึ้นตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป ในการตรวจสอบบัญชีจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชี โดยต้องปฏิบัติตามตรวจสอบให้ได้มาซึ่งหลักฐานที่เพียงพอ โดยใช้วิธีการ

ตรวจสอบอันเหมาะสมแก่กรณี หลักฐานจากการวิเคราะห์งบการเงิน โดยรวมมีความสำคัญต่อการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีมากหลักฐานหนึ่ง ที่จะช่วยสนับสนุนให้ผู้สอบบัญชีสามารถสรุปผลแสดงความเห็นต่องบการเงินด้วยความเชื่อมั่นมากขึ้น ซึ่งในการวิเคราะห์งบการเงินนั้นจะทำให้ทราบประสิทธิภาพความมั่นคงของฐานะการเงินและการดำเนินงานหรือจุดอ่อนที่ผิดปกติ และเพื่อดูว่าข้อมูลที่ได้จากงบการเงินและข้อมูลที่เกี่ยวข้องมีเหตุสอดคล้องกันหรือผิดปกติน่าสงสัยไม่ตรงกับข้อเท็จจริงประการใดหรือไม่

2.3 รายงานของผู้สอบบัญชี (Auditor's Reports)

สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย ออกมาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 700 เรื่องรายงานของผู้สอบบัญชีต่องบการเงิน กำหนดไว้ว่า ผู้สอบบัญชีควรสอบทานและประเมินข้อสรุปจากหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้มาเพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นต่องบการเงินซึ่งการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีควรเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนต่องบการเงิน โดยรวม ความเห็นดังกล่าวสามารถแสดงไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะจัดประเภทรายงานของผู้สอบบัญชีออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

- 1) รายงานของผู้สอบบัญชีแบบไม่มีเงื่อนไข และ
- 2) รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

2.3.1 รายงานของผู้สอบบัญชีแบบไม่มีเงื่อนไข

ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็น “อย่างไม่มีเงื่อนไข” เมื่อผู้สอบบัญชีสรุปว่างบการเงินถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป และตามแม่บทการบัญชีในการรายงานทางการเงิน (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย)

2.3.2 รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปสามารถเปลี่ยนแปลงไปในสถานการณ์ดังต่อไปนี้ (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย)

2.3.2.1 ข้อมูลและเหตุการณ์ซึ่งไม่กระทบต่อความเห็นของผู้สอบบัญชี
ในบางกรณีผู้สอบบัญชีอาจเปลี่ยนแปลงรายงานของผู้สอบบัญชี โดยเพิ่มวรรคอธิบาย

เพื่อเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ใด ๆ วรรคที่เพิ่มขึ้นนี้ ควรอ้างถึงหมายเหตุประกอบงบการเงินซึ่งขยายความข้อมูลและเหตุการณ์อย่างละเอียด การเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ดังกล่าว ไม่กระทบความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขของผู้สอบบัญชี วรรคดังกล่าวควรแสดงต่อท้ายวรรคความเห็น และควรเน้นว่าความเห็นของผู้สอบบัญชียังเป็นความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข อาทิ ผู้สอบบัญชีควรเปลี่ยนแปลงรายงานของผู้สอบบัญชีโดยเพิ่มวรรคอธิบาย เพื่อเน้นถึงข้อมูลและเหตุการณ์ที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับปัญหาต่อการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของกิจการ หรือความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญ ซึ่งผลของความไม่แน่นอนดังกล่าวขึ้นอยู่กับผลของเหตุการณ์ในอนาคตซึ่งอาจกระทบต่อการเงิน

2.3.2.2 ข้อมูลและเหตุการณ์ซึ่งกระทบต่อความเห็นของผู้สอบบัญชี

บางกรณีผู้สอบบัญชีอาจต้องแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข หรือไม่แสดงความเห็น หรือการแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ รวมถึงความมีสาระสำคัญของรายการที่เกิดขึ้นดังนี้

2.3.2.2.1 การแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข ควรใช้เมื่อผู้สอบบัญชี

สรุปว่าไม่สามารถแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขได้ แต่ผลกระทบของความขัดแย้งกับผู้บริหาร หรือการถูกจำกัดขอบเขตแต่ไม่ถึงกับมีสาระสำคัญจนถึงกับต้องแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้องหรือไม่แสดงความเห็น การแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขควรใช้ข้อความ “ยกเว้น” สำหรับผลกระทบของเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องมีเงื่อนไข

2.3.2.2.2 การไม่แสดงความเห็น ควรใช้เมื่อผลกระทบที่เป็นไปได้ของการ

การถูกจำกัดขอบเขตมีสาระสำคัญมากจนถึงขั้นผู้สอบบัญชีไม่สามารถหาหลักฐานที่เหมาะสมอย่างเพียงพอได้ และมีผลให้ผู้สอบบัญชีไม่สามารถแสดงความเห็นต่อการเงินได้

2.3.2.2.3 การแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง ควรใช้เมื่อ

ผลกระทบของความขัดแย้งกับผู้บริหารมีสาระสำคัญต่อการเงินมากจนถึงขั้นที่ผู้สอบบัญชีสรุปว่าการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขไม่เพียงพอต่อการเปิดเผยข้อผิดพลาดหรือความไม่สมบูรณ์ของงบการเงินนั้น

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2.4.1 งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพกำไร

ภคสุนาท จิตมั่นชัยธรรม (2545) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับผลตอบแทนจากการลงทุนในหุ้นสามัญ โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 214 บริษัท ในปี พ.ศ. 2540 – 2544 โดยผลการทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าว ใช้รายการคงค้าง กล่าวคือ ผลต่างระหว่างกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีกับกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน เป็นตัวแทนวัดคุณภาพกำไร ผลการศึกษาพบว่าคุณภาพกำไรกับผลตอบแทนจากการลงทุนไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อทำการศึกษาโดยใช้สมการถดถอยภาคตัดขวางพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลในการอธิบายความสัมพันธ์ของผลตอบแทนจากการลงทุน คือ กำไรของกิจการเท่านั้น ปรากฏการณ์นี้ทำให้อธิบายได้ว่า นักลงทุนให้ความสนใจเพียงกำไรของกิจการซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น และอาจจะไม่ได้สนใจในข้อมูลส่วนอื่นๆ ของงบการเงินที่มีความซับซ้อนมากกว่ากำไรของกิจการที่ปรากฏ ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า ประสิทธิภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยยังอยู่ในระดับต่ำ

Joel and Jae (1981) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ โดยมีอัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญเป็นตัววัดคุณภาพกำไรในการประเมินความเสี่ยงของหลักทรัพย์ ซึ่งมีคำถามในการวิจัยว่าราคาหลักทรัพย์จะผันแปรตามคุณภาพกำไรของบริษัทหรือไม่ นอกจากนี้จะพิจารณาความสามารถในการทำกำไร สภาพคล่อง และการวิเคราะห์ความเสี่ยงของบริษัทแล้ว ผู้วิจัยได้วัดคุณภาพกำไรของบริษัทโดยใช้อัตราส่วนทางการเงินหนึ่งที่สำคัญคือ อัตราส่วนกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานต่อกำไรสุทธิ ผลการศึกษาพบว่า อัตราส่วนดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์หรือกล่าวได้ว่าคุณภาพกำไรของบริษัทเป็นตัวชี้วัดที่ดีของผลตอบแทนของหลักทรัพย์หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ผลตอบแทนของหลักทรัพย์จะผันแปรตามคุณภาพกำไรของบริษัท

Richardson et al. (2001) ทำการวิเคราะห์เพื่อหาแหล่งของข้อมูลในงบการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เพื่อจะนำไปเป็นตัวแทนในการวัดคุณภาพกำไรเพื่อหาความสัมพันธ์กับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ข้อมูลในงบการเงินที่สามารถนำไปเป็นตัวแทนที่ดีในการวัดคุณภาพกำไรและสามารถสะท้อนไปยังผลตอบแทนของ

หลักทรัพย์ได้นั้น วัดได้จากรายการคงค้างรวม คือ ผลต่างระหว่างกำไรสุทธิและกระแสเงินสดสุทธิ จากกิจกรรมดำเนินงาน

2.4.2 งานวิจัยเกี่ยวกับรายงานของผู้สอบบัญชี

Bartov et al. (2001) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accrual) กับรายงานของผู้สอบบัญชี ในการทดสอบครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) โดยมีตัวแปรอิสระเป็นรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร ตัวแปรตามเป็นรายงานของผู้สอบบัญชี โดยกำหนดให้รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง และครอบคลุมถึงรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่ไม่มีเงื่อนไข แต่มีการเพิ่มวรรคอธิบายเพื่อเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ กรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง เป็นรายงานที่สนใจศึกษา และในงานวิจัยนี้มีอัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio) และขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (Audit Size) เป็นตัวแปรควบคุมที่มีความสำคัญ ซึ่งผลการวิจัยพบว่ารายงานผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีดังกล่าวข้างต้นขึ้นอยู่กับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร

Chen and Chen and Su (2001) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรตามข้อบังคับของ กฎหมาย การตกแต่งกำไร และการแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป การวิจัยนี้ใช้รายงานประจำปีที่ออกโดยบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศจีน จากปี 1995 ถึงปี 1997 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีแนวโน้มที่จะตกแต่งกำไร ซึ่งการตกแต่งกำไรมีความสัมพันธ์กับการได้รับรายงานผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปครอบคลุมถึง รายงานแบบที่ไม่มีเงื่อนไขแต่มีวรรคอธิบายเพิ่มเติมด้วย หนึ่งในตัวแปรที่สนใจศึกษาที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือจำนวนวันล่าช้าในการออกรายงานของผู้สอบบัญชี และหนึ่งในตัวแปรควบคุมที่พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป นั่นก็คือ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (Audit Size)

Firth (1980) ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยต้องการทราบว่าหน้ารายงานที่เปลี่ยนแปลงไปจะมีผลกระทบต่อการตัดสินใจปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินหรือไม่ ทดสอบการวิจัยโดยการส่งงบการเงิน (ที่มีรายงานผู้สอบบัญชีแนบไปด้วย) ให้กับธนาคารกลุ่มตัวอย่างและนักวิเคราะห์สินเชื่อ พร้อมกันนี้ได้สอบถามไปยังธนาคารและนักวิเคราะห์สินเชื่อเหล่านี้ว่า วงเงินที่จะอนุมัติได้มีจำนวนเท่าใด ผลการวิจัยบางส่วนสะท้อนให้

เห็นว่ารายงานผู้สอบบัญชีกรณีที่มีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง และรายงานที่มีประเด็นปัญหาของการวัดมูลค่าทรัพย์สิน ได้รับวงเงินแตกต่างจากรายงานของผู้สอบบัญชีกรณีอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงสรุปว่ารายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในกรณีดังกล่าวข้างต้น จะทำให้ศักยภาพในการกักเงินลดลง

Marty et al. (2004) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารกับรายงานของผู้สอบบัญชี การศึกษาในครั้งนี้ ใช้ข้อมูลจากงบการเงินและรายงานผู้สอบบัญชีในปี ค.ศ. 1994 – 1999 มาทำการวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) สำหรับตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือ รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร ซึ่งเป็นตัวแปรที่สนใจศึกษา สำหรับตัวแปรตามของงานวิจัย คือ รายงานผู้สอบบัญชี โดยกำหนดให้รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีปัญหาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เป็นรายงานที่สนใจศึกษา ทั้งนี้ รายงานผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปครอบคลุมถึง รายงานแบบที่ไม่มีเงื่อนไขแต่มีวรรคอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง อีกทั้งตัวแปรควบคุมที่มีความสำคัญ อาทิ อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (Liquidity Ratio) และขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (Audit Size) เนื่องจากตัวแปรควบคุมเหล่านี้อาจส่งผลให้บริษัทได้รับรายงานผู้สอบบัญชีในแบบดังกล่าว ซึ่งผลการศึกษาพบว่า รายงานผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องขึ้นอยู่กับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร

Mutchler (1985) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับรายงานผู้สอบบัญชีแบบที่มีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างของบริษัทที่อยู่ในอุตสาหกรรมการผลิตและได้รับรายงานแบบที่มีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง รวมทั้งบริษัทที่อยู่ในอุตสาหกรรมการผลิตและไม่ได้รับรายงานแบบที่มีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ทั้ง ๆ ที่มีสภาพปัญหาเหมือนกันกับบริษัทที่ได้รับรายงานแบบดังกล่าว และใช้การวิเคราะห์ตัวแบบ 3 ขั้นตอน ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะขั้นตอนที่หนึ่งของตัวแบบนั่นคือ การใช้อัตราส่วนทางการเงินยอดนิยม 6 อัตราส่วน ได้แก่ อัตราส่วนของกระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อหนี้สินรวม อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน อัตราส่วนสินทรัพย์รวมต่อหนี้สินรวม อัตราส่วนหนี้สินระยะยาวต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม และอัตราส่วนของกำไรสุทธิก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิ ซึ่ง Mutchler เชื่อว่าอัตราส่วนทางการเงินเหล่านี้สามารถช่วยพยากรณ์การตัดสินใจแสดงความเห็นต่องบการเงินด้วยความแม่นยำและถูกต้องในระดับสูง ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าตัวแบบที่มีอัตราส่วนทางการเงิน โดยภาพรวมมีความถูกต้องในการ

พยากรณ์การแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีอยู่ในระดับสูง หรือกล่าวได้ว่ารายงานของผู้สอบบัญชีขึ้นอยู่กับอัตราส่วนทางการเงิน

Mutchler et al. (1997) พบว่าผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 6 แห่ง (Big 6) มีแนวโน้มที่จะเสนอรายงานการตรวจสอบที่เน้นถึงปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการมากกว่าผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก (Non-Big 6) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้สอบบัญชีของสำนักงานขนาดใหญ่จะแสดงความเห็นอย่างเหมาะสม และมีความสามารถในการตรวจพบและส่งสัญญาณให้ผู้ใช้งบการเงินทราบถึงปัญหาดังกล่าว อีกทั้งเป็นการป้องกันตนเองจากการถูกฟ้องได้

2.4.3 งานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี

Francis and Krishnan (1999) ทำการศึกษาเกี่ยวกับรายการคงค้างในงบการเงินของบริษัทกับรายงานของผู้สอบบัญชี โดยรายงานของผู้สอบบัญชีที่สนใจศึกษา คือ รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ในกรณีความไม่แน่นอนเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่อง ทั้งนี้รายงานผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปครอบคลุมถึง รายงานแบบที่ไม่มีเงื่อนไขแต่มีวรรคอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องด้วย สำหรับรายการคงค้างซึ่งเป็นตัวแปรที่สนใจศึกษานั้น วัดค่าจาก ผลต่างระหว่างกำไร(ขาดทุน)สุทธิจากการดำเนินงานกับกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงาน การศึกษาในครั้งนี้ใช้ข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในสหรัฐอเมริกา ในปี 1994 จำนวน 2,608 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่ารายการคงค้างมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการได้รับรายงานผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง หรือกล่าวได้ว่า กิจการที่มีรายการคงค้างเป็นจำนวนมาก ย่อมมีแนวโน้มสูงที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ในกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ถ้ากิจการมีรายการคงค้างเป็นจำนวนน้อย จากผลการวิจัยดังกล่าว พยายามสะท้อนให้เห็นว่ารายการคงค้างสามารถใช้พยากรณ์การตัดสินใจแสดงความเห็นต่องบการเงินของผู้สอบบัญชีอยู่ในระดับสูง

2.5 งานวิจัยและแนวคิดอื่นที่เกี่ยวข้อง

DeAngelo (1981) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพของงานสอบบัญชีและขนาดของสำนักงานสอบบัญชี โดยได้ตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของสำนักงานสอบบัญชีกับต้นทุนซึ่งเกี่ยวข้องกับการเสียชื่อเสียงของสำนักงานสอบบัญชี ว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีแนวโน้มสูงที่จะตรวจพบและรายงานข้อผิดพลาดที่ตรวจพบมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก เนื่องจากหากมีการตรวจพบภายหลังว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ไม่ได้รายงานข้อผิดพลาดที่ตรวจพบ อาจถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้ ซึ่งการฟ้องร้องดังกล่าวส่งผลไปถึงชื่อเสียงและอาจนำไปสู่การสูญเสียลูกค้ารายอื่นๆ ด้วย และการที่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีลูกค้าเป็นจำนวนมาก ย่อมมีต้นทุนการสูญเสียที่มากกว่าสำนักงานขนาดเล็ก ดังนั้น สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จึงมีแรงจูงใจให้ปฏิบัติงานสอบบัญชีอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก เพื่อลดโอกาสในการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเกี่ยวกับข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ตรวจสอบ ดังนั้น สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จึงมีแนวโน้มที่จะรายงานข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ตรวจพบสู่สาธารณะชนมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก

O'Keefe และ Westort (1992) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพของงานสอบบัญชีกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชีได้ให้เหตุผล 2 ข้อว่าเหตุใดขนาดของสำนักงานสอบบัญชีจึงมีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ที่จะตรวจพบข้อผิดพลาด ข้อแรก คือ ผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 8 อันดับแรก (Big 8) ถูกมองว่ามีระดับความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษมากกว่าผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ 8 อันดับแรก (Non – Big 8) เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการมีความรู้ที่มากกว่า ข้อที่สอง คือ ผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 8 อันดับแรก (Big 8) มีแนวโน้มที่จะได้รับการศึกษาทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องมากกว่าผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ 8 อันดับแรก (Non – Big 8) ดังนั้น จึงสนับสนุนข้อสมมติฐานที่ว่าคุณภาพของงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชี

Lennox (1999) ได้ทำการวิจัยเชิงประจักษ์เกี่ยวกับคุณภาพของงานสอบบัญชีและขนาดของสำนักงานสอบบัญชีในเรื่องการประเมินค่าความมีชื่อเสียงและความมั่นคงทางการเงิน โดยมีสมมติฐานเกี่ยวกับความมีชื่อเสียงตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 6 อันดับแรก (Big 6) มีสิ่งกระตุ้นจูงใจที่มากกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ 6 อันดับแรก (Non – Big 6) ในการตรวจสอบงบการเงินให้ถูกต้อง เนื่องจากการรายงานที่ไม่ถูกต้องอาจนำมาสู่ความเสียหายทั้งต่อรายได้และลูกค้าของสำนักงานได้

และสมมติฐานที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางการเงินซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 6 อันดับแรก (Big 6) ควรจะมีการตรวจสอบที่มีความถูกต้องมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ 6 อันดับแรก (Non – Big 6) เนื่องจากการมีทรัพย์สินเป็นจำนวนมากจึงเป็นการเสี่ยงหากเกิดคดีความการฟ้องร้องขึ้นอาจจะต้องสูญเสียทรัพย์สินจำนวนมากด้วย ซึ่งผลที่ได้สนับสนุนสมมติฐานที่ว่าความมีชื่อเสียงและความมั่นคงทางการเงินของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 6 อันดับแรก (Big 6) มีผลทำให้มีการตรวจสอบที่มีความถูกต้องมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ 6 อันดับแรก (Non-Big 6)

Sumunic (1980) ได้กล่าวไว้ว่าในความเป็นจริงแล้วคุณภาพของงานสอบบัญชีนั้นไม่มีความแตกต่างกัน แต่จากความรู้สึกและความเข้าใจของคนทำให้รู้สึกว่าคุณภาพของงานสอบบัญชีแตกต่างกัน โดยรู้สึกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่จะให้บริการงานสอบบัญชีที่มีคุณภาพสูงกว่าเพราะว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่เป็นที่รู้จักของคนโดยทั่วไปมากกว่าจึงทำให้ได้รับความมีชื่อเสียงและถูกมองว่าให้งานสอบบัญชีที่มีคุณภาพสูง

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีปัญหาการดำเนินต่อเนื่องขึ้นอยู่กับรายการคงค้าง (Francis and Krishnan : 1999) และอัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญ (Mutchler : 1985) โดยรายการคงค้างของกิจการนั้น จากงานวิจัยในอดีตของภคสุนาท (2545) และ Richardson et al. (2001) พยายามสะท้อนให้เห็นว่า รายการคงค้างสามารถใช้เป็นตัวแทนในการวัดคุณภาพกำไร (Earning Quality) ได้ โดยวัดจากผลต่างระหว่างกำไรสุทธิกับกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ได้ใช้กำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีแทนที่จะใช้กำไรสุทธิ เนื่องจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีโครงสร้างหนี้และโครงสร้างภาษีที่ต่างกันไป สำหรับในส่วนของอัตราส่วนทางการเงินนั้น ผู้วิจัยได้พัฒนาตัวแบบ (Model) ขึ้น โดยใช้อัตราส่วนจากงบกระแสเงินสดเพื่อวัดคุณภาพกำไรของกิจการในการหาความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชี โดยอัตราส่วนทางการเงินดังกล่าวนี้มีทฤษฎีของ Gibson (1995) และงานวิจัยของ Joel and Jae (1981) ที่ได้กล่าวถึงอัตราส่วนทางการเงินที่ใช้วัดคุณภาพกำไรมาสนับสนุน ก็คือ ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (Operating Cash Index) ความเพียงพอของเงินสด (Cash Flow Adequacy) อย่างไรก็ตาม ถ้าพบว่ารายงานของผู้สอบบัญชีขึ้นอยู่กับการคงค้าง (Accruals) ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (Operating Cash Index) และความเพียงพอของเงินสด (Cash Flow Adequacy) ผู้วิจัยอยากทราบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในทิศทางใด ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวยังไม่เป็นที่ประจักษ์ต่อกรณีของประเทศไทย จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี

ตารางที่ 2.1 สรุปแหล่งที่มาของตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัย/ผู้เขียน	ตัวแปรที่นำมาศึกษา (และการวัดค่า)
ตัวแปรที่สนใจศึกษา	
ภคสุนาท (2545), Francis and Krishnan (1999), Richardson et al. (2001)	(1) รายการคงค้าง (วัดค่าโดยใช้ผลต่างระหว่างกำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยและภาษีกับกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน)
Gibson (1995), Joel and Jae (1981)	อัตราส่วนทางการเงินที่ใช้วัดคุณภาพกำไร (2) ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (วัดค่าโดยใช้กระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานต่อกำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยและภาษี)
Gibson (1995)	อัตราส่วนทางการเงินที่ใช้วัดคุณภาพกำไร (3) ความเพียงพอของเงินสด (วัดค่าโดยกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานต่อยอดรวมของกระแสเงินสดในส่วนที่เป็น - การลงทุนในที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ - การจัดหาเงินในส่วนที่เป็นเงินปันผลจ่าย - การดำเนินงานเฉพาะที่เพิ่มขึ้นใน สินค้างเหลือ - การจัดหาเงินในส่วนที่เป็นการจ่ายชำระหนี้เงินกู้ยืม)

ตารางที่ 2.1 สรุปแหล่งที่มาของตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย (ต่อ)

ผู้วิจัย/ผู้เขียน	ตัวแปรควบคุม (และการวัดค่า)
ตัวแปรควบคุม	
Mutchler (1985), Marty et al. (2004)	อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน
Mutchler (1985)	อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิ
Bartov et al. (2001), Chen, Chen and Su (2001), Mutchler et al. (1997), Marty et al. (2004)	ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (เนื่องจากตัวแปรควบคุมเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพจึงใช้ตัวแปรเทียม (Dummy Variables) ในการวัดค่า)
ตัวแปรตาม	ตัวแปรตาม (และการวัดค่า)
Bartov et al. (2001), Chen Chen and Su (2001), Marty et al. (2004), Mutchler (1985), Mutchler et al. (1997)	รายงานของผู้สอบบัญชี (เนื่องจากตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพจึงใช้ตัวแปรทวิ (Dichotomous Variables) ในการวัดค่า)

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) ซึ่งเป็นรูปแบบของการวิจัยที่อ้างอิงกับหลักเหตุผล (Reasoning-based) ทั้งนี้เพื่อทดสอบบริบทของทฤษฎีจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ ทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม ส่วนมากนิยมใช้เทคนิคทางสถิติในการทดสอบและวิเคราะห์ข้อมูล รูปแบบของการวิจัยเชิงประจักษ์มีอยู่ 2 รูปแบบด้วยกันคือ (1) เหตุผลเชิงอุปนัย (Inductive Reasoning) และ (2) เหตุผลเชิงนิรนัย (Deductive Reasoning) งานวิจัยนี้เป็นการทดสอบเหตุผลในเชิงนิรนัย เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่ออธิบายเหตุผลหรือทดสอบทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพกำไรที่มีอยู่แล้ว มิได้เป็นการวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีขึ้นมาใหม่ โดยศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งได้แก่ การศึกษาและค้นคว้าจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ บทความ ตำรา และเว็บไซต์ (website) สำหรับการวิจัยนี้เป็นกรณีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

1. ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยสถิติเชิงพรรณนา
2. ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ทั้งนี้เพื่อนำเสนอผลการวิจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างและหรือตัวแปรที่เก็บรวบรวมได้ นำเสนอในมุมมองต่าง ๆ อันจะทำให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ในรูปแบบต่างๆ อาทิ ความถี่และร้อยละ (Frequency and Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) และ ค่าต่ำสุด (Minimum)

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) เนื่องจากตัวแปรตามเป็นตัวแปรตามเชิงกลุ่มหรือเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ (Binary or Dichotomous Variables)

สำหรับการศึกษานี้ตัวแปรตามคือ รายงานของผู้สอบบัญชี รายงานของผู้สอบบัญชีที่สนใจศึกษา คือ รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป (Modified Reports) ส่วนตัวแปรอิสระจะประกอบด้วย (1) ตัวแปรที่สนใจศึกษาหรือตัวแปรอธิบาย (Explanatory Variables) และ (2) ตัวแปรควบคุม (Control Variables) ในส่วนของการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก(Logistic Regression Analysis) จะใช้ตัวแบบในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชีทั้งหมดจำนวน 4 ตัวแบบ ในแต่ละตัวแบบจะประกอบด้วยตัวแปรที่สนใจศึกษาและตัวแปรควบคุม ตัวแปรเหล่านี้ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมตามที่ได้สรุปไว้ในตารางที่ 2.1 ในบทที่ 2 สำหรับรายละเอียดของตัวแปรแต่ละชนิดจะกล่าวไว้ในส่วนของตัวแบบและคำอธิบายเกี่ยวกับตัวแปรในหัวข้อที่ 3.2

3.2 คำอธิบายเกี่ยวกับตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษามี 2 ประเภท คือ

(1) **ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)** ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ ตัวแปรที่สนใจศึกษาหรือตัวแปรอธิบาย (Explanatory Variables) เป็นตัวแปรที่มีผลกระทบต่อตัวแปรตาม และ ตัวแปรควบคุม (Control Variables) เป็นตัวแปรที่มีผลกระทบต่อตัวแปรตาม นอกเหนือจากตัวแปรที่สนใจศึกษาซึ่งงานวิจัยในอดีตของต่างประเทศได้ศึกษาเชิงประจักษ์ไว้

(2) **ตัวแปรตาม (Dependent Variables)** เป็นตัวแปรที่ได้รับผลกระทบจากตัวแปรอิสระ

3.2.1 ตัวแปรอิสระ: ตัวแปรที่สนใจศึกษา

ในส่วนของตัวแปรที่สนใจศึกษาในแต่ละตัวแบบจะมีความแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามตัวแปรแต่ละตัวต่างก็เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับคุณภาพกำไร กล่าวคือ ตัวแบบที่ 1 ถึงตัวแบบที่ 3 เป็นตัวแบบที่แยกตัวแปรเกี่ยวกับคุณภาพกำไรออกจากกัน ส่วนตัวแบบที่ 4 เป็นตัวแบบที่รวมตัวแปรเกี่ยวกับคุณภาพกำไรไว้ด้วยกัน แหล่งที่มาของตัวแปรได้มาจากทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรมตามที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 แล้ว สำหรับรายละเอียดของตัวแปรที่สนใจศึกษาในแต่ละตัวแบบได้อธิบายไว้ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ตัวแปรที่สนใจศึกษาในแต่ละตัวแบบ

ตัวแบบที่	ตัวแปรที่สนใจศึกษา
1	รายการคงค้าง (ACC)
2	ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (OCI)
3	ความเพียงพอของเงินสด (CFA)
4	รายการคงค้าง (ACC) ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (OCI) ความเพียงพอของเงินสด (CFA)

รายการคงค้าง (ACC)

จากงานวิจัยในอดีตของภคสุนาท (2545) และ Richardson et al. (2001) พยายามสะท้อนให้เห็นว่า รายการคงค้างสามารถใช้เป็นตัวแทนในการวัดคุณภาพกำไร (Earning Quality) ได้ และจากผลงานวิจัยของ Francis and Krishnan (1999) ที่สะท้อนให้เห็นว่า รายการคงค้างมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรายงานของผู้สอบบัญชี โดยมีรายงานของผู้สอบบัญชีในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นรายงานที่สนใจศึกษา กล่าวคือ ยิ่งรายการคงค้างของกิจการมีเป็นจำนวนมาก กำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยและภาษีของกิจการก็ย่อมมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนเป็นกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานได้ยากเช่นกัน บ่งบอกได้ว่ากิจการขาดคุณภาพกำไร จึงย่อมมีแนวโน้มสูงที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น รายการคงค้าง (Accruals) จึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา เนื่องจากอาจมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชี (Auditor' Reports) ซึ่งรายการคงค้างดังกล่าว วัดค่าได้ดังนี้

ผลต่างระหว่างกำไร(ขาดทุน) ก่อนดอกเบี้ยและภาษี กับ กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน

ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (OCI)

จากผลงานวิจัยของ Mutchler (1985) ที่แสดงให้เห็นว่าอัตราส่วนทางการเงินสามารถใช้พยากรณ์การแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีได้ จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาเกี่ยวกับอัตราส่วนทางการเงิน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความสนใจในคุณภาพกำไร จึงพัฒนาตัวแบบ โดยใช้

อัตราส่วนทางการเงินที่ใช้ในการวัดคุณภาพกำไร ที่วิเคราะห์ได้จากงบกระแสเงินสดมาหาความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชี อัตราส่วนหนึ่งที่สำคัญที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือ ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (Operating Cash Index) โดยมีทฤษฎีของ Gibson (1995) และ Joel and Jae (1981) มาสนับสนุนว่าอัตราส่วนทางการเงินดังกล่าวสามารถใช้เป็นตัวแทนวัดคุณภาพกำไรของกิจการได้ หากดัชนีดังกล่าวอยู่ในระดับสูง ย่อมแสดงให้เห็นว่ากิจการมีความแข็งแกร่งทางการเงิน สามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานจากกำไรของกิจการกลับสู่กิจการได้เป็นจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นว่ากิจการมีกำไรที่มีคุณภาพ ดังนั้น เมื่อนำมาพิจารณากับรายงานของผู้สอบบัญชี ก็น่าจะมีแนวโน้มที่ต่ำที่กิจการจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า หากดัชนีดังกล่าวอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งให้เห็นถึงการก่อให้เกิดกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงานจากกำไรของกิจการกลับสู่กิจการได้เป็นจำนวนน้อย แสดงให้เห็นว่ากิจการขาดคุณภาพกำไร และเมื่อนำมาพิจารณากับรายงานของผู้สอบบัญชี ก็น่าจะมีแนวโน้มสูงที่กิจการจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ดังนั้น ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (Operating Cash Index) จึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา เนื่องจากอาจมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชี (Auditors' Reports) โดยดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน สามารถวัดค่าได้ดังนี้

กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน

กำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยและภาษี

ความเพียงพอของเงินสด (CFA)

จากผลงานวิจัยของ Mutchler (1985) ที่แสดงให้เห็นว่าอัตราส่วนทางการเงินสามารถใช้พยากรณ์การแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีได้ จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาเกี่ยวกับอัตราส่วนทางการเงิน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความสนใจในคุณภาพกำไร จึงพัฒนาตัวแบบ โดยใช้อัตราส่วนทางการเงินที่ใช้ในการวัดคุณภาพกำไร ที่วิเคราะห์ได้จากงบกระแสเงินสดมาหาความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งอัตราส่วนหนึ่งที่สำคัญที่ใช้ในงานวิจัยนี้ นอกจากดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (Operating Cash Index) ก็คือ ความเพียงพอของเงินสด (Cash Flow Adequacy) โดยมีทฤษฎีของ Gibson (1995) และ Joel and Jae (1981) มาสนับสนุนว่าอัตราส่วนทางการเงินดังกล่าวสามารถใช้เป็นตัวแทนวัดคุณภาพกำไรของกิจการได้ หากอัตราความเพียงพอของเงินสดยิ่งสูง ย่อมแสดงให้เห็นว่ากิจการมีสุขภาพทางการเงินที่ดี มีกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานที่เพียงพอสำหรับรายจ่ายที่จำเป็นของกิจการ อาทิ นำไปชำระคืนหนี้สินของกิจการ นำไปลงทุนในสินทรัพย์ นำไปซื้อสินค้าเพิ่มขึ้นเพื่อขาย และนำไปจ่ายเงินปันผล โดยที่

ไม่ต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากภายนอก ย่อมแสดงให้เห็นว่า กิจการมีคุณภาพกำไร และเมื่อนำมาพิจารณากับรายงานของผู้สอบบัญชี น่าจะมีแนวโน้มต่ำที่กิจการจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชี ในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ผู้สอบบัญชีย่อมมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป หากกิจการมีความเพียงพอของเงินสดในระดับต่ำ หรือกล่าวได้ว่า กิจการขาดคุณภาพกำไร คือ กิจการต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากภายนอก เพื่อนำไปเป็นรายจ่ายที่จำเป็นและจ่ายภาระผูกพันของกิจการ ดังนั้น ความเพียงพอของเงินสด (Cash Flow Adequacy) จึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา เนื่องจากอาจมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชี (Auditor' Reports) โดยความเพียงพอของเงินสดวัดค่าได้ดังนี้

$$\begin{aligned} & \text{กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน} \\ & \text{ลงทุนในสินทรัพย์ถาวร + สินค้าคงเหลือที่เพิ่มขึ้น + เงินปันผลจ่าย} \\ & + \text{ชำระคืนหนี้สิน} \end{aligned}$$

3.2.2 ตัวแปรอิสระ : ตัวแปรควบคุม

เพื่อควบคุมผลกระทบจากปัจจัยอื่นที่อาจมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป (นอกเหนือจากตัวแปรที่สนใจศึกษา) ดังนั้น จึงต้องมีการควบคุมตัวแปรที่มีอาจจะมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการควบคุมผลการศึกษาคั้งนี้ในแต่ละตัวแบบจะใช้ตัวแปรควบคุมชุดเดียวกัน จะต่างกันก็ในส่วนของตัวแปรที่สนใจศึกษา ดังนั้นในส่วนของการอธิบายเกี่ยวกับตัวแปรควบคุมจึงไม่ได้แยกตัวแบบในการอธิบาย รายละเอียดของตัวแปรควบคุมมีดังนี้

อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน (Liquidity Ratio)

จากการศึกษาของ Mutchler (1985), Marty et al. (2004) สะท้อนให้เห็นว่ารายงานของผู้สอบบัญชีสามารถพยากรณ์ได้จากอัตราส่วนทางการเงิน โดยอัตราส่วนทางการเงินที่มีนัยสำคัญทางสถิติบ่อยครั้งสำหรับงานวิจัยในอดีตของต่างประเทศ นั่นก็คือ อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนหรืออัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน (Liquidity Ratio) ซึ่งเป็นอัตราส่วนทางการเงินที่ใช้วัดสภาพคล่องกิจการนั่นเอง เพื่อตรวจสอบข้อสรุปข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะตรวจสอบว่าอัตราส่วนทางการเงินดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่ ในกรณีของประเทศไทย ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่า ถ้าอัตราส่วนสินทรัพย์

หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนของกิจการอยู่ในระดับสูง อาจะหมายถึงการดำเนินงานที่คล่องตัวดี โอกาสที่จะเกิดภาวะขาดช่องทางทางการเงิน (Financial Distress) ก็อยู่ในระดับต่ำ จึงย่อมมีแนวโน้มต่ำที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีประเภทดังกล่าว ถ้าอัตราส่วนสภาพคล่องของกิจการอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งอัตราส่วนดังกล่าววัดค่าได้ดังนี้

สินทรัพย์หมุนเวียน

หนี้สินหมุนเวียน

อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิ (Profitability Ratio)

จากการศึกษาของ Mutchler (1985), Marty et al. (2004) สะท้อนให้เห็นว่ารายงานของผู้สอบบัญชีสามารถพยากรณ์ได้จากอัตราส่วนทางการเงิน โดยอัตราส่วนทางการเงินที่มีนัยสำคัญทางสถิติบ่อยครั้งสำหรับงานวิจัยในอดีตของต่างประเทศอีกอันหนึ่ง ก็คือ อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิ (Profitability Ratio) เพื่อตรวจสอบข้อสรุปข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะตรวจสอบว่าอัตราส่วนทางการเงินดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่ ในกรณีของประเทศไทย ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่า ถ้าอัตราส่วนทางการเงินดังกล่าวยิ่งสูง แสดงให้เห็นได้ว่า กิจการมีประสิทธิภาพในการทำกำไรจากยอดขายได้ในระดับสูง ย่อมมีแนวโน้มต่ำที่กิจการจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ถ้าอัตราส่วนทางการเงินดังกล่าวอยู่ในระดับต่ำ ย่อมมีแนวโน้มสูงที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง โดยอัตราส่วนดังกล่าววัดค่าได้ดังนี้

กำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษี

ยอดขายสุทธิ

ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (AUDIT SIZE)

จากการวิจัยของ Bartov et al. (2001), Chen, Chen and Su (2001), Mutchler et al. (1997) และ Marty et al. (2004) ที่ให้เห็นว่าผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big Firm) มีแนวโน้มที่จะเสนอรายงานในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมากกว่าผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก (Non – Big Firm) โดยที่พยายามสะท้อนให้เห็นว่าผู้สอบบัญชีของสำนักงานขนาดใหญ่จะแสดงความเห็นอย่างเหมาะสม และมีความสามารถในการตรวจพบและส่งสัญญาณให้ผู้ใช้งบการเงินทราบถึงปัญหาในการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการได้ อีกทั้งความมีชื่อเสียงและความมั่นคงทางการเงินของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ที่มากกว่า จึงส่งผลให้มีการตรวจสอบที่มีความถูกต้องมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ ดังนั้นเพื่อตรวจสอบข้อสรุปข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะตรวจสอบว่าประเภทของผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่ ในกรณีของประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ มีแนวโน้มที่จะเสนอรายงานในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมากกว่าผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก และเนื่องจากขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (Audit Size) เป็นตัวแปรอิสระเชิงกลุ่มหรือตัวแปรเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงใช้ตัวแปรเทียม (Dummy Variables) ในการวัดค่าตัวแปรโดยกำหนดให้

- 1 = ผู้สอบบัญชีของสำนักงานขนาดใหญ่ (Big 4) ได้แก่
- บริษัท ไพรซ์วอเตอร์เฮาส์ คูเปอร์ส์ เอบีเอส จำกัด
 - บริษัท ดีลอยท์ ทูช โรมัทสู ไชยยศ จำกัด
 - บริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิภาคไทย สอบบัญชี จำกัด
 - บริษัท สำนักงาน เอ็นส์ท แอนด์ ยัง จำกัด และ

0 = ผู้สอบบัญชีที่ไม่ใช่ผู้สอบบัญชีของสำนักงานขนาดใหญ่ (Non -Big 4)

3.2.3 ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ตามที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้าแล้วว่า ตัวแปรอิสระ (ตัวแปรที่สนใจศึกษาและตัวแปรควบคุม) อาจมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีในทิศทางที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นรายงานของผู้สอบบัญชีจึงเป็นตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษา โดยประเภทของรายงานที่สนใจ

ศึกษาคือ รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป (Modified Reports) และเนื่องจากรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นตัวแปรตามเชิงกลุ่มหรือตัวแปรเชิงคุณภาพจึงวัดได้ 2 ค่า เรียกว่าตัวแปรทวิ (Binary or Dichotomous Variables) มีค่าเป็น 1 และ 0 สำหรับการวัดค่าตัวแปรตามในงานวิจัยนี้ ได้กำหนดตัวแปรตามออกเป็น 3 รูปแบบ และในแต่ละรูปแบบแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย ทั้งนี้เพื่อให้ผลการวิจัยประจักษ์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำกับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละรูปแบบโดยละเอียด ดังต่อไปนี้

รูปแบบที่ 1 กำหนดให้

- 1 = รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยครอบคลุมกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้
- รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข (Qualified opinion)
 - รายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่แสดงความเห็น (Disclaimer of opinion)
 - รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง (Adverse opinion)
- 0 = รายงานโดยแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข
- รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ซึ่งประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต และ วรรคความเห็น (Unqualified opinion)
 - รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ที่ไม่มีผลกระทบต่อการแสดงความเห็น ซึ่งรายงานจะประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต วรรคความเห็น และวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ (Unqualified with emphasis of matter paragraph)

รูปแบบที่ 2 กำหนดให้

- 1 = รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยครอบคลุมกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้
- รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ที่ไม่มีผลกระทบต่อการแสดงความเห็น ซึ่งรายงานจะประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต วรรคความเห็น และวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ (Unqualified with explanatory notes)
 - รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข (Qualified opinion)
 - รายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่แสดงความเห็น (Disclaimer of opinion)

- รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง (Adverse opinion)

0 = รายงานโดยแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข

- รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง/ตัดแปลง ซึ่งประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต และ วรรคความเห็น

รูปแบบที่ 3 กำหนดให้

1 = รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเจาะจงเฉพาะกรณีดังต่อไปนี้

- รายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่แสดงความเห็นและมีการรายงานในเรื่องความไม่แน่นอนกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

- รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค แต่เปลี่ยนแปลง/ตัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ที่ไม่มีผลกระทบต่อการแสดงความเห็น ซึ่งรายงานจะประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต วรรคความเห็น และวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ (Unqualified with emphasis of matter paragraph) ในเรื่องความไม่แน่นอนเกี่ยวกับกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

0 = รายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่ใช่รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเจาะจงเฉพาะกรณีที่ได้กำหนดให้เป็น 1

ตารางที่ 3.2 สรุปรายละเอียดของตัวแปรแต่ละชนิด

บทบาทของตัวแปร	สัญลักษณ์	การวัดค่า	สัญลักษณ์ที่คาดหวัง
ตัวแปรที่สนใจศึกษา			
1. รายการคงค้าง	ACC	วัดค่าโดยใช้ผลต่างระหว่างกำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยและภาษีกับกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน	+
2. ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน	OCI	วัดค่าโดยใช้กระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานต่อกำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยและภาษี	-
3. ความเพียงพอของเงินสด	CFA	วัดค่าโดยใช้กระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานต่อยอดรวมของกระแสเงินสดในส่วนที่เป็น <ul style="list-style-type: none"> - การลงทุนในที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ - การจัดหาเงินในส่วนที่เป็นเงินปันผลจ่าย - การดำเนินงานเฉพาะที่เพิ่มขึ้นในสินค้าคงเหลือ - การจัดหาเงินในส่วนที่เป็นการจ่ายชำระหนี้เงินกู้ยืม 	-

ตารางที่ 3.2 สรุปรายละเอียดของตัวแปรแต่ละชนิด (ต่อ)

บทบาทของตัวแปร	สัญลักษณ์	การวัดค่า	สัญลักษณ์ที่คาดหวัง
ตัวแปรควบคุม			
1. อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน	CACL	วัดค่าโดยใช้อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนหารหนี้สินหมุนเวียน	-
2. อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิ	EBITS	วัดค่าโดยใช้อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีหารยอดขายสุทธิ	-
3. ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี	AUDS	<p>1 = ผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - บริษัท ไพร่ชวอเตอร์เฮาส์ - คูเปอร์ส เอบีเอส จำกัด - บริษัท ดีลอยท์ ทูช โธมัทสุไชยยศ จำกัด - บริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิภาคไทย สอบบัญชี จำกัด - บริษัท สำนักงาน เอ็นส์ท แอนด์ ยัง จำกัด และ <p>0 = ผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ (Non -Big 4)</p>	+

ตารางที่ 3.2 สรุปรายละเอียดของตัวแปรแต่ละชนิด (ต่อ)

บทบาทของตัวแปร	สัญลักษณ์	การวัดค่า	สัญลักษณ์ที่คาดหวัง
ตัวแปรตาม			
รายงานของผู้สอบบัญชี	Prob (Mo)	รายงานของผู้สอบบัญชี (เนื่องจากเป็นตัวแปรตามเชิงกลุ่มหรือตัวแปรเชิงคุณภาพ จึงวัดได้ 2 ค่า เรียกว่าตัวแปรทวิ ซึ่งมีค่าเป็น 1 และ 0 โดยกำหนดให้รายงานในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปเป็น 1 และ กรณีที่ไม่ใช่ 1 เป็น 0	ไม่มี
อื่นๆ	ϵ	ค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแบบ	ไม่มี

3.3 การพัฒนาสมมติฐานการวิจัย

3.3.1 สมมติฐานเกี่ยวกับรายการคงค้าง

จากงานวิจัยในอดีตของภคสุนาท (2545) และ Richardson et al. (2001) พยายามสะท้อนให้เห็นว่า รายการคงค้างสามารถใช้เป็นตัวแทนในการวัดคุณภาพกำไร (Earning Quality) ได้ และจากการศึกษาของ Francis and Krishnan (1999) ที่แสดงให้เห็นว่ารายการคงค้างมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรายงานของผู้สอบบัญชี โดยมีรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นรายงานที่สนใจศึกษา ผู้วิจัยคาดว่า ยิ่งรายการคงค้างของกิจการมีเป็นจำนวนมาก กำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยและภาษีของกิจการย่อมมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนเป็นกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานได้ยากเช่นกัน บ่งบอกได้ว่ากิจการขาดคุณภาพกำไร จึงย่อมมีแนวโน้มสูงที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะฉะนั้น เพื่อเป็นการทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าว จึงสามารถตั้งเป็นสมมติฐานการวิจัยที่ 1 ได้ดังนี้

H_{11} : หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับรายการคงค้างของกิจการ

3.3.2 สมมติฐานเกี่ยวกับอัตราส่วนทางการเงินที่วัดคุณภาพกำไร

จากทฤษฎีของ Gibson (1995) และ งานวิจัยของ Joel and Jae (1981) ที่แสดงให้เห็นถึงอัตราส่วนทางการเงินที่มีความสามารถในการวัดคุณภาพกำไร ได้แก่

(1) **ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (Operating Cash Index)** ดัชนีนี้จะเป็นอัตราส่วนที่ชี้ให้เห็นว่าหากกิจการสามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานจากกำไรของกิจการกลับสู่กิจการได้เป็นจำนวนมาก จะถือได้ว่ากำไรของกิจการมีคุณภาพ และเมื่อนำมาพิจารณาด้านความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชี ผู้วิจัยคาดว่า หากดัชนีดังกล่าวอยู่ในระดับสูง ย่อมแสดงให้เห็นว่ากิจการมีความแข็งแกร่งทางการเงิน มีความสามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานจากกำไรของกิจการกลับสู่กิจการได้เป็นจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นว่ากิจการมีกำไรที่มีคุณภาพ ดังนั้น เมื่อนำมาพิจารณากับรายงานของผู้สอบบัญชี ก็น่าจะมีแนวโน้มที่ต่ำที่กิจการจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า หากดัชนีดังกล่าวอยู่ในระดับต่ำ ชี้ให้เห็นถึง การก่อให้เกิดกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานจากกำไรของกิจการกลับสู่กิจการได้เป็นจำนวนน้อย แสดงให้เห็นได้ว่ากิจการขาดคุณภาพกำไร และเมื่อนำมาพิจารณากับรายงานของผู้สอบบัญชี ก็น่าจะมีแนวโน้มสูงที่กิจการจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ เพื่อเป็นการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานกับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจึงสามารถตั้งเป็นสมมติฐานการวิจัยที่ 2 ได้ดังนี้

H_{12} : หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานของกิจการ

(2) **ความเพียงพอของเงินสด (Cash Flow Adequacy)** อัตราส่วนนี้จะแสดงให้เห็นถึงความสามารถของกิจการเมื่อได้เปลี่ยนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีเป็นกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานแล้วนั้น มีความเพียงพอหรือไม่สำหรับรายจ่ายที่จำเป็นของกิจการ อาทิ นำไปชำระคืนเงินกู้ยืม ซื้อสินค้าเพื่อขายเพิ่มขึ้น นำไปลงทุนในสินทรัพย์ถาวร และนำไปจ่ายเงินปันผล โดยไม่ต้องพึ่งพาการจัดหาเงินจากแหล่งภายนอก และเมื่อนำอัตราส่วนนี้มาพิจารณาด้านความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชี ผู้วิจัยคาดว่า หากอัตราความเพียงพอของเงินสดยิ่งสูง ย่อมแสดงให้เห็นว่ากิจการมีสุขภาพทางการเงินที่ดี มีกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานที่เพียงพอสำหรับรายจ่ายที่จำเป็นของกิจการ อาทิ นำไปชำระคืนหนี้สินของกิจการ นำไปลงทุนในสินทรัพย์ นำไปซื้อสินค้าเพิ่มขึ้นเพื่อขาย และนำไปจ่ายเงินปันผล โดยที่ไม่ต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากภายนอก

แสดงให้เห็นได้ว่ากิจการมีกำไรที่มีคุณภาพ และเมื่อนำมาพิจารณากับรายงานของผู้สอบบัญชี ก็ น่าจะมีแนวโน้มที่ต่ำที่กิจการจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป หรือ กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ผู้สอบบัญชีย่อมมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชี ในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป หากกิจการมีความเพียงพอของเงินสดในระดับต่ำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง การขาดคุณภาพกำไรของกิจการ เนื่องจากกิจการต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากภายนอก เพื่อนำไป เป็นรายจ่ายที่จำเป็นและจ่ายภาระผูกพันของกิจการ เพราะฉะนั้น เพื่อเป็นการทดสอบ ความสัมพันธ์ระหว่างความเพียงพอของเงินสดกับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลง ไปจึงสามารถตั้งเป็นสมมติฐานการวิจัยที่ 3 ได้ดังนี้

H_{13} : หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่ เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับความเพียงพอของเงินสดของกิจการ

3.4 ตัวแบบ (Model)

เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย และสมมติฐานการวิจัยทั้ง 3 และเพื่อเป็นการ ตอบปัญหาการวิจัยที่ว่า คุณภาพกำไรมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่ และ เป็นไปในทิศทางใด ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ให้รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปเป็น รายงานที่สนใจศึกษา ดังนั้น กระบวนการค้นหาคำตอบที่ต้องการจากปัญหาดังกล่าวจำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องใช้ตัวแบบ (Models) ประกอบกับการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ในการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบ บัญชี ผู้วิจัยได้ออกแบบตัวแบบที่ใช้ในการทดสอบ 4 ตัวแบบ โดยจำแนกตามตัวแปรที่สนใจ ศึกษา แต่ละตัวแบบจะประกอบด้วย (1) ตัวแปรที่สนใจและศึกษา และ (2) ตัวแปรควบคุม ในตัว แบบที่ 1 ถึงตัวแบบที่ 3 เป็นตัวแบบที่แยกตัวแปรเกี่ยวกับคุณภาพกำไรออกจากกัน และตัวแบบ ที่ 4 จะรวมตัวแปรที่เกี่ยวกับคุณภาพกำไรไว้ด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อยืนยันว่าผลการวิจัยที่ได้รับจากตัว แบบที่แยกตัวแปรออกจากกันให้ผลไม่แตกต่างกันกับตัวแบบที่รวมตัวแปรไว้ด้วยกัน ลักษณะของ ตัวแบบสามารถนำเสนอได้ตามลำดับดังนี้

3.4.1 ตัวแบบทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างกับรายงานของผู้สอบ บัญชี

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \underbrace{\beta_0 + \beta_1 [\text{ACC}]}_{\text{ตัวแปรที่สนใจศึกษา}} + \underbrace{\beta_2 [\text{CACL}] + \beta_3 [\text{EBITS}] + \beta_4 [\text{AUDS}]}_{\text{ตัวแปรควบคุม}} + \varepsilon$$

3.4.2 ตัวแบบทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานกับ รายงานของผู้สอบบัญชี

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1+e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \underbrace{\beta_0 + \beta_1 [\text{OCI}]}_{\text{ตัวแปรที่สนใจศึกษา}} + \underbrace{\beta_2 [\text{CACL}] + \beta_3 [\text{EBITS}] + \beta_4 [\text{AUDS}]}_{\text{ตัวแปรควบคุม}} + \varepsilon$$

3.4.3 ตัวแบบทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความเพียงพอของเงินสดกับรายงานของผู้สอบบัญชี

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1+e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \underbrace{\beta_0 + \beta_1 [\text{CFA}]}_{\text{ตัวแปรที่สนใจศึกษา}} + \underbrace{\beta_2 [\text{CACL}] + \beta_3 [\text{EBITS}] + \beta_4 [\text{AUDS}]}_{\text{ตัวแปรควบคุม}} + \varepsilon$$

3.4.4 ตัวแบบทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1+e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \underbrace{\beta_0 + \beta_1 [\text{ACC}] + \beta_2 [\text{OCI}] + \beta_3 [\text{CFA}]}_{\text{ตัวแปรที่สนใจศึกษา}} + \underbrace{\beta_4 [\text{CACL}] + \beta_5 [\text{EBITS}] + \beta_6 [\text{AUDS}]}_{\text{ตัวแปรควบคุม}} + \varepsilon$$

3.5 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.5.1 ประชากร คือ บริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีรอบระยะเวลาบัญชีวันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 ธันวาคม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 – พ.ศ. 2547 โดยมีทั้งหมด 1,170 ตัวอย่าง (Observation) (ไม่รวมบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ใหม่ (Market Alternative Investment : MAI) และโครงการจัดการลงทุน)

3.5.2 กลุ่มตัวอย่าง มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา คือ เป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีรอบระยะเวลาบัญชีตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 ธันวาคม ปี พ.ศ. 2545 – พ.ศ. 2547 โดย **ยกเว้นกลุ่มธนาคารเงินทุนหลักทรัพย์ ประกันชีวิตและประกันภัย** เนื่องจากกลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่น และกลุ่มตัวอย่างจะต้องเป็นบริษัทที่มีข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครบถ้วน และเพื่อให้การประมวลผลมีความถูกต้องตามหลักการทางสถิติจึงทำการตัดค่าที่ผิดปกติออกจากการทดสอบ โดยพิจารณาจากค่า Cook's distance ทำให้จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการประมวลผลและวิเคราะห์ ข้อมูลคงเหลือจำนวน 825 ตัวอย่าง (Observation)

3.5.3 วิธีการเลือกตัวอย่าง วิธีการเลือกตัวอย่างสำหรับการศึกษานี้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเท่านั้น ประการสำคัญคือหลักเกณฑ์ในการพิจารณากลุ่มตัวอย่างก็เพื่อใช้ในการศึกษาและตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยเฉพาะ

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่สำคัญสำหรับงานวิจัยฉบับนี้ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ข้อมูลดังกล่าวได้มาจากการทบทวนเอกสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ และสื่อข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้เพื่อจะได้เข้าใจถึงความสำคัญของคุณภาพกำไร ตลอดจนความสัมพันธ์ที่มีกับรายงานของผู้สอบบัญชี ข้อมูลทุติยภูมิที่สำคัญและจำเป็นต้องใช้ในการศึกษาส่วนมากได้มาจากฐานข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือ I-SIMS (Integrated-SET Information Management Systems)

3.7 แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล

การทำวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี และความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในทิศทางใด จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีทางสถิติที่เลือกใช้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) ในส่วนของ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาจะเป็นการสรุปข้อมูลต่างๆ ออกมาในรูปของการบรรยาย โดยการนำเสนอข้อมูลในงานวิจัยนี้จะสื่อออกมาในรูปของตาราง ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมานนั้นจะเป็นการเลือกใช้วิธีการทางสถิติจากลักษณะของข้อมูลที่เก็บได้จากกลุ่มตัวอย่าง โดยดูว่าเทคนิค

ทางสถิติตัวใดที่เหมาะสมกับลักษณะของข้อมูลที่เก็บได้ ในการประมวลผลข้อมูลจะใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistic Package for Social Sciences หรือ SPSS) ช่วยในการวิเคราะห์ ซึ่งการประมวลผลข้อมูลจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.7.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

3.7.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics)

3.7.2.1 ตรวจสอบเงื่อนไขในการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก

3.7.2.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำกับรายงานของผู้สอบบัญชี

ความสำคัญของเทคนิคทางสถิติแต่ละชนิดสามารถสรุปพอสังเขปได้ดังนี้

3.7.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

วิเคราะห์ข้อมูลออกมาในรูปแบบของค่าสถิติพื้นฐาน เพื่อเสนอข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวแปรที่เก็บรวบรวมได้ในรูปของตาราง โดยเสนอตามมุมมองต่าง ๆ รวมทั้งเพื่อเป็นการพรรณนาถึงลักษณะของรายงานแต่ละประเภทของกิจการ สถิติเชิงพรรณนาที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูลในการศึกษานี้ประกอบด้วย

- (1) ความถี่และร้อยละ (Frequency and Percentage)
- (2) ค่าต่ำสุด (Minimum : Min)
- (3) ค่าสูงสุด (Maximum : Max)
- (4) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean)

3.7.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics)

3.7.2.1 การตรวจสอบเงื่อนไขในการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก

ในการตรวจสอบเงื่อนไขในการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก ผู้วิจัยขอกล่าวถึงเงื่อนไขในการวิเคราะห์ความถดถอยแบบปกติก่อน เนื่องจากเป็นพื้นฐานของการตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก

เงื่อนไขในการวิเคราะห์ความถดถอยแบบปกติ โดยทั่วไปมีดังต่อไปนี้

1. ค่าคาดหวังของค่าคลาดเคลื่อน = 0 (เงื่อนไขข้อนี้เป็นจริงเสมอ)
2. ค่าคลาดเคลื่อนต้องมีการแจกแจงแบบปกติ
3. การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงอัตตะ (ค่าคลาดเคลื่อนต้องเป็นอิสระกัน)
4. ค่าแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนต้องคงที่ทุกค่าของ X
5. ตัวแปรอิสระทุกตัวต้องเป็นอิสระกันหรือไม่เกิดปัญหา Multicollinearity

เงื่อนไขดังกล่าวจะใช้ได้สำหรับการวิเคราะห์ถดถอยที่ตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ สำหรับตัวแปรอิสระอาจจะเป็นตัวแปรเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว หรือตัวแปรอิสระบางตัวอาจเป็นตัวแปรเชิงปริมาณและตัวแปรเชิงกลุ่ม แต่ถ้าตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม จะต้องใช้การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ซึ่งมีเงื่อนไขน้อยกว่าการวิเคราะห์ความถดถอยแบบปกติ ทั้งนี้ การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกนั้นตัวแปรอิสระอาจเป็นข้อมูลชนิด Dichotomous (มีได้ 2 ค่า) หรือเป็นสเกลอันตรภาค (Interval Scale) และสเกลอัตราส่วน (Ratio Scale) ก็ได้

ในการศึกษานี้สามารถระบุได้ว่า ตัวแปรตาม เป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม คือ รายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ แต่ละรูปแบบจำแนกเป็น 2 กลุ่มย่อย นั่นคือ รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป (เป็นรายงานที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา) กำหนดให้เป็น 1 และรายงานแบบที่ไม่ใช่แบบที่เปลี่ยนแปลงไปที่กำหนดไว้ในแต่ละรูปแบบ กำหนดให้เป็น 0

สำหรับการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก ไม่จำเป็นต้องตรวจสอบเงื่อนไข ข้อ 2 และ ข้อ 4 เนื่องจากกรวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกจะไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่ระบุไว้แล้ว ดังนั้นจึงตรวจสอบเฉพาะเงื่อนไขข้อ 1 ข้อ 3 และ ข้อ 5 ดังนี้

ข้อ 1 ค่าคาดหวังของค่าคลาดเคลื่อน = 0 หรือ $E(e) = 0$

ข้อ 3 การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงอัตตะ (Autocorrelation or Serialcorrelation)

ค่าคลาดเคลื่อนต้องเป็นอิสระกัน หรือ e_i และ e_j เป็นอิสระกัน สำหรับการตรวจสอบว่าค่าความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระกันหรือไม่มีความสัมพันธ์กัน โดยปกติข้อมูลที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาจะมีโอกาสเกิดปัญหานี้มากกว่าข้อมูลตัดขวาง (Cross-sectional) การศึกษานี้เป็นการเก็บข้อมูลรายบริษัทหรือเป็นข้อมูลตัดขวาง โอกาสของการเกิดปัญหานี้จึงมีน้อย อย่างไรก็ตามเพื่อให้ผลการ

ทดสอบความสัมพันธ์มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น จึงทดสอบความคลาดเคลื่อน ($y - \hat{y}$) โดยพิจารณาจากค่าสถิติของ Durbin-Watson และมีสมมติฐานในการทดสอบดังนี้

H_0 : ค่าความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กัน

H_1 : ค่าความคลาดเคลื่อนไม่มีความสัมพันธ์กัน

ข้อ 5 ตัวแปรอิสระทุกตัวต้องเป็นอิสระกันหรือไม่เกิดปัญหา Multicollinearity

เนื่องจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หลายตัวแปร (Multivariate Analysis) ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression analysis) ซึ่งใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยแบบโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) เพื่อตรวจสอบตัวแปรอิสระทุกตัวที่นำมาศึกษา มีความสัมพันธ์กันสูงหรือไม่ เพื่อป้องกันการเกิดปัญหา Multicollinearity ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ในภาคผนวก ก พบว่าไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดมีความสัมพันธ์กันสูงเกิน 0.5

ผลการทดสอบเงื่อนไข ข้อ 1 , 3 และ 5 แสดงไว้อย่างละเอียดในภาคผนวก ก

3.7.2.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี

การวิเคราะห์ในส่วนนี้อาศัยการสำรวจข้อมูลทุติยภูมิ จากนั้นจะนำข้อมูลที่มาทำการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (เป็นการวิเคราะห์ความถดถอยที่ไม่ได้อยู่ในรูปเชิงเส้น จะใช้การประมาณโอกาสที่เหตุการณ์จะเกิดขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ เพื่อนำสมการถดถอยที่ได้ไปประมาณหรือพยากรณ์ค่าตัวแปรตาม เมื่อทราบค่าตัวแปรอิสระ โดยที่ตัวแปรตามจะเป็นตัวแปรตามเชิงกลุ่ม ส่วนตัวแปรอิสระสามารถเป็นได้ทั้งตัวแปรเชิงปริมาณและตัวแปรเชิงกลุ่ม) ประเภท Binary Logistic Regression เนื่องจากตัวแปรตามมีลักษณะเป็นตัวแปรตามเชิงกลุ่มหรือตัวแปรเชิงคุณภาพ (Categorical Variable) ซึ่งหมายถึงข้อมูลที่อยู่ในรูปของข้อความซึ่งไม่สามารถระบุได้ว่ามีค่ามากหรือน้อย และไม่ได้มีการแจกแจงแบบปกติ โดยที่ตัวแปรเชิงกลุ่มในกรณีนี้มี 2 ค่า ซึ่งเรียกว่าตัวแปรทวิ (Dichotomous Variable) ซึ่งมีค่าเป็น 1 และ 0 ดังนั้น ในการวัดค่าตัวแปรตามในงานวิจัยนี้ กำหนดให้ 1 = สิ่งที่น่าสนใจ (กรณีนี้คือรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป) และ 0 = ถ้าไม่ใช่ 1

การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก มีดังต่อไปนี้

- (1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่มีต่อโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ (ตัวแปรตาม) พร้อมทั้งศึกษาระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัว
- (2) เพื่อพยากรณ์โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจ จากสมการที่เหมาะสม โดยการเลือกตัวแปรอิสระที่เหมาะสมเพื่อให้เปอร์เซ็นต์ของความถูกต้องในการพยากรณ์มีค่าสูงสุด

ตามที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้วว่าการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกเป็นเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยที่นิยมมากสำหรับตัวแปรที่เป็นตัวแปรตามเชิงกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อกำหนดหาความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ก็คือความน่าจะเป็นที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ($Y = 1$) และใช้วิธีความควรจะเป็นสูงสุด (Maximum likelihood procedures) ในการประมาณค่าพารามิเตอร์ของตัวแปร

สำหรับการศึกษารั้งนี้นำเทคนิคนี้มาใช้เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม หรือเพื่อตรวจสอบว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด ทั้งนี้ พิจารณาจากทิศทางสัญลักษณ์ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) ที่ได้จากการทดสอบ (อาจเป็นบวกหรือลบ) จะเห็นว่าเทคนิคดังกล่าวสามารถตอบวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัยนี้ได้ครบถ้วน สำหรับผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาจะนำเสนอไว้ในบทที่ 4 และ บทที่ 5 เป็นลำดับถัดไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

บทที่ 4 เป็นการนำเสนอผลการวิจัย เกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) หรือค่าสถิติพื้นฐาน ดังที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้วว่างานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี โดยคุณภาพกำไรที่สนใจศึกษาประกอบด้วย (1) รายการคงค้าง (2) ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (3) ความเพียงพอของเงินสด และตัวแปรควบคุมในงานวิจัยนี้ได้แก่ (1) อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน (2) อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิ (3) ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี และในส่วนของตัวแปรตาม คือ รายงานของผู้สอบบัญชี โดยมีรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นรายงานของผู้สอบบัญชีที่สนใจศึกษา

ก่อนที่จะนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยขอสรุปถึงข้อตกลงเกี่ยวกับสัญลักษณ์และความหมายของตัวแปรต่างๆ เป็นลำดับแรก เนื่องจากสัญลักษณ์และความหมายของตัวแปรต้องใช้ในการวิเคราะห์และตีความหมายในเกือบทุกส่วนของการนำเสนอผลการวิจัย และเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสัญลักษณ์และความหมายของตัวแปรต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงขอแนะนำเสนอไว้ดังตารางที่ 4.1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.1 สรุปสัญลักษณ์และความหมายตัวแปร

สัญลักษณ์	ความหมาย
	ตัวแปรที่สนใจศึกษา
ACC	รายการคงค้าง (วัดค่าโดยใช้ผลต่างระหว่างกำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยและภาษีกับกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน)
OCI	ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (วัดค่าโดยใช้กระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานต่อกำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยและภาษี)
CFA	ความเพียงพอของเงินสด (วัดค่าโดยใช้กระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานต่อยอดรวมของกระแสเงินสดในส่วนที่เป็น <ul style="list-style-type: none"> - การลงทุนในที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ - การจัดหาเงินในส่วนที่เป็นเงินปันผลจ่าย - การดำเนินงานเฉพาะที่เพิ่มขึ้นในสินค้าคงเหลือ - การจัดหาเงินในส่วนที่เป็นการจ่ายชำระหนี้เงินกู้ยืม)
	ตัวแปรควบคุม
CACL	อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน
EBITS	อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีหารยอดขายสุทธิ
AUDS	ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (วัดค่าด้วยตัวแปรเทียม โดยกำหนดให้ <p>1 = ผู้สอบบัญชีของสำนักงานขนาดใหญ่ (Big 4) ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - บริษัท ไพร์ซวอเตอร์เฮาส์ คูเปอร์ส เอบีเอส จำกัด - บริษัท ดีลอยท์ ทูช ไร้มัทส์ ไทยยศ จำกัด - บริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิภาค ไทย สอบบัญชี จำกัด - บริษัท สำนักงาน เอ็นส์ที แอนด์ ยัง จำกัด และ <p>0 = ผู้สอบบัญชีที่ไม่ใช่ผู้สอบบัญชีของสำนักงานขนาดใหญ่ (Non –Big 4)</p>
	ตัวแปรตาม
Prob (Mo)	รายงานของผู้สอบบัญชี (วัดค่าด้วยตัวแปรทวิ (Binary หรือ Dichotomous Variables) ซึ่งมีค่าเป็น 1 และ 0 แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ในแต่ละรูปแบบกำหนดให้รายงานในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปเป็น 1 และ รายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่ใช่ 1 เป็น 0
ϵ	ค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแบบ

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรในภาพรวม

ในส่วนที่ 4.1 เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรในตัวแบบที่ได้จากการศึกษาในภาพรวม การนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ๆ คือ (1) ตัวแปรที่สนใจศึกษา (2) ตัวแปรควบคุม และ (3) ตัวแปรตาม สำหรับค่าสถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

- (1) ความถี่และร้อยละ (Frequency and Percentage)
- (2) ค่าต่ำสุด (Minimum : Min)
- (3) ค่าสูงสุด (Maximum : Max)
- (4) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean)

ข้อมูลของตัวแปรที่สนใจศึกษาสามารถนำเสนอได้ตามลำดับดังนี้

4.1.1 ตัวแปรที่สนใจศึกษา

เมื่อกล่าวถึงคุณภาพกำไรมีผู้ให้ความหมายไว้หลายด้าน ทั้งนี้การจะนำวิธีการวัดใดมาปรับใช้ย่อมขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้ที่นำไปใช้ว่าจะถ่ายทอดความหมายของคุณภาพกำไรว่าอย่างไร สำหรับในงานวิจัยนี้ตัวแปรคุณภาพกำไรที่สนใจศึกษาประกอบด้วย

- (1) รายการคงค้าง (ACC)
- (2) ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (OCI)
- (3) ความเพียงพอของเงินสด (CFA)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐานสามารถนำเสนอได้ดังนี้

4.1.1.1 รายการคงค้าง (ACC)

ตารางที่ 4.2 ค่าสถิติพื้นฐานของรายการคงค้าง

หน่วย : ล้านบาท

จำนวน 825 บริษัท		
Min	Max	Mean
-1,023.98	969.77	-38.31

จากตารางที่ 4.2 สรุปได้ว่ารายการคงค้างมีค่าต่ำสุด (Min) อยู่ที่ติดลบ 1,023.98 ล้านบาท ขณะที่ บางกิจการรายการคงค้างมีค่าสูงสุด (Max) อยู่ที่ 969.77 ล้านบาท และโดยเฉลี่ยแล้ว (Mean) รายการคงค้างอยู่ที่ติดลบ 38.31 ล้านบาท แสดงว่า กิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเฉลี่ยมีรายการคงค้างที่มีค่าลบ ซึ่งจะแสดงเป็นรายการบวกในงบกระแสเงินสด เนื่องจากรายการคงค้างที่มีค่าลบดังกล่าวจะแสดงเป็นรายการหักในงบกำไรขาดทุน อย่างไรก็ตาม รายการคงค้างของกิจการที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะมีค่าเป็นบวกหรือลบนั้น ถ้ารายการคงค้างของกิจการยิ่งมาก ย่อมส่งผลให้กำไรของกิจการไม่มีคุณภาพมากตามไปด้วย กล่าวคือ กำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยและภาษีของกิจการมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนเป็นกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานได้ยาก และอาจส่งผลต่อกำไรในอนาคตของกิจการได้ ทำให้กำไรมีความผันผวน ยกแก่การคาดการณ์แนวโน้มของกิจการ นอกจากนี้ ในบางครั้งเพื่อให้ผลการดำเนินงานของกิจการประกาศเป็นกำไร เพื่อเป็นการดึงดูดใจนักลงทุน กิจการอาจมีความพยายามที่จะจัดการกำไร (Earnings Management) จึงส่งผลให้รายการคงค้างที่ปรากฏอยู่ในงบการเงินบางส่วนอาจเป็นผลมาจากการตกแต่งตัวเลขของกิจการ กล่าวโดยสรุป ยิ่งรายการคงค้างของกิจการมีเป็นจำนวนมาก นอกจากจะส่งผลให้กำไรมีความผันผวน ด้อยคุณภาพ อาจเป็นสัญญาณเตือนเกี่ยวกับความพยายามในการจัดการกำไรของกิจการเหล่านั้นได้ ซึ่งส่งผลให้กิจการมีกำไรที่ด้อยคุณภาพตามมา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.1.1.2 ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (OCI)

ตารางที่ 4.3 ค่าสถิติพื้นฐานของดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน

หน่วย : เท่า

จำนวน 825 บริษัท		
Min	Max	Mean
-26.18	15.85	1.09

จากตารางที่ 4.3 สรุปได้ว่า ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานมีค่าต่ำสุด (Min) อยู่ที่ติดลบ 26.18 เท่า ในขณะที่ค่าสูงสุด (Max) อยู่ที่ 15.85 เท่า และโดยเฉลี่ยแล้ว (Mean) ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานอยู่ที่ 1.09 เท่า แสดงให้เห็นได้ว่า กิจกรรมที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีความแข็งแกร่งทางการเงิน สามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานจากกำไรของกิจการกลับสู่กิจการได้เป็นจำนวนไม่น้อย ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้ว กิจกรรมที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีกำไรที่มีคุณภาพ

4.1.1.3 ความเพียงพอของเงินสด (CFA)

ตารางที่ 4.4 ค่าสถิติพื้นฐานของความเพียงพอของเงินสด

หน่วย : เท่า

จำนวน 825 บริษัท		
Min	Max	Mean
-15.11	32.21	1.34

จากตารางที่ 4.4 สรุปได้ว่าความเพียงพอของเงินสดมีค่าต่ำสุด (Min) อยู่ที่ติดลบ 15.11 เท่า แสดงให้เห็นได้ว่า บางกิจการประสบผลขาดทุนเป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่มีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานที่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นของกิจการได้ ในขณะที่ค่าสูงสุด (Max) อยู่ที่ 32.21 เท่า และโดยเฉลี่ยแล้ว (Mean) ความเพียงพอของเงินสดอยู่ที่ 1.34 เท่า จากค่าสถิติพื้นฐาน ซึ่งให้เห็นได้ว่า กิจกรรมที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยเฉลี่ยมีสุขภาพทางการเงินที่ดี มีกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานที่เพียงพอสำหรับรายจ่ายที่จำเป็นของกิจการ อาทิ นำไปชำระหนี้สินของกิจการ นำไปลงทุนกลับในสินทรัพย์ นำไปซื้อสินค้าเพิ่มขึ้นเพื่อขาย และนำไปจ่ายเงินปันผล โดยที่กิจการไม่ต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากภายนอก ซึ่งสะท้อน

ให้เห็นได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้ว กิจกรรมที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีกำไรที่มีคุณภาพ

ตัวแปรควบคุมที่ใช้ในการศึกษานี้ประกอบด้วย

- (1) อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน (CACL)
 - (2) อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิ (EBITS)
 - (3) ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (AUDS)
- ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำเสนอได้ดังนี้

4.1.2.1 อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน (CACL)

ตารางที่ 4.5 ค่าสถิติพื้นฐานของอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน

หน่วย : เท่า

จำนวน 825 บริษัท		
Min	Max	Mean
0.02	16.6	1.99

จากตารางที่ 4.5 สรุปได้ว่า อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนซึ่งเป็นตัววัดหนึ่งเกี่ยวกับสภาพคล่องของกิจการนั้น มีค่าต่ำสุด (Min) อยู่ที่ 0.02 เท่า แสดงว่าบางกิจการมีสภาพคล่องทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ โอกาสที่จะเกิดภาวะขาดช่องทางการเงินอยู่ในระดับสูง ผู้วิจัยจึงได้ตรวจหาข้อมูลใหม่อีกรอบ ผลจากการตรวจหาพบว่าเป็นกิจการที่อยู่ในกลุ่มฟื้นฟูกิจการ (REHABCO) ในทางตรงกันข้ามบางกิจการมีค่าสูงสุด (Max) อยู่ที่ 16.6 เท่า แสดงว่ากิจการมีสภาพคล่องทางการเงินอยู่ในระดับสูง มีสุขภาพทางการเงินที่ดีและโดยเฉลี่ยแล้ว (Mean) สภาพคล่องของกิจการอยู่ที่ 1.99 เท่า ซึ่งเป็นการบ่งบอกว่าโดยเฉลี่ยแล้วกิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสามารถที่จะชำระหนี้สินหมุนเวียนได้ โอกาสที่จะประสบกับภาวะขาดช่องทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ

4.1.2.2 อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิ (EBITS)

ตารางที่ 4.6 ค่าสถิติพื้นฐานของอัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิ (EBITS)

หน่วย : เท่า

จำนวน 825 บริษัท		
Min	Max	Mean
-1.79	6.45	0.09

จากตารางที่ 4.6 สรุปได้ว่า อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิซึ่งเป็นตัววัดหนึ่งเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำกำไรของกิจการนั้น โดยเฉลี่ยแล้วอยู่ที่ 0.09 เท่า (Mean) ซึ่งอาจเป็นผลมาจากยอดขายต่ำหรือต้นทุนสินค้าที่ขายสูงกว่าที่ควรจะเป็น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อัตราส่วนยังคงเป็นบวกและเมื่อพิจารณาในรายละเอียดทำให้ทราบว่าบางกิจการมีอัตราส่วนทางการเงินนี้ติดลบอยู่ที่ 1.79 เท่า (Min) ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่ากิจการมีผลการดำเนินงานที่ขาดทุน ผู้วิจัยจึงตรวจทานข้อมูลใหม่อีกรอบ พบว่ากิจการดังกล่าวเป็นกิจการที่อยู่ในกลุ่มฟื้นฟูกิจการ (REHABCO) ซึ่งมีผลขาดทุนอย่างมหาศาล ในทางตรงกันข้ามบางกิจการอัตราส่วนทางการเงินนี้อยู่สูงถึง 6.45 เท่า (Max) แสดงให้เห็นว่ากิจการมีประสิทธิภาพในการทำกำไรจากยอดขายในระดับสูง

4.1.2.3 ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (AUDS)

ตารางที่ 4.7 ค่าสถิติพื้นฐานของขนาดของสำนักงานสอบบัญชี

ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี	ความถี่	ร้อยละ
สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4)	520	63.00
สำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ (Non - Big 4)	302	37.00
รวม	825	100.00

จากตารางที่ 4.7 สรุปได้ว่า ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีกิจการที่ได้รับการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) อยู่ร้อยละ 63 ในทางตรงกันข้าม มีกิจการที่ได้รับการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ (Non - Big 4) อยู่ร้อยละ 37 จะเห็นได้ว่ากิจการส่วนมากที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้รับการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4)

4.1.3 ตัวแปรตาม

ตัวแปรตามสำหรับการศึกษานี้คือ ประเภทรายงานของผู้สอบบัญชี ผู้วิจัยได้จำแนกรายงานของผู้สอบบัญชีออกเป็น 3 รูปแบบ แต่ละรูปแบบ ประกอบด้วย 2 กลุ่มย่อย คือ รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กำหนดให้เป็น 1 และ รายงานแบบที่ไม่ใช่แบบที่เปลี่ยนแปลงไปที่กำหนดไว้ในแต่ละรูปแบบ กำหนดให้เป็น 0 ซึ่งรายงานประเภทแรกเป็นรายงานที่ผู้วิจัยสนใจจะใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร รายละเอียดของข้อมูลนำเสนอไว้ในตารางที่ 4.8

ผู้วิจัยขอสรุปถึงรายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบอีกครั้งหนึ่ง (ได้กล่าวแล้วในบทที่ 3) เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

รูปแบบที่ 1 กำหนดให้

- 1 = รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยครอบคลุมกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้
- รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข (Qualified opinion)
 - รายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่แสดงความเห็น (Disclaimer of opinion)
 - รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง (Adverse opinion)
- 0 = ถ้าไม่ใช่ 1 คือ รายงานโดยแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข
- รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ซึ่งประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต และ วรรคความเห็น (Unqualified opinion)
 - รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ที่ไม่มีผลกระทบต่อความเห็น ซึ่งรายงานจะประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต วรรคความเห็น และวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ (Unqualified with emphasis of matter paragraph)

รูปแบบที่ 2 กำหนดให้

1 = รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยครอบคลุมกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ที่ไม่มีผลกระทบต่อการแสดงความคิดเห็น ซึ่งรายงานจะประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต วรรคความเห็น และวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ (Unqualified with emphasis of matter paragraph)

- รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข (Qualified opinion)
- รายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่แสดงความเห็น (Disclaimer of opinion)
- รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นว่างการเงินไม่ถูกต้อง (Adverse opinion)

0 = ถ้าไม่ใช่ 1 คือ รายงานโดยแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข

- รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ซึ่งประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต และ วรรคความเห็น

รูปแบบที่ 3 กำหนดให้

1 = รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะเฉพาะกรณีดังต่อไปนี้

- รายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่แสดงความเห็นและมีการรายงานในเรื่องความไม่แน่นอนกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

- รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ที่ไม่มีผลกระทบต่อการแสดงความคิดเห็น ซึ่งรายงานจะประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต วรรคความเห็น และวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ (Unqualified with emphasis of matter paragraph) ในเรื่องความไม่แน่นอนเกี่ยวกับกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

0 = ถ้าไม่ใช่ 1 (กรณีที่ไม่ใช่รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะเฉพาะกรณี ที่ได้กำหนดให้เป็น 1)

ตารางที่ 4.8 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรตาม (รายงานของผู้สอบบัญชี)

รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี	ความถี่	ร้อยละ
รูปแบบที่ 1		
1 = รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป	140	17
0 = ถ้าไม่ใช่ 1	685	83
รวม	825	100
รูปแบบที่ 2		
1 = รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป	223	27
0 = ถ้าไม่ใช่ 1	602	73
รวม	825	100
รูปแบบที่ 3		
1 = รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป	165	20
0 = ถ้าไม่ใช่ 1	660	80
รวม	825	100

จากตารางที่ 4.8 สรุปได้ว่า ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีกิจการที่ได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปรูปแบบที่ 1, รูปแบบที่ 2 และรูปแบบที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 17, ร้อยละ 27 และ ร้อยละ 20 ตามลำดับ ในทางตรงกันข้าม มีกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่ใช่รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละรูปแบบ ถึงร้อยละ 83, ร้อยละ 73 และ ร้อยละ 80 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าในรูปแบบที่ 1 และรูปแบบที่ 2 นั้น กิจการส่วนมากที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง สำหรับในรูปแบบที่ 3 นั้น จะเห็นได้ว่ากรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่ทำให้กิจการที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยส่วนใหญ่แล้ว กิจการจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง และครอบคลุมถึงรายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ (Unqualified with emphasis of matter paragraph) ในเรื่องความไม่แน่นอนเกี่ยวกับกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องเป็นจำนวน 165 บริษัท จากจำนวนรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบที่ 2 ซึ่งมีจำนวน 223 บริษัท

ตารางที่ 4.9 ค่าสถิติพื้นฐานแยกตามรูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีและขนาดของสำนักงานสอบบัญชี

รูปแบบรายงาน ของผู้สอบบัญชี	ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี				รวม	
	Non-Big 4		Big 4			
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
รูปแบบที่ 1						
1 = รายงานแบบที่ เปลี่ยนแปลงไป	64	46.04	75	53.96	139	100
0 = ถ้าไม่ใช่ 1	241	35.13	445	64.87	686	100
รวม	305		520		825	
รูปแบบที่ 2						
1 = รายงานแบบที่ เปลี่ยนแปลงไป	102	45.74	121	54.26	223	100
0 = ถ้าไม่ใช่ 1	203	33.72	399	66.28	602	100
รวม	305		520		825	
รูปแบบที่ 3						
1 = รายงานแบบที่ เปลี่ยนแปลงไป	68	41.21	97	58.79	165	100
0 = ถ้าไม่ใช่ 1	237	35.91	423	64.09	660	100
รวม	305		520		825	

จากตารางที่ 4.9 สรุปได้ว่า ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (Audit Size) ที่เป็นสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) ได้แสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งแยกเป็นรูปแบบที่ 1, รูปแบบที่ 2 และ รูปแบบที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 53.96, ร้อยละ 54.26 และ ร้อยละ 58.79 ตามลำดับ ในขณะที่สำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ (Non-Big 4) ได้แสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยแยกเป็นรูปแบบที่ 1, รูปแบบที่ 2 และ รูปแบบที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 46.04, ร้อยละ 45.74 และ ร้อยละ 41.21 ตามลำดับ จากค่าสถิติพื้นฐาน แสดงให้เห็นได้ว่า สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) มีแนวโน้มที่จะแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละรูปแบบมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ (Non-Big 4) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการที่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) มีลูกค้าเป็นจำนวนมาก ย่อมมีต้นทุน

การสูญเสียที่มากกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ (Non-Big 4) และหากมีการตรวจพบภายหลังว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) ไม่ได้รายงานข้อผิดพลาดที่ตรวจพบ อาจถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้ ซึ่งการฟ้องร้องดังกล่าวส่งผลไปถึงชื่อเสียงและอาจนำไปสู่การสูญเสียลูกค้ารายอื่นๆ ด้วย

4.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายงานของผู้สอบบัญชีแต่ละรูปแบบโดยจำแนกตามตัวแปร

ในส่วนที่ 4.2 ของการนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 4 เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของตัวแปรต่าง ๆ ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานของผู้สอบบัญชีแต่ละประเภทที่ผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 3 รูปแบบ แต่ละรูปแบบประกอบด้วย 2 กลุ่มย่อย คือ (1) รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นรายงานที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา กำหนดให้เป็น 1 และ (2) รายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่ใช่ 1 (ไม่ใช่รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไปที่กำหนดไว้ในแต่ละรูปแบบ) กำหนดให้เป็น 0 การนำเสนอผลการวิจัยในส่วนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นว่าตัวแปรที่ศึกษาสำหรับรายงานของผู้สอบบัญชีแต่ละประเภท มีความแตกต่างกัน โดยผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบมีรายละเอียดดังเสนอไว้ในตารางที่ 4.10 ดังนี้

ตารางที่ 4.10 ค่าสถิติพื้นฐานเปรียบเทียบรูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีโดยจำแนกตามตัวแปร

รูปแบบของตัวแปรตาม	ตัวแปร	รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป	รายงานแบบอื่นๆ (ที่ไม่ใช่แบบที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละรูปแบบ)
รูปแบบที่ 1	ตัวแปรที่สนใจศึกษา	Mean	Mean
	ACC	-75.36 ล้านบาท	-33.89 ล้านบาท
	OCI	0.87 เท่า	1.32 เท่า
	CFA	0.95 เท่า	1.63 เท่า
	ตัวแปรควบคุม	Mean	Mean
	CACL	1.38 เท่า	2.10 เท่า
	EBITS	0.05 เท่า	0.11 เท่า
รูปแบบที่ 2	ตัวแปรที่สนใจศึกษา	Mean	Mean
	ACC	-67.74 ล้านบาท	-29.20 ล้านบาท
	OCI	0.46 เท่า	1.25 เท่า
	CFA	1.01 เท่า	1.70 เท่า
	ตัวแปรควบคุม	Mean	Mean
	CACL	1.24 เท่า	2.23 เท่า
	EBITS	0.004 เท่า	0.14 เท่า

ตารางที่ 4.10 ค่าสถิติพื้นฐานเปรียบเทียบรูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีโดยจำแนกตามตัวแปร (ต่อ)

รูปแบบของตัวแปรตาม	ตัวแปร	รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป	รายงานแบบอื่นๆ (ที่ไม่ใช่แบบที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละรูปแบบ)
รูปแบบที่ 3	ตัวแปรที่สนใจศึกษา	Mean	Mean
	ACC	-76.97 ล้านบาท	-30.7 ล้านบาท
	OCI	-0.33 เท่า	1.07 เท่า
	CFA	0.99 เท่า	1.12 เท่า
	ตัวแปรควบคุม	Mean	Mean
	CACL	0.12 เท่า	1.17 เท่า
	EBITS	-0.056 เท่า	0.05 เท่า

จากตารางที่ 4.10 สรุปได้ว่า ในรูปแบบที่ 1 และ รูปแบบที่ 2 กิจกรรมที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉลี่ยแล้วมี (1) รายการคงค้างที่มีค่าลบเป็นจำนวน 75.36 ล้านบาท และ 67.74 ล้านบาท ตามลำดับ (2) ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานโดยเฉลี่ย 0.87 เท่า และ 0.46 เท่า ตามลำดับ (3) ความเพียงพอของเงินสดโดยเฉลี่ย 0.95 เท่า และ 1.01 เท่า ตามลำดับ สำหรับในส่วนของตัวแปรควบคุมนั้น พบว่ากิจกรรมที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีประเภทในรูปแบบที่ 1 และรูปแบบที่ 2 โดยเฉลี่ยมี (1) อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน 1.38 เท่า และ 1.24 เท่า ตามลำดับ และ (2) อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิโดยเฉลี่ย 0.05 เท่า และ 0.004 เท่า ตามลำดับ ในขณะที่กิจกรรมที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉลี่ยมี (1) รายการคงค้างที่มีค่าลบเป็นจำนวน 33.89 ล้านบาท และ 29.20 ล้านบาท ตามลำดับ (2) ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน 1.32 เท่า และ 1.25 เท่า ตามลำดับ (3) ความเพียงพอของเงินสดโดยเฉลี่ย 1.63 เท่า และ 1.70 เท่า ตามลำดับ สำหรับในส่วนของตัวแปรควบคุมนั้นพบว่า กิจกรรมที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในรูปแบบที่ 1 และ รูปแบบที่ 2 โดยเฉลี่ยมี (1) อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน

2.10 เท่า และ 2.23 เท่า ตามลำดับ และ (2) อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิ 0.11 เท่า และ 0.14 เท่า ตามลำดับ

จากค่าสถิติพื้นฐานข้างต้น เมื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างของแต่ละตัวแปรชี้ให้เห็นได้ว่า ในรูปแบบที่ 1 และ รูปแบบที่ 2 กิจกรรมที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป มีคุณภาพกำไร สภาพคล่อง และความสามารถในการทำกำไรจากยอดขาย ของกิจการจะอยู่ในระดับต่ำกว่ากิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งแสดงให้เห็นได้จากค่าสถิติพื้นฐานของรายการคงค้างของกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปมีเป็นจำนวนมากกว่ากิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งกิจการที่มีรายการคงค้างเป็นจำนวนมากย่อมแสดงให้เห็นถึงกำไรที่ไม่มีคุณภาพมากตามไปด้วย กล่าวคือกำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยและภาษีของกิจการมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ยาก และอาจส่งผลกระทบต่อกำไรในอนาคตของกิจการได้ ทำให้กำไรมีความผันผวน ยากแก่การคาดการณ์แนวโน้มของกิจการ นอกจากนี้จะพิจารณาจากรายการคงค้างแล้ว ยังพบอีกว่ากิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปมีดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน ความเพียงพอของเงินสด ในระดับที่ต่ำกว่ากิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง สำหรับในส่วนของตัวแปรควบคุมนั้น จากค่าสถิติพื้นฐาน แสดงให้เห็นได้ว่าโดยเฉลี่ยแล้วกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลง มีอัตราส่วนสภาพคล่อง และอัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิในระดับที่ต่ำกว่ากิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง สำหรับในรูปแบบที่ 3 กิจกรรมที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง และครอบคลุมถึงรายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้น กรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง โดยเฉลี่ยแล้วมีรายการคงค้างเป็นจำนวนมากกว่ากิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงในกรณีอื่นๆ และรายงานที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ในทำนองเดียวกัน พบว่าดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน ความเพียงพอของเงินสด อัตราส่วนสภาพคล่อง และอัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิของกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง และครอบคลุมถึงรายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้น กรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง โดยเฉลี่ยแล้วอยู่ในระดับต่ำกว่ากิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงในกรณีอื่นๆ และรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอีกด้วย ชี้ให้เห็นได้ว่า กิจกรรมที่ประสบปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง จะประสบกับภาวะขาดคุณภาพกำไร ขาดสภาพคล่อง และขาดความสามารถในการทำกำไรมากกว่ากิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีประเภทอื่นๆ

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน

ในบทที่ 5 เป็นการนำเสนอผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน เทคนิคที่ใช้ คือ การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ซึ่งผู้วิจัยได้ทดสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกแล้ว พบว่าสอดคล้องกับเงื่อนไขที่กำหนดไว้ทุกประการ ดังนี้

- (1) ค่าเฉลี่ยของค่าคลาดเคลื่อน = 0 (เงื่อนไขข้อนี้เป็นจริงเสมอ)
- (2) การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงอิสระ (ค่าคลาดเคลื่อนต้องเป็นอิสระกัน) และ
- (3) ตัวแปรอิสระทุกตัวต้องเป็นอิสระกันหรือไม่เกิดปัญหา Multicollinearity

ทั้งนี้เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการศึกษานี้ คุณภาพกำไรที่สนใจศึกษาประกอบด้วย

- (1) รายการคงค้าง (Accruals)
- (2) ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (Operating Cash Index)
- (3) ความเพียงพอของเงินสด (Cash Flow Adequacy)

เนื้อหาของบทนำเสนอในบทที่ 5 แบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก ๆ ดังนี้

- 5.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างกับรายงานของผู้สอบบัญชี
- 5.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานกับรายงานของผู้สอบบัญชี
- 5.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเพียงพอของเงินสดกับรายงานของผู้สอบบัญชี
- 5.4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชีในภาพรวม

ก่อนที่จะนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยขอสรุปถึงสัญลักษณ์และความหมายของตัวแปรต่างๆ เพิ่มเติมจากบทที่ 4 เนื่องจากสัญลักษณ์และความหมายของตัวแปรต้องใช้ในการวิเคราะห์และตีความหมายในเกือบทุกส่วนของการนำเสนอผลการวิจัย และเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสัญลักษณ์และความหมายของตัวแปรต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอดังนี้

ตารางที่ 5.1 สรุปสัญลักษณ์และความหมายตัวแปร

สัญลักษณ์	ความหมาย
	ตัวแปรที่สนใจศึกษา
ACC	รายการคงค้าง (วัดค่าโดยใช้ผลต่างระหว่างกำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยและภาษีกับกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน)
OCI	ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (วัดค่าโดยใช้กระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานหารกำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยและภาษี)
CFA	ความเพียงพอของเงินสด (วัดค่าโดยใช้กระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานต่อยอดรวมของกระแสเงินสดในส่วนที่เป็น <ul style="list-style-type: none"> - การลงทุนในที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ - การจัดหาเงินในส่วนที่เป็นเงินปันผลจ่าย - การดำเนินงานเฉพาะที่เพิ่มขึ้นในสินค้าคงเหลือ - การจัดหาเงินในส่วนที่เป็นการจ่ายชำระหนี้เงินกู้ยืม)
	ตัวแปรควบคุม
CACL	อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนหารหนี้สินหมุนเวียน
EBITS	อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีหารยอดขายสุทธิ
AUDS	ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (วัดค่าด้วยตัวแปรเทียม 1 และ 0 โดยกำหนดให้ <ul style="list-style-type: none"> 1 = ผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - บริษัท ไพรซ์วอเตอร์เฮาส์ คูเปอร์ส์ เอบีเอส จำกัด - บริษัท ดีลอยท์ ทูช โธมัทสு ไชยยศ จำกัด - บริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิไชย สอบบัญชี จำกัด - บริษัท สำนักงาน เอ็นส์ท แอนด์ ยัง จำกัด และ 0 = ผู้สอบบัญชีที่ไม่ใช่ผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Non -Big 4)

ตารางที่ 5.1 สรุปสัญลักษณ์และความหมายตัวแปร (ต่อ)

สัญลักษณ์	ความหมาย
	ตัวแปรตาม
Prob (Mo)	รายงานของผู้สอบบัญชี (เนื่องจากเป็นตัวแปรตามเชิงกลุ่มหรือตัวแปรเชิงคุณภาพจึงวัดได้ 2 ค่า เรียกว่าตัวแปรทวิ (Binary หรือ Dichotomous Variables) ซึ่งมีค่าเป็น 1 และ 0 โดยกำหนดให้รายงานในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปเป็น 1 และ กรณีที่ไม่ใช่ 1 เป็น 0
ϵ	ค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแบบ

สำหรับงานวิจัยนี้ได้แบ่งการวัดค่าตัวแปรตาม คือ รายงานของผู้สอบบัญชี ออกเป็น 3 รูปแบบ โดยแต่ละรูปแบบแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย (กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย) ผู้วิจัยได้ยกมาไว้ในบทที่ 5 อีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากในแต่ละรูปแบบของรายงานผู้สอบบัญชีต้องใช้ในการวิเคราะห์และตีความหมายในการนำเสนอผลการวิจัย การวัดค่าทั้ง 3 รูปแบบ นำเสนอ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 กำหนดให้

1 = รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยครอบคลุมกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข (Qualified opinion)
- รายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่แสดงความเห็น (Disclaimer of opinion)
- รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง (Adverse opinion)

0 = ถ้าไม่ใช่ 1 คือ รายงานโดยแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข (Unqualified opinion)

- รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ซึ่งประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต และ วรรคความเห็น(Unqualified opinion)
- รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูล และเหตุการณ์ที่ไม่มีผลกระทบต่อ การแสดงความเห็น ซึ่งรายงานจะประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต วรรคความเห็น และวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ (Unqualified with emphasis of matter paragraph)

รูปแบบที่ 2 กำหนดให้

1 = รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยครอบคลุมกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูล และเหตุการณ์ที่ไม่มีผลกระทบต่อการแสดงความเห็น ซึ่งรายงานจะประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต วรรคความเห็น และวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ (Unqualified with emphasis of matter paragraph)

- รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข (Qualified opinion)

- รายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่แสดงความเห็น (Disclaimer of opinion)

- รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นว่าการเงินไม่ถูกต้อง (Adverse opinion)

0 = ถ้าไม่ใช่ 1 คือ รายงานโดยแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข (Unqualified opinion)

- รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ซึ่งประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต และ วรรคความเห็น

รูปแบบที่ 3 กำหนดให้

1 = รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะเฉพาะกรณี ดังต่อไปนี้

- รายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่มีการแสดงความเห็นและมีการรายงานในเรื่องความไม่แน่นอนกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

- รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูล และเหตุการณ์ที่ไม่มีผลกระทบต่อการแสดงความเห็น ซึ่งรายงานจะประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต วรรคความเห็น และวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ (Unqualified with emphasis of matter paragraph) ในเรื่องความไม่แน่นอนเกี่ยวกับกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

0 = ถ้าไม่ใช่ 1 (รายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่ใช่รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะเฉพาะกรณี ที่ได้กำหนดให้เป็น 1)

5.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างกับรายงานของผู้สอบบัญชี

ในส่วนที่ 5.1 เป็นการนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างกับรายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบ โดยใช้ตัวแบบที่ 1 ในการทดสอบดังนี้

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \underbrace{\beta_1 [\text{ACC}] + \beta_2 [\text{CACL}] + \beta_3 [\text{EBITS}] + \beta_4 [\text{AUDS}] + \varepsilon}_{\text{ตัวแปรที่สนใจศึกษา}} \quad \underbrace{\hspace{10em}}_{\text{ตัวแปรควบคุม}}$$

ตารางที่ 5.2 แสดงสัดส่วนความถูกต้องในการพยากรณ์ตัวแบบที่ 1 ในแต่ละรูปแบบ

รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี	ร้อยละความถูกต้อง
รูปแบบที่ 1	78.2
รูปแบบที่ 2	83.8
รูปแบบที่ 3	84.4

จากตารางที่ 5.2 คือค่าร้อยละความถูกต้องในการพยากรณ์ตัวแบบที่ 1 ในแต่ละรูปแบบ ซึ่งในตัวแบบที่ 1 นั้นมีการจัดประเภทที่ผิดพลาด (Type Error) จากตัวอย่างจำนวน 825 ตัวอย่าง โดยแบ่งความผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ ความผิดพลาดในการจัดประเภทลักษณะที่ 1 (Type I Error) กล่าวคือ โดยลักษณะที่แท้จริงเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่ **ไม่ใช่** รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปที่กำหนดไว้ในแต่ละรูปแบบ แต่ตัวแบบที่ 1 ได้จัดให้อยู่ในประเภทของกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และความผิดพลาดในการจัดประเภทลักษณะที่ 2 (Type II Error) กล่าวคือ โดยลักษณะที่แท้จริงเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ตัวแบบที่ 1 ได้จัดให้อยู่ในประเภทของกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่ **ไม่ใช่** รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปที่กำหนดไว้ในแต่ละรูปแบบ อย่างไรก็ตาม จากตัวอย่างจำนวน 825 ตัวอย่าง ตัวแบบที่ 1 สามารถพยากรณ์รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบได้ถูกต้องรวมคิดเป็นร้อยละ 78.2 , ร้อยละ 83.8 และ ร้อยละ 84.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างกับรายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบ

รูปแบบ รายงานของ ผู้สอบบัญชี	ตัวแปร	ทิศทาง ความสัมพันธ์ที่ คาดหวัง (Predicted relation)	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ โดยประมาณ (β)	p-value
รูปแบบที่ 1	INTERCEPT	None	2.691	0.009***
	ตัวแปรที่สนใจศึกษา			
	ACC	+	0.000	0.032***
	ตัวแปรควบคุม			
	CACL	-	-1.049	0.000***
	EBITS	-	-1.717	0.001***
	AUDS	+	0.974	0.000***
รูปแบบที่ 2	INTERCEPT	None	7.478	0.000***
	ตัวแปรที่สนใจศึกษา			
	ACC	+	0.000	0.002***
	ตัวแปรควบคุม			
	CACL	-	-1.344	0.000***
	EBITS	-	-1.481	0.000***
	AUDS	+	0.678	0.000***
รูปแบบที่ 3	INTERCEPT	None	10.017	0.000***
	ตัวแปรที่สนใจศึกษา			
	ACC	+	0.000	0.001***
	ตัวแปรควบคุม			
	CACL	-	-1.665	0.000***
	EBITS	-	-2.017	0.000***
	AUDS	+	0.307	0.000***

***บ่งบอกถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05, p - value ของตัวแปรในแต่ละรูปแบบ = 0.000

Nagelkerke R Square หรือ Pesudo $R^2 = 0.348, 0.449$ และ 0.528 ของแต่ละรูปแบบ ตามลำดับ

5.1.1 ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 1

ตัวแบบที่ 1 ในแต่ละรูปแบบนั้น โดยรวมมีค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า ระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05) ค่าสถิติดังกล่าวจะใช้ตรวจสอบ สมมติฐานที่ว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร จากผลการทดสอบทำให้ยอมรับสมมติฐานดังกล่าว จึงสามารถสรุปได้ว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ในจำนวนตัวแปรอิสระ 4 ตัว เมื่อพิจารณาค่า Nagelkerke R Square หรือ Pseudo R² ซึ่งสามารถใช้ในการบอกสัดส่วนหรือร้อยละที่สามารถอธิบายความผันแปรระหว่างตัวแปรในตัวแบบที่ 1 ในแต่ละรูปแบบ ที่ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยแบบโลจิสติก ซึ่งจากการวิเคราะห์สำหรับตัวแบบที่ 1 ในแต่ละรูปแบบที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ค่า Nagelkerke R Square หรือ Pseudo R² เท่ากับ 34.8%, 44.9% และ 52.8 % ตามลำดับ

จึงสามารถสรุปได้ว่าตัวแบบที่ 1 ในแต่ละรูปแบบ มีความเหมาะสมในระดับที่ยอมรับได้ และสามารถอธิบายความถูกต้องของตัวแบบที่ 1 ในแต่ละรูปแบบจากการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยแบบโลจิสติกได้ถูกต้องถึง 34.8%, 44.9% และ 52.8 % ตามลำดับ ของโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปที่สามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัว ในตัวแบบที่ 1 ในแต่ละรูปแบบ

5.1.2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1

จากตารางที่ 5.3 สามารถใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1 ที่ว่า:

H_{11} : หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับรายการคงค้างของกิจการ

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกทั้ง 3 รูปแบบ ในตัวแบบที่ 1 พบว่าเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับรายการคงค้างของกิจการ อย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ 1

ผลการทดสอบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตของ Francis and Krishnan (1999) ที่พบว่ารายการคงค้างมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการได้รับรายงานผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในงานวิจัยของต่างประเทศ

จะเป็นไปตามรายงานของผู้สอบบัญชีในรูปแบบที่ 3 ก็คือ รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ที่มีการรายงานแบบไม่แสดงความเห็น ในเรื่องความไม่แน่นอนเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ทั้งยังครอบคลุมถึงรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีการแสดงความเห็นแบบไม่มีเงื่อนไขแต่มีการเปลี่ยนแปลงรายงานของผู้สอบบัญชีโดยเพิ่มวรรคอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าว พยายามสะท้อนให้เห็นว่า รายการคงค้างสามารถใช้พยากรณ์การตัดสินใจแสดงความเห็นต่องบการเงินของผู้สอบบัญชีได้ในระดับสูง

5.1.3 ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม

ผลการทดสอบตัวแปรควบคุมเป็นไปตามความคาดหมายทุกอย่าง กล่าวคือ ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้า (1) อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนอยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$) และ (2) อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิอยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$) ในทางตรงกันข้าม ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปถ้างบการเงินถูกตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีของสำนักงานขนาดใหญ่ (Big - 4) ($p < 0.05$)

5.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานกับรายงานของผู้สอบบัญชี

ในส่วนที่ 5.2 เป็นการนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานกับรายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบ โดยใช้ตัวแบบที่ 2 ในการทดสอบดังนี้

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \underbrace{\beta_1 [\text{OCI}] + \beta_2 [\text{CACL}]}_{\text{ตัวแปรที่สนใจศึกษา}} + \underbrace{\beta_3 [\text{EBITS}] + \beta_4 [\text{AUDS}]}_{\text{ตัวแปรควบคุม}} + \varepsilon$$

ตารางที่ 5.4 แสดงสัดส่วนความถูกต้องในการพยากรณ์ตัวแบบที่ 2 ในแต่ละรูปแบบ

รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี	ร้อยละความถูกต้อง
รูปแบบที่ 1	79.2
รูปแบบที่ 2	84.7
รูปแบบที่ 3	84.8

จากตารางที่ 5.4 คือค่าร้อยละความถูกต้องในการพยากรณ์ตัวแบบที่ 2 ในแต่ละรูปแบบ ซึ่งในตัวแบบที่ 2 ในแต่ละรูปแบบนั้นมีการจัดประเภทที่ผิดพลาด (Type Error) จากตัวอย่างจำนวน 825 ตัวอย่าง โดยแบ่งความผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ ความผิดพลาดในการจัดประเภทลักษณะที่ 1 (Type I Error) กล่าวคือ โดยลักษณะที่แท้จริงเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่ใช่รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปที่กำหนดไว้ในแต่ละรูปแบบ แต่ตัวแบบที่ 2 ในแต่ละรูปแบบได้จัดให้อยู่ในประเภทของกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และความผิดพลาดในการจัดประเภทลักษณะที่ 2 (Type II Error) กล่าวคือ โดยลักษณะที่แท้จริงเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ตัวแบบที่ 2 ในแต่ละรูปแบบได้จัดให้อยู่ในประเภทของกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่ใช่รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปที่กำหนดไว้ในแต่ละรูปแบบ อย่างไรก็ตาม จากตัวอย่างจำนวน 825 ตัวอย่าง ตัวแบบที่ 2 ในแต่ละรูปแบบสามารถพยากรณ์รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบได้ถูกต้องรวมคิดเป็นร้อยละ 79.2 , ร้อยละ 84.7 และ ร้อยละ 84.8 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานกับ
รายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบ

รูปแบบ รายงานของ ผู้สอบบัญชี	ตัวแปร	ทิศทาง ความสัมพันธ์ที่ คาดหวัง (Predicted relation)	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ โดยประมาณ (β)	p-value
รูปแบบที่ 1	INTERCEPT	None	1.219	0.027***
	ตัวแปรที่สนใจศึกษา			
	OCI	-	-1.920	0.000***
	ตัวแปรควบคุม			
	CACL	-	-0.961	0.000***
	EBITS	-	-1.135	0.000***
	AUDS	+	0.970	0.000***
รูปแบบที่ 2	INTERCEPT	None	5.264	0.000***
	ตัวแปรที่สนใจศึกษา			
	OCI	-	-1.723	0.000***
	ตัวแปรควบคุม			
	CACL	-	-1.305	0.000***
	EBITS	-	-1.029	0.000***
	AUDS	+	0.662	0.000***
รูปแบบที่ 3	INTERCEPT	None	10.187	0.000***
	ตัวแปรที่สนใจศึกษา			
	OCI	-	-1.016	0.022***
	ตัวแปรควบคุม			
	CACL	-	-1.547	0.000***
	EBITS	-	-2.086	0.000***
	AUDS	+	0.343	0.001***

***บ่งบอกถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05,

p - value ของตัวแปรในแต่ละรูปแบบ = 0.000

Nagelkerke R Square หรือ Pseudo $R^2 = 0.397, 0.476$ และ 0.569 ตามลำดับ

5.2.1 ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 2

ตัวแบบที่ 2 โดยรวมมีค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า ระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05) ค่าสถิติดังกล่าวจะใช้ตรวจสอบ สมมติฐานที่ว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร จากผลการทดสอบทำให้ยอมรับ สมมติฐานดังกล่าว จึงสามารถสรุปได้ว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ในจำนวนตัวแปรอิสระ 4 ตัว เมื่อพิจารณาค่า Nagelkerke R Square หรือ Pseudo R² ซึ่งสามารถใช้ในการบอกสัดส่วนหรือร้อยละ ที่สามารถอธิบายความผันแปรระหว่างตัวแปรในตัวแบบที่ 2 ในแต่ละรูปแบบที่ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยแบบโลจิสติก ซึ่งจากการวิเคราะห์สำหรับตัวแบบที่ 2 ในแต่ละรูปแบบที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ค่า Nagelkerke R Square หรือ Pseudo R² เท่ากับ 39.7%, 47.6% และ 56.9% ตามลำดับ

จึงสามารถสรุปได้ว่าตัวแบบที่ 2 ในแต่ละรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับที่ยอมรับได้ และสามารถอธิบายความถูกต้องของตัวแบบที่ 2 ในแต่ละรูปแบบ จากการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยแบบโลจิสติกได้ถูกต้องถึง 39.7%, 47.6% และ 56.9% ตามลำดับ ของโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปที่สามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัว ในตัวแบบที่ 2 ในแต่ละรูปแบบ

5.2.2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 2

จากตารางที่ 5.5 สามารถใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 2 ที่ว่า:

H₁₂ : หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานของกิจการ

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกทั้ง 3 รูปแบบ ในตัวแบบที่ 2 พบว่าเป็นไปตาม สมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานของกิจการ อย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ 2

ผลการทดสอบนี้ ถือได้ว่าเป็นงานวิจัยชิ้นแรก ทำให้ยังไม่มีงานวิจัยอื่นที่สามารถนำผลการวิจัยเปรียบเทียบได้ (Benchmark)

5.2.3 ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม

ผลการทดสอบตัวแปรควบคุมเป็นไปตามความคาดหมายทุกอย่าง กล่าวคือ ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้า (1) อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนอยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$) และ (2) อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิอยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$) ในทางตรงกันข้าม ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปถ้างบการเงินถูกตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีของสำนักงานขนาดใหญ่ (Big - 4) ($p < 0.05$)

5.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเพียงพอของเงินสดกับรายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบ

ในส่วนที่ 5.3 เป็นการนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความเพียงพอของเงินสดกับรายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบ โดยใช้ตัวแบบที่ 3 ในการทดสอบดังนี้

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \underbrace{\beta_1 [\text{CFA}] + \beta_2 [\text{CACL}] + \beta_3 [\text{EBITS}] + \beta_4 [\text{AUDS}]}_{\text{ตัวแปรที่สนใจศึกษา}} + \underbrace{\varepsilon}_{\text{ตัวแปรควบคุม}}$$

ตารางที่ 5.6 แสดงสัดส่วนความถูกต้องในการพยากรณ์ตัวแบบที่ 3

รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี	ร้อยละความถูกต้อง
รูปแบบที่ 1	78.7
รูปแบบที่ 2	84.1
รูปแบบที่ 3	84.8

จากตารางที่ 5.6 คือค่าร้อยละความถูกต้องในการพยากรณ์ตัวแบบที่ 3 ในแต่ละรูปแบบ ซึ่งในตัวแบบที่ 3 ในแต่ละรูปแบบนั้นมีการจัดประเภทที่ผิดพลาด (Type Error) จากตัวอย่างจำนวน 825 ตัวอย่างโดยแบ่งความผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ ความผิดพลาดในการจัดประเภทลักษณะที่ 1 (Type I Error) กล่าวคือ โดยลักษณะที่แท้จริงเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่ใช่รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปที่กำหนดไว้ในแต่ละรูปแบบ แต่ตัวแบบที่ 3 ในแต่ละรูปแบบได้จัดให้อยู่ในประเภทของกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบ

บัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และความผิดพลาดในการจัดประเภทลักษณะที่ 2 (Type II Error) กล่าวคือ โดยลักษณะที่แท้จริงเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ตัวแบบที่ 3 ในแต่ละรูปแบบได้จัดให้อยู่ในประเภทของกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่ใช่รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปที่กำหนดไว้ในแต่ละรูปแบบ อย่างไรก็ตาม จากตัวอย่างจำนวน 825 ตัวอย่าง ตัวแบบที่ 3 ในแต่ละรูปแบบสามารถพยากรณ์รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบได้ถูกต้องรวมคิดเป็นร้อยละ 78.7, ร้อยละ 84.1 และ ร้อยละ 84.8 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.7 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความเพียงพอของเงินสดกับ รายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบ

รูปแบบ รายงานของ ผู้สอบบัญชี	ตัวแปร	ทิศทาง ความสัมพันธ์ที่ คาดหวัง (Predicted relation)	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ โดยประมาณ (β)	p-value
รูปแบบที่ 1	INTERCEPT	None	2.461	0.017***
	ตัวแปรที่สนใจศึกษา			
	CFA	-	0.001	0.747
	ตัวแปรควบคุม			
	CACL	-	-1.015	0.000***
	EBITS	-	-0.675	0.002***
	AUDS	+	0.956	0.000***
รูปแบบที่ 2	INTERCEPT	None	7.515	0.000***
	ตัวแปรที่สนใจศึกษา			
	CFA	-	0.009	0.113
	ตัวแปรควบคุม			
	CACL	-	-1.258	0.000***
	EBITS	-	-1.513	0.000***
	AUDS	+	0.692	0.000***

ตารางที่ 5.7 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความเพียงพอของเงินสดกับ
รายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบ (ต่อ)

รูปแบบ รายงานของ ผู้สอบบัญชี	ตัวแปร	ทิศทาง ความสัมพันธ์ที่ คาดหวัง (Predicted relation)	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ โดยประมาณ (β)	p-value
รูปแบบที่ 3	INTERCEPT	None	8.252	0.000****
	ตัวแปรที่สนใจศึกษา			
	CFA	-	0.124	0.097
	ตัวแปรควบคุม			
	CACL	-	-1.610	0.000***
	EBITS	-	-1.472	0.000****
	AUDS	+	0.543	0.000***

***บ่งบอกถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05, p – value ของตัวแบบในแต่ละรูปแบบ = 0.000
Nagelkerke R Square หรือ Pesudo $R^2 = 0.339, 0.442$ และ 0.524 ของแต่ละรูปแบบตามลำดับ

5.3.1 ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 3

ตัวแบบที่ 3 ในแต่ละรูปแบบโดยรวมมีค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า ระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05) ค่าสถิติดังกล่าวจะใช้ตรวจสอบ สมมติฐานที่ว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร จากผลการทดสอบทำให้ยอมรับสมมติฐานดังกล่าว จึงสามารถสรุปได้ว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ในจำนวนตัวแปรอิสระ 4 ตัว เมื่อพิจารณาค่า Nagelkerke R Square หรือ Pesudo R^2 ซึ่งสามารถใช้ในการบอกสัดส่วนหรือร้อยละที่สามารถอธิบายความผันแปรระหว่างตัวแปรในตัวแบบที่ 3 ในแต่ละรูปแบบที่ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยแบบโลจิสติก ซึ่งจากการวิเคราะห์สำหรับตัวแบบที่ 3 ในแต่ละรูปแบบที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ค่า Nagelkerke R Square หรือ Pesudo R^2 เท่ากับ 33.9%, 44.2% และ 52.4% ของแต่ละรูปแบบตามลำดับ

จึงสามารถสรุปได้ว่าตัวแบบที่ 3 ในแต่ละรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับที่ยอมรับได้ และสามารถอธิบายความถูกต้องของตัวแบบที่ 3 ในแต่ละรูปแบบจากการใช้เทคนิคการวิเคราะห์

ความถดถอยแบบโลจิสติกได้ถูกต้องถึง 33.9%, 44.2% และ 52.4% ตามลำดับ ของโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปที่สามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัว ในตัวแบบที่ 3 ในแต่ละรูปแบบ

5.3.2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 3

จากตารางที่ 5.7 สามารถใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 3 ที่ว่า:

H_{13} : หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับความเพียงพอของเงินสดของกิจการ

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกทั้ง 3 รูปแบบ ในตัวแบบที่ 3 พบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ กล่าวคือ รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปไม่ขึ้นอยู่กับความเพียงพอของเงินสดของกิจการอย่างมีนัยสำคัญ ($p > 0.05$) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ 3

ผลการทดสอบนี้ ถือได้ว่าเป็นงานวิจัยชิ้นแรก ทำให้ยังไม่มียงานวิจัยอื่นที่สามารถนำผลการวิจัยเปรียบเทียบ (Benchmark) ได้

5.3.3 ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม

ผลการทดสอบตัวแปรควบคุมเป็นไปตามความคาดหมายทุกอย่าง กล่าวคือ ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้า (1) อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนอยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$) และ (2) อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิอยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$) ในทางตรงกันข้าม ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปถ้างบการเงินถูกตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีของสำนักงานขนาดใหญ่ (Big - 4) ($p < 0.05$)

5.4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบในภาพรวม

ในส่วนที่ 5.4 เป็นการนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชีในภาพรวม ในส่วนที่ 5.4 แตกต่างจากส่วนที่ 5.1 ถึงส่วน

ที่ 5.3 ตรงที่ว่า ส่วนที่ 5.4 จะรวมตัวแปรที่เกี่ยวกับคุณภาพกำไรไว้ในตัวแบบเดียวกัน ตรงกันข้ามกับส่วนที่ 5.1 ถึง 5.3 ที่ทดสอบโดยแยกตัวแปรออกจากกัน เหตุผลที่วิเคราะห์ส่วนที่ 5.4 เพิ่มเติมเนื่องจากต้องการยืนยัน ว่าผลการวิจัยที่ได้รับจากตัวแบบที่แยกตัวแปรออกจากกันให้ผลไม่แตกต่างกันกับตัวแบบที่รวมตัวแปรไว้ด้วยกัน ตัวแบบที่ 4 ที่ใช้ทดสอบมีลักษณะดังนี้

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \underbrace{\beta_1 [\text{ACC}] + \beta_2 [\text{OCI}] + \beta_3 [\text{CFA}]}_{\text{ตัวแปรที่สนใจศึกษา}} + \underbrace{\beta_4 [\text{CACL}] + \beta_5 [\text{EBITS}] + \beta_6 [\text{AUDS}]}_{\text{ตัวแปรควบคุม}} + \varepsilon$$

ตารางที่ 5.8 แสดงสัดส่วนความถูกต้องในการพยากรณ์ตัวแบบที่ 4 (ในภาพรวม)

รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี	ร้อยละความถูกต้อง
รูปแบบที่ 1	80.1
รูปแบบที่ 2	84.5
รูปแบบที่ 3	85.6

จากตารางที่ 5.8 คือค่าร้อยละความถูกต้องในการพยากรณ์ตัวแบบในภาพรวมของแต่ละรูปแบบซึ่งตัวแบบในภาพรวมของแต่ละรูปแบบนั้นมีการจัดประเภทที่ผิดพลาด (Type Error) จากตัวอย่างจำนวน 825 ตัวอย่าง โดยแบ่งความผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ ความผิดพลาดในการจัดประเภทลักษณะที่ 1 (Type I Error) กล่าวคือ โดยลักษณะที่แท้จริงเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่ใช่รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปที่กำหนดไว้ในแต่ละรูปแบบ แต่ตัวแบบในภาพรวมของแต่ละรูปแบบได้จัดให้อยู่ในประเภทของกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และความผิดพลาดในการจัดประเภทลักษณะที่ 2 (Type II Error) กล่าวคือ โดยลักษณะที่แท้จริงเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ตัวแบบตัวแบบในภาพรวมของแต่ละรูปแบบได้จัดให้อยู่ในประเภทของกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่ใช่รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปที่กำหนดไว้ในแต่ละรูปแบบ อย่างไรก็ตาม จากตัวอย่างจำนวน 825 ตัวอย่าง ตัวแบบในภาพรวมของแต่ละรูปแบบสามารถพยากรณ์รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบได้ถูกต้องรวมคิดเป็นร้อยละ 80.1, ร้อยละ 84.5 และ ร้อยละ 85.6 ตามลำดับในแต่ละรูปแบบ

ตารางที่ 5.9 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชีในภาพรวมของแต่ละรูปแบบ

รูปแบบ รายงานของ ผู้สอบบัญชี	ตัวแปร	ทิศทาง ความสัมพันธ์ที่ คาดหวัง (Predicted relation)	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ โดยประมาณ (β)	p-value
รูปแบบที่ 1	INTERCEPT	None	0.389	0.003***
	ตัวแปรที่สนใจศึกษา			
	ACC	+	0.000	0.044***
	OCI	-	-1.893	0.000***
	CFA	-	0.001	0.458
	ตัวแปรควบคุม			
	CACL	-	-1.005	0.000***
	EBITS	-	-1.423	0.000***
	AUDS	+	0.982	0.000***
รูปแบบที่ 2	INTERCEPT	None	6.013	0.000***
	ตัวแปรที่สนใจศึกษา			
	ACC	+	0.000	0.002***
	OCI	-	-1.683	0.000***
	CFA	-	0.06	0.223
	ตัวแปรควบคุม			
	CACL	-	-1.339	0.000***
	EBITS	-	-1.182	0.000***
	AUDS	+	0.708	0.000***

ตารางที่ 5.9 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชีในภาพรวมของแต่ละรูปแบบ (ต่อ)

รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี	ตัวแปร	ทิศทางความสัมพันธ์ที่คาดหวัง (Predicted relation)	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยประมาณ (β)	p-value
รูปแบบที่ 3	INTERCEPT	None	8.496	0.000***
	ตัวแปรที่สนใจศึกษา			
	ACC	+	0.000	0.001***
	OCI	-	-2.208	0.000***
	CFA	-	-0.011	0.063
	ตัวแปรควบคุม			
	CACL	-	-1.671	0.000***
	EBITS	-	-1.715	0.000***
	AUDS	+	0.338	0.000***

***บ่งบอกถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05, p – value ของตัวแปรในแต่ละรูปแบบ = 0.000

Nagelkerke R Square หรือ Pseudo R² = 0.405, 0.497 และ 0.598 ของแต่ละรูปแบบตามลำดับ

5.4.1 ความเหมาะสมของตัวแปรที่ 4 (ในภาพรวม)

ตัวแปรในภาพรวมของแต่ละรูปแบบ โดยรวมมีค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05) ค่าสถิติดังกล่าวจะใช้ตรวจสอบ สมมติฐานที่ว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร จากผลการทดสอบทำให้ยอมรับสมมติฐานดังกล่าว จึงสามารถสรุปได้ว่าโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ในจำนวนตัวแปรอิสระ 6 ตัว เมื่อพิจารณาค่า Nagelkerke R Square หรือ Pseudo R² ซึ่งสามารถใช้ในการบอกสัดส่วนหรือร้อยละที่สามารถอธิบายความผันแปรระหว่างตัวแปรในตัวแปรในภาพรวมของแต่ละรูปแบบที่ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยแบบโลจิสติก ซึ่งจากการวิเคราะห์สำหรับตัวแปรในภาพรวมของแต่ละรูปแบบ ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ค่า Nagelkerke R Square หรือ Pseudo R² เท่ากับ 40.5%, 49.7% และ 59.8 % ตามลำดับในแต่ละรูปแบบ

จึงสามารถสรุปได้ว่าตัวแบบในภาพรวมของแต่ละรูปแบบ มีความเหมาะสมในระดับที่ยอมรับได้ และสามารถอธิบายความถูกต้องของตัวแบบในภาพรวมของแต่ละรูปแบบ จากการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยแบบโลจิสติกได้ถูกต้องถึง 40.5%, 49.7% และ 59.8 % ตามลำดับ ของโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปที่สามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัว ของตัวแบบในภาพรวมของแต่ละรูปแบบ

5.4.2 ผลการทดสอบตัวแบบที่ 4 (ในภาพรวม)

ผลการทดสอบที่ปรากฏในตารางที่ 5.9 เป็นการทดสอบเพื่อยืนยันผลการวิจัย ที่ได้จากตัวแบบที่ 1 ถึงตัวแบบที่ 3 ในแต่ละรูปแบบ ดังนั้นในส่วนนี้จึงไม่ได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย ใดๆก็ตาม จากจำนวนตัวอย่าง 825 ตัวอย่าง ตัวแบบในภาพรวมของแต่ละรูปแบบ สามารถพยากรณ์ได้ถูกต้องถึง 40.5%, 49.7% และ 59.8% ตามลำดับ และจากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกในตัวแบบในภาพรวมของแต่ละรูปแบบ พบว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้จากตัวแบบที่ 1 ถึงตัวแบบที่ 3 ในแต่ละรูปแบบ ดังต่อไปนี้

- (1) หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป **ขึ้นอยู่กับ**รายการคงค้างของกิจการ อย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) และ
- (2) หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป **ขึ้นอยู่กับ**ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานของกิจการ อย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$)
- (3) หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป **ไม่ขึ้นอยู่กับ**ความเพียงพอของเงินสดของกิจการอย่างมีนัยสำคัญ ($p > 0.05$)

5.4.3 ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม

ผลการทดสอบตัวแปรควบคุมเป็นไปตามความคาดหมายทุกอย่าง กล่าวคือ ผู้สอบบัญชีมี **แนวโน้มต่ำ**ที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้า (1) สภาพคล่องทางการเงิน (CACL)ของกิจการอยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$) และ(2) ประสิทธิภาพในการทำกำไร (EBITS) ของกิจการอยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$) ในทางตรงกันข้าม ผู้สอบบัญชีมี **แนวโน้มสูง**ที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปถ้างบการเงินถูกตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีของสำนักงานขนาดใหญ่ (Big - 4)($p < 0.05$)

ตารางที่ 5.10 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่	สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบ
H1	หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ขึ้นอยู่ กับรายการคงค้างของกิจการอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$)	ยอมรับ H1 ($p < 0.05$)
H2	หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ขึ้นอยู่ กับดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานของกิจการอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$)	ยอมรับ H2 ($p < 0.05$)
H3	หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ขึ้นอยู่ กับความเพียงพอของเงินสดของกิจการอย่างมีนัยสำคัญ ($p > 0.05$)	ปฏิเสธ H3 ($p > 0.05$)
ภาพรวม	ไม่ได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย	สอดคล้องกับผลการทดสอบจากตัวแบบที่ 1-3

จากผลการทดสอบในภาพรวม ผู้วิจัยขออธิบายตัวแปรตามทิศทางที่เกิดขึ้น ดังต่อไปนี้

ตัวแปรที่สนใจศึกษา

รายการคงค้าง (ACC) จากผลการทดสอบ พบว่า หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป **ขึ้นอยู่**กับรายการคงค้างของกิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และมีทิศทางเป็นไปตามที่คาดไว้ กล่าวคือ ยิ่งรายการคงค้างของกิจการมีเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นถึงกำไรที่ไม่มีคุณภาพตามมาด้วย กล่าวคือ กำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยและภาษีของกิจการมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนเป็นกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานได้ยาก จึงย่อมมีแนวโน้มสูงที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ผู้สอบบัญชีย่อมมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้ากิจการมีรายการคงค้างเป็นจำนวนน้อย หรือกล่าวได้ว่ากำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยและภาษีของกิจการมีแนวโน้มเปลี่ยนเป็นกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานได้ง่าย สะท้อนให้เห็นว่ากิจการมีกำไรที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ เมื่อกกล่าวถึง

รายการคงค้างของกิจการ อาจมีบางกรณีที่รายการคงค้างที่ปรากฏอยู่ในงบการเงินนั้นอาจเป็นผลมาจากการปรับแต่งผลการดำเนินงานด้วยความจงใจที่จะสร้างภาพลักษณ์ของผลการดำเนินงานให้แปรเปลี่ยนไปในทิศทางที่ต้องการได้ กล่าวโดยสรุป ปริมาณของรายการคงค้างนอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพกำไรของกิจการให้ผู้สอบบัญชีได้ทราบแล้ว ยังเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการตระหนักถึงที่มาของรายการคงค้างเหล่านั้นด้วย

ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (OCI) จากผลการทดสอบ พบว่า หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป**ขึ้นอยู่**กับดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานของกิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และมีทิศทางเป็นไปตามที่คาดไว้ กล่าวคือ หากดัชนีดังกล่าวอยู่ในระดับสูง ย่อมแสดงให้เห็นว่ากิจการมีความแข็งแกร่งทางการเงินสามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานจากกำไรของกิจการกลับสู่กิจการได้เป็นจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นว่า กิจการมีกำไรที่มีคุณภาพ ดังนั้นเมื่อนำมาพิจารณากับรายงานของผู้สอบบัญชี ก็น่าจะมีแนวโน้มที่ต่ำที่กิจการจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า หากดัชนีดังกล่าวอยู่ในระดับต่ำ กล่าวคือ การก่อให้เกิดกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานจากกำไรของกิจการกลับสู่กิจการได้เป็นจำนวนน้อย แสดงให้เห็นได้ว่า กิจการมีกำไรที่ด้อยคุณภาพ เมื่อนำมาพิจารณากับรายงานของผู้สอบบัญชี ก็น่าจะมีแนวโน้มสูงที่กิจการจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

ความเพียงพอของเงินสด (CFA) สมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ คือ รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป**ขึ้นอยู่**กับความเพียงพอของเงินสดของกิจการ และคาดว่าความเพียงพอของเงินสดมีทิศทางตรงกันข้ามกับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ หากอัตราความเพียงพอของเงินสดยิ่งสูง ย่อมแสดงให้เห็นว่ากิจการมีสุขภาพทางการเงินที่ดี มีกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานที่เพียงพอสำหรับรายจ่ายที่จำเป็นของกิจการ อาทิ นำไปชำระหนี้สินของกิจการ นำไปลงทุนกลับในสินทรัพย์ นำไปซื้อสินค้าเพิ่มขึ้นเพื่อขาย และนำไปจ่ายเงินปันผล โดยที่ไม่ต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากภายนอก เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า กิจการมีกำไรที่มีคุณภาพ เมื่อนำมาพิจารณากับรายงานของผู้สอบบัญชี น่าจะมีแนวโน้มที่ต่ำที่กิจการจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป แต่จากผลการทดสอบพบว่าไม่**ขึ้นอยู่**กับ**ความเพียงพอของเงินสดของกิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ** ($p > 0.05$) สาเหตุ น่าจะมาจากรายจ่ายที่จำเป็นของกิจการนั้น มีการกำหนดเป็นวัตถุประสงค์และวิธีการตรวจสอบโดยเฉพาะเป็นสำคัญ จึงส่งผลให้การพิจารณากระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรม

ดำเนินงานควบคู่ไปกับรายจ่ายที่จำเป็นของกิจการ เพื่อวัดคุณภาพกำไรของกิจการไม่มีนัยสำคัญมากพอที่จะอธิบายความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีได้

กล่าวโดยสรุป จากผลการวิจัย สะท้อนให้เห็นว่า คุณภาพกำไร (Earning Quality) ในส่วนของรายการคงค้าง (Accruals) และ ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (Operating Cash Index) อาจเป็นข้อมูลหนึ่งในงบการเงินที่ผู้สอบบัญชีใช้เป็นข้อสังเกตในการพิจารณาคุณภาพกำไรของกิจการร่วมกับข้อมูลอื่นๆ ในงบการเงิน อันจะส่งผลให้ผู้สอบบัญชีมีความระมัดระวังในการตรวจสอบมากยิ่งขึ้น และในท้ายที่สุด การวิเคราะห์คุณภาพกำไรนั้น จะช่วยสนับสนุนให้ผู้สอบบัญชีสามารถออกรายงานของผู้สอบบัญชีได้ด้วยความเชื่อมั่นและมีหลักการยิ่งขึ้น

ตัวแปรควบคุม

อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน (CACL) จากผลการทดสอบพบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และเป็นไปตามทิศทางที่คาดไว้ในกรณีของประเทศไทย นั่นคือ ถ้าอัตราส่วนสภาพคล่องของกิจการที่สูง อาจจะหมายถึงการดำเนินงานสภาพคล่องที่ดี โอกาสที่จะเกิดภาวะขาดช่องทางการเงิน (Financial Distress) ก็อยู่ในระดับต่ำ จึงย่อมมีแนวโน้มต่ำที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีประเภทดังกล่าว ถ้าอัตราส่วนสภาพคล่องของกิจการอยู่ในระดับต่ำ

อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิ (EBITS) จากผลการทดสอบพบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และเป็นไปตามทิศทางที่คาดไว้ในกรณีของประเทศไทย นั่นคือ ถ้าอัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นได้ว่ากิจการมีประสิทธิภาพในการทำกำไรจากยอดขายได้ดี ย่อมมีแนวโน้มต่ำที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ถ้าอัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิอยู่ในระดับต่ำ ย่อมมีแนวโน้มสูงที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (AUDS) จากผลการทดสอบ พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และเป็นไปตามทิศทางที่คาดไว้ในกรณีของประเทศไทย กล่าวคือ ผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) มีแนวโน้มสูงที่จะเสนอรายงานในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปมากกว่าผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก (Non - Big 4) ซึ่งสืบ

เนื่องมาจากความมีชื่อเสียงและความมั่นคงทางการเงินของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) ที่มากกว่า จึงส่งผลให้มีการตรวจสอบที่มีความถูกต้องมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ (Non-Big 4)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

บทสรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความสัมพันธ์และทิศทางระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี อีกทั้งปัจจัยอื่นนอกเหนือจากคุณภาพกำไรที่มีความสัมพันธ์กับการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีซึ่งงานวิจัยในอดีตของต่างประเทศได้วิจัยเชิงประจักษ์ไว้ ทั้งนี้ในการทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าวจะพิสูจน์ให้นักลงทุนได้ประจักษ์ถึงความมีคุณค่า (Information Content) ของรายงานของผู้สอบบัญชี เนื่องจากรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นสัญญาณเตือนเบื้องต้นเกี่ยวกับคุณภาพกำไรของกิจการ และยังเป็นประโยชน์ต่อผู้สอบบัญชีในการเพิ่มโอกาสที่จะนำงบการเงินมาวิเคราะห์คุณภาพกำไรของกิจการ อันจะส่งผลให้ผู้สอบบัญชีมีความระมัดระวังในการตรวจสอบมากยิ่งขึ้น และในท้ายที่สุด การวิเคราะห์คุณภาพกำไรนั้น จะช่วยสนับสนุนให้ผู้สอบบัญชีสามารถออกรายงานของผู้สอบบัญชีได้ด้วยความเชื่อมั่นและมีหลักการยิ่งขึ้น เนื่องจากคุณภาพกำไรของกิจการเปรียบเสมือนสัญญาณที่ส่งให้ผู้สอบบัญชีทราบเกี่ยวกับสถานะทางการเงินที่แท้จริงของกิจการ

สำหรับรูปแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ บริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและมีรอบระยะเวลาบัญชีวันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 - 2547 จำนวน 1,170 ตัวอย่าง (Observation) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะต้องเป็นบริษัทที่มีข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครบถ้วน ยกเว้นกลุ่มธนาคาร เงินทุนหลักทรัพย์ ประกันชีวิตและประกันภัย เนื่องจากกลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่น เมื่อพิจารณาจำนวนกลุ่มตัวอย่างเบื้องต้นพบว่ามีจำนวน 825 ตัวอย่าง (Observation)

สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มของตัวแปรที่สนใจศึกษาหรือตัวแปรอธิบาย และกลุ่มของตัวแปรที่ใช้ในการควบคุมผลการวิจัย ตัวแปรแต่ละกลุ่มสามารถสรุปได้ดังนี้

กลุ่มของตัวแปรที่ใช้ในการวัดคุณภาพกำไรที่สนใจศึกษาประกอบด้วย

- (1) รายการคงค้าง (Accruals)
- (2) ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (Operating Cash Index)
- (3) ความเพียงพอของเงินสด (Cash Flow Adequacy)

สำหรับกลุ่มของตัวแปรที่ใช้ในการควบคุมผลการวิจัยประกอบด้วย

- (1) อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน (Liquidity Ratio)
- (2) อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิ (Profitability Ratio)
- (3) ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (Audit Size)

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้โปรแกรม Statistical Package for Social Science (SPSS for Windows) เนื่องจากเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนเทคนิคที่ทางสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งแสดงอยู่ในรูปของ ความถี่และร้อยละ (Frequency and Percentage) ค่าต่ำสุด (Minimum : Min) ค่าสูงสุด (Maximum : Max) และ ค่าเฉลี่ย (Mean) ทั้งนี้เพื่อใช้อธิบายผลการวิจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อมูลของกลุ่มตัวแปรที่เก็บรวบรวมได้ ส่วนสถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้จะใช้เทคนิคของการการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี

6.1 บทสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ในส่วนของบทสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยจะแบ่งประเด็นของการนำเสนอเกี่ยวกับบทสรุปและอภิปรายผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วนหลัก ๆ คือ (1) ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่สนใจศึกษา ตัวแปรควบคุม และตัวแปรตาม (2) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี โดยจัดเรียงตามสมมติฐานการวิจัย บทสรุปและอภิปรายผลการวิจัยในแต่ละส่วนมีสาระโดยสังเขปดังนี้

6.1.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน

ตัวแปรที่สนใจศึกษา

1. รายการคงค้าง (ACC)

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 825 ตัวอย่าง สรุปได้ว่า รายการคงค้างมีค่าต่ำสุด (Min) อยู่ที่ติดลบ 1,023.98 ล้านบาท ขณะที่ บางกิจการรายการคงค้างมีค่าสูงสุด (Max) อยู่ที่ 969.77 ล้านบาท และโดยเฉลี่ยแล้ว (Mean) รายการคงค้างอยู่ที่ติดลบ 38.31 ล้านบาท แสดงว่า กิจการที่จัด

ทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเฉลี่ยมีรายการคงค้างที่มีค่าลบ ซึ่งจะแสดงเป็นรายการบวกในงบกระแสเงินสด เนื่องจากรายการคงค้างที่มีค่าลบดังกล่าวจะแสดงเป็นรายการหักในงบกำไรขาดทุน อย่างไรก็ตาม รายการคงค้างของกิจการที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะมีค่าเป็นบวกหรือลบนั้น ถ้ารายการคงค้างของกิจการยิ่งมาก ย่อมส่งผลให้กำไรของกิจการไม่มีคุณภาพมากตามไปด้วย กล่าวคือ กำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยและภาษีของกิจการมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนเป็นกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานได้ยาก และอาจส่งผลกระทบต่อกำไรในอนาคตของกิจการได้ ทำให้กำไรมีความผันผวน ยากแก่การคาดการณ์แนวโน้มของกิจการ นอกจากนี้ ในบางครั้งเพื่อให้ผลการดำเนินงานของกิจการประกาศเป็นกำไร เพื่อเป็นการดึงดูดใจนักลงทุน กิจการอาจมีความพยายามที่จะจัดการกำไร (Earnings Management) จึงส่งผลให้รายการคงค้างที่ปรากฏอยู่ในงบการเงินบางส่วนอาจเป็นผลมาจากการตกแต่งตัวเลขของกิจการ กล่าวโดยสรุป ยิ่งรายการคงค้างของกิจการมีเป็นจำนวนมาก นอกจากจะส่งผลให้กำไรมีความผันผวน ด้อยคุณภาพ อาจเป็นสัญญาณเตือนเกี่ยวกับความพยายามในการจัดการกำไรของกิจการเหล่านั้นได้ ซึ่งส่งผลให้กิจการมีกำไรที่ด้อยคุณภาพตามมา

2. ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน (OCI)

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 825 ตัวอย่าง สรุปได้ว่า ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานมีค่าต่ำสุด (Min) อยู่ที่ติดลบ 26.18 เท่า ในขณะที่ค่าสูงสุด (Max) อยู่ที่ 15.85 เท่า และโดยเฉลี่ยแล้ว (Mean) ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานอยู่ที่ 1.09 เท่า แสดงให้เห็นได้ว่า กิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีความแข็งแกร่งทางการเงิน สามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานจากกำไรของกิจการกลับสู่กิจการได้เป็นจำนวนไม่น้อย ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้วกิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีกำไรที่มีคุณภาพ

3. ความเพียงพอของเงินสด (CFA)

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 825 ตัวอย่าง สรุปได้ว่า ความเพียงพอของเงินสดมีค่าต่ำสุด (Min) อยู่ที่ติดลบ 15.11 เท่า แสดงให้เห็นได้ว่า บางกิจการประสบผลขาดทุนเป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่มีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานที่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นของกิจการได้ ในขณะที่ค่าสูงสุด (Max) อยู่ที่ 32.21 เท่า และโดยเฉลี่ยแล้ว (Mean) ความเพียงพอของเงินสดอยู่ที่ 1.34 เท่า จากค่าสถิติพื้นฐาน ชี้ให้เห็นได้ว่า กิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเฉลี่ยมีสุขภาพทางการเงินที่ดี มีกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานที่เพียงพอสำหรับรายจ่ายที่จำเป็นของกิจการ อาทิ นำไปชำระคืนหนี้สินของกิจการ นำไปลงทุนในสินทรัพย์ นำไป

ซื้อสินค้าเพิ่มขึ้นเพื่อขาย และนำไปจ่ายเงินปันผล โดยที่กิจการไม่ต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากภายนอก ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้ว กิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีกำไรที่มีคุณภาพ

ตัวแปรควบคุม

1. อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน (CACL)

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 825 ตัวอย่าง สรุปได้ว่า อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนซึ่งเป็นตัววัดหนึ่งเกี่ยวกับสภาพคล่องของกิจการนั้น มีค่าต่ำสุด (Min) อยู่ที่ 0.02 เท่า แสดงว่าบางกิจการมีสภาพคล่องทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ โอกาสที่จะเกิดภาวะขาดชำระทางการเงินอยู่ในระดับสูง ผู้วิจัยจึงได้ตรวจทานข้อมูลใหม่อีกรอบ ผลจากการตรวจทานพบว่า เป็นกิจการที่อยู่ในกลุ่มฟื้นฟูกิจการ (REHABCO) ในทางตรงกันข้ามบางกิจการมีค่าสูงสุด (Max) อยู่ที่ 16.6 เท่า แสดงว่ากิจการมีสภาพคล่องทางการเงินอยู่ในระดับสูง มีสุขภาพทางการเงินที่ดี และโดยเฉลี่ยแล้ว (Mean) สภาพคล่องของกิจการอยู่ที่ 1.99 เท่า ซึ่งเป็นการบ่งบอกว่าโดยเฉลี่ยแล้วกิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสามารถที่จะชำระหนี้สินหมุนเวียนได้ โอกาสที่จะประสบกับภาวะขาดชำระทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ

2. อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิ (EBITS)

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 825 ตัวอย่าง สรุปได้ว่า อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิซึ่งเป็นตัววัดหนึ่งเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำกำไรของกิจการนั้น โดยเฉลี่ยแล้ว อยู่ที่ 0.09 เท่า (Mean) ซึ่งอาจเป็นผลมาจากยอดขายต่ำหรือต้นทุนสินค้าที่ขายสูงกว่าที่ควรจะเป็น อย่างไรก็ตามอัตราส่วนยังคงเป็นบวกและเมื่อพิจารณาในรายละเอียดทำให้ทราบว่าบางกิจการมีอัตราส่วนทางการเงินนี้ติดลบอยู่ที่ 1.79 เท่า (Min) ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่ากิจการมีผลการดำเนินงานที่ขาดทุน ผู้วิจัยจึงตรวจทานข้อมูลใหม่อีกรอบ พบว่ากิจการดังกล่าวเป็นกิจการที่อยู่ในกลุ่มฟื้นฟูกิจการ (REHABCO) ซึ่งมีผลขาดทุนอย่างมหาศาล ในทางตรงกันข้ามบางกิจการอัตราส่วนทางการเงินนี้อยู่สูงถึง 6.45 เท่า (Max) แสดงให้เห็นว่ากิจการมีประสิทธิภาพในการทำกำไรจากยอดขายในระดับสูง

3. ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (AUDS)

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 825 ตัวอย่าง สรุปได้ว่า ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีกิจการที่ได้รับการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) อยู่ร้อยละ 63 ในทางตรงกันข้าม มีกิจการที่ได้รับการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ (Non - Big 4) อยู่ร้อยละ 37 จะเห็นได้ว่ากิจการส่วนมากที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้รับการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4)

ตัวแปรตาม

ผู้วิจัยขอสรุปถึงรายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบอีกครั้งหนึ่ง (ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3) เพื่อใช้ประกอบการอภิปรายผลทั้งในส่วนของคุณภาพเชิงพรรณนาและข้อมูลเชิงอนุมาน

รูปแบบที่ 1 กำหนดให้

1 = รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยครอบคลุมกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข (Qualified opinion)
- รายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่แสดงความเห็น (Disclaimer of opinion)
- รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง (Adverse opinion)

opinion)

0 = ถ้าไม่ใช่ 1 คือ รายงานโดยแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข

- รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ซึ่งประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต และ วรรคความเห็น (Unqualified opinion)

- รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ที่ไม่มีผลกระทบต่อความเห็น ซึ่งรายงานจะประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต วรรคความเห็น และวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ (Unqualified with emphasis of matter paragraph)

รูปแบบที่ 2 กำหนดให้

1 = รายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยครอบคลุมกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ที่ไม่มีผลกระทบต่อการแสดงความคิดเห็น ซึ่งรายงานจะประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต วรรคความเห็น และวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ (Unqualified with emphasis of matter paragraph)

- รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข (Qualified opinion)
- รายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่แสดงความเห็น (Disclaimed of opinion)
- รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นว่างการเงินไม่ถูกต้อง (Adverse opinion)

0 = รายงานโดยแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข

- รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ซึ่งประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต และ วรรคความเห็น

รูปแบบที่ 3 กำหนดให้

1 = รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะจงเฉพาะกรณี ดังต่อไปนี้

- รายงานของผู้สอบบัญชีที่มีการแสดงความเห็นแบบไม่แสดงความเห็นและมีการรายงานในเรื่องความไม่แน่นอนกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

- รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ที่ไม่มีผลกระทบต่อการแสดงความคิดเห็น ซึ่งรายงานจะประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต วรรคความเห็น และวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ (Unqualified with emphasis of matter paragraph) ในเรื่องความไม่แน่นอนเกี่ยวกับกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

0 = รายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่ใช่รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะจงเฉพาะกรณี ที่ได้กำหนดให้เป็น 1

6.1.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละรูปแบบ

จากการจำแนกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 825 ตัวอย่าง สรุปได้ว่า ในรูปแบบที่ 1 และรูปแบบที่ 2 กิจกรรมที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเฉลี่ยได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง สำหรับในรูปแบบที่ 3 นั้น จะเห็นได้ว่ากรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่ทำให้กิจกรรมที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้รับรายงานแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยส่วนใหญ่แล้ว กิจกรรมจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง และครอบคลุมถึงรายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลงด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ (Unqualified with emphasis of matter paragraph) ในเรื่องความไม่แน่นอนเกี่ยวกับกรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องเป็นส่วนใหญ่จากรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งหมด

6.1.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายงานของผู้สอบบัญชีแต่ละรูปแบบโดยจำแนกตามตัวแปร

ตัวแปรที่สนใจศึกษา

สำหรับรายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละประเภท จากค่าสถิติพื้นฐาน พบว่า ในรูปแบบที่ 1 และ รูปแบบที่ 2 กิจกรรมที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปมีคุณภาพกำไรต่อยกกว่ากิจกรรมที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเห็นได้จากค่าสถิติพื้นฐานของรายการคงค้างของกิจกรรมที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งมีเป็นจำนวนมากกว่ากิจกรรมที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งกิจกรรมที่มีรายการคงค้างเป็นจำนวนมาก ย่อมแสดงให้เห็นถึงกำไรที่ไม่มีคุณภาพมากตามไปด้วย เนื่องจากกำไรของกิจการมีความผันผวน เปลี่ยนเป็นเงินสดได้ยาก นอกจากจะพิจารณาจากรายการคงค้างแล้ว ยังพบอีกว่ากิจกรรมที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปมีดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน ความเพียงพอของเงินสดอยู่ในระดับต่ำกว่ากิจกรรมที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง สำหรับในรูปแบบที่ 3 กิจกรรมที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง และครอบคลุมถึงรายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลงด้วยการเพิ่มวรรคเน้น กรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง โดยเฉลี่ยแล้วมีรายการคงค้างเป็นจำนวนมากกว่ากิจกรรมที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงในกรณีอื่นๆ และรายงานที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ในทำนองเดียวกัน พบว่าดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน ความเพียงพอของเงินสด ของกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กรณี

ปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง และครอบคลุมถึงรายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้น กรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง โดยเฉพาะแล้ว อยู่ในระดับต่ำกว่ากิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงในกรณีอื่นๆ และรายงานที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ตัวแปรควบคุม

จากค่าสถิติพื้นฐาน แสดงให้เห็นได้ว่า ในรูปแบบที่ 1,2 โดยเฉพาะแล้วกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลง มีอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน และ อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิในระดับที่ต่ำกว่ากิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง สำหรับในรูปแบบที่ 3 กิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง และครอบคลุมถึงรายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้น กรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง โดยเฉพาะแล้วมีอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิที่ต่ำกว่ากิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงในกรณีอื่นๆ และรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง กล่าวโดยสรุป กิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะแล้วมีสภาพคล่อง และความสามารถในการทำกำไร อยู่ในระดับต่ำกว่ากิจการที่ได้รับรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ จากค่าสถิติพื้นฐาน ชี้ให้เห็นได้อย่างเด่นชัดว่า กิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง และรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่ไม่มีเงื่อนไข แต่มีการเพิ่มวรรคเน้นในกรณีปัญหาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ย่อมประสบปัญหาสภาพคล่อง และขาดความสามารถในการทำกำไรมากกว่ารายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในกรณีอื่นๆ และรายงานแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ ในส่วนของขนาดของสำนักงานสอบบัญชี จากค่าสถิติพื้นฐาน แสดงให้เห็นว่า โดยเฉพาะแล้วผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) จะแสดงความเห็นในแบบที่มีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ (Non – Big 4)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น คือผลสรุปผลการวิจัยเบื้องต้นจากการวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติพื้นฐาน (Descriptive Statistics) ลำดับต่อไปจะเป็นการนำเสนอบทสรุปและอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำกับรายงานของผู้สอบบัญชีโดยจำแนกตามสมมติฐานการวิจัย รวมถึงผลการทดสอบในภาพรวม โดยมีเนื้อหาสาระดังนี้

6.1.4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี

สมมติฐานการวิจัยที่ 1

ผู้วิจัยต้องการตรวจสอบว่ารายการคงค้างมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ และเพื่อเป็นการตอบปัญหาการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า

H_{11} : หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับรายการคงค้างของกิจการ

จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 825 ตัวอย่าง ผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกในตัวแบบที่ 1 ทั้ง 3 รูปแบบ พบว่าเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับรายการคงค้างของกิจการ อย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ 1 และมีทิศทางเป็นไปตามที่คาดไว้ กล่าวคือ ยิ่งรายการคงค้างของกิจการมีเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นถึงกำไรที่ไม่มีคุณภาพตามมาด้วย กล่าวคือ กำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยและภาษีของกิจการมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนเป็นกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานได้ยาก จึงย่อมมีแนวโน้มสูงที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ผู้สอบบัญชีย่อมมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้ากิจการมีรายการคงค้างเป็นจำนวนน้อย หรือกล่าวได้ว่ากำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยและภาษีของกิจการมีแนวโน้มเปลี่ยนเป็นกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานได้ง่าย สะท้อนให้เห็นว่ากิจการมีกำไรที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ เมื่อกำหนดถึงรายการคงค้างของกิจการ อาจมีบางกรณีที่รายการคงค้างที่ปรากฏอยู่ในงบการเงินนั้นอาจเป็นผลมาจากการปรับแต่งผลการดำเนินงานด้วยความจงใจที่จะสร้างภาพลักษณ์ของผลการดำเนินงานให้แปรเปลี่ยนไปในทิศทางที่ต้องการได้ กล่าวโดยสรุป ปริมาณของรายการคงค้าง นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพกำไรของกิจการให้ผู้สอบบัญชีได้ทราบแล้ว ยังเป็นสิ่งสำคัญที่ให้เกิดการตระหนักถึงที่มาของรายการคงค้างเหล่านั้นด้วย

สมมติฐานการวิจัยที่ 2

ผู้วิจัยต้องการตรวจสอบว่าดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ และเพื่อเป็นการตอบปัญหาการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า

H_{12} : หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานของกิจการ

จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 825 ตัวอย่าง ผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกในตัวแบบที่ 2 ทั้ง 3 รูปแบบ พบว่าเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานของกิจการอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ 2 และยังพบว่าทิศทางเป็นไปตามที่คาดไว้ กล่าวคือ หากดัชนีดังกล่าวอยู่ในระดับสูง ย่อมแสดงให้เห็นว่ากิจการมีความแข็งแกร่งทางการเงิน สามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานจากกำไรของกิจการกลับสู่กิจการได้เป็นจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นว่า กิจการมีกำไรที่มีคุณภาพ ดังนั้นเมื่อนำมาพิจารณารายงานของผู้สอบบัญชี ก็น่าจะมีแนวโน้มที่ต่ำที่กิจการจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า หากดัชนีดังกล่าวอยู่ในระดับต่ำ กล่าวคือ การก่อให้เกิดกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานจากกำไรของกิจการกลับสู่กิจการได้เป็นจำนวนน้อย แสดงให้เห็นได้ว่า กิจการมีกำไรที่ด้อยคุณภาพ เมื่อนำมาพิจารณารายงานของผู้สอบบัญชี ก็น่าจะมีแนวโน้มสูงที่กิจการจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

สมมติฐานการวิจัยที่ 3

ผู้วิจัยต้องการตรวจสอบว่าความเพียงพอของเงินสดมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ และเพื่อเป็นการตอบปัญหาการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า

H_{13} : หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับความเพียงพอของเงินสดของกิจการ

จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 825 ตัวอย่าง ผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกในตัวแบบที่ 3 ทั้ง 3 รูปแบบ พบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว พบว่า รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปไม่ขึ้นอยู่กับความเพียงพอของเงินสดของกิจการอย่างมีนัยสำคัญ ($p > 0.05$) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ 3 เนื่องจากสิ่งที่ผู้วิจัยคาดไว้ คือ รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับความเพียงพอของเงินสดของกิจการ กล่าวคือ หากอัตราความเพียงพอของเงินสดยิ่งสูง ย่อมแสดงให้เห็นว่ากิจการมีสุขภาพทางการเงินที่ดี มีกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานที่เพียงพอสำหรับ

รายจ่ายที่จำเป็นของกิจการ อาทิ นำไปชำระคืนหนี้สินของกิจการ นำไปลงทุนในสินทรัพย์ นำไปซื้อสินค้าเพิ่มขึ้นเพื่อขาย และนำไปจ่ายเงินปันผล โดยที่ไม่ต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากภายนอก เป็นการสะท้อนให้เห็นว่ากิจการมีกำไรที่มีคุณภาพ เมื่อนำมาพิจารณากับรายงานของผู้สอบบัญชี น่าจะมีแนวโน้มที่ต่ำที่กิจการจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป แต่จากผลการทดสอบพบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป**ไม่ขึ้นอยู่กับ**ความเพียงพอของเงินสดของกิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) สาเหตุน่าจะมาจากรายจ่ายที่จำเป็นของกิจการนั้น มีการกำหนดเป็นวัตถุประสงค์และวิธีในการตรวจสอบโดยเฉพาะเป็นสำคัญ จึงส่งผลให้การพิจารณากระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงานควบคู่ไปกับรายจ่ายที่จำเป็นของกิจการ เพื่อวัดคุณภาพกำไรของกิจการไม่มีนัยสำคัญมากพอที่จะอธิบายความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีได้

ผลการทดสอบในภาพรวม

เพื่อเป็นการยืนยันว่าผลการวิจัยที่ได้รับจากตัวแบบที่แยกตัวแปรเกี่ยวกับคุณภาพกำไรออกจากกันแล้วนั้น ให้ผลไม่แตกต่างกันกับตัวแบบที่รวมตัวแปรไว้ด้วยกัน ผู้วิจัยจึงนำตัวแบบที่ 4 มาทดสอบเพิ่มเติม ผลการทดสอบที่ได้พบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้จากตัวแบบที่ 1 ถึงตัวแบบที่ 3 ของแต่ละรูปแบบของรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้ว กล่าวคือ (1) รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป**ขึ้นอยู่กับ**รายการคงค้างของกิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) (2) รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป**ขึ้นอยู่กับ**ดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานของกิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ในทางตรงกันข้ามพบว่า (3) รายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป**ไม่ขึ้นอยู่กับ**ความเพียงพอของเงินสดของกิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)

อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้อาจจะมองข้ามตัวแปรที่อาจมีความสัมพันธ์กับความน่าจะเป็นที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพยายามที่จะลดความเสี่ยงให้เหลือน้อยที่สุด ด้วยการควบคุมตัวแปรที่คิดว่าจะมีความสัมพันธ์กับโอกาสหรือความน่าจะเป็นที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ผลสรุปการวิจัยนำเสนอในประเด็นถัดไป

ผู้วิจัยไม่ได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยสำหรับการทดสอบตัวแปรควบคุมเนื่องจากมิได้เป็นตัวแปรที่สนใจศึกษา เพียงแต่ต้องการนำมาวิเคราะห์และยืนยันว่าคุณภาพกำไรมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชี สำหรับกลุ่มของตัวแปรที่ใช้ในการควบคุมผลการวิจัยประกอบด้วย

- (1) อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน (Liquidity Ratio)
- (2) อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิ (Profitability Ratio)
- (3) ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (Audit Size)

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรควบคุมสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตทุกตัวแปร กล่าวคือ ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้า (1) อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนอยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$) และ (2) อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีต่อยอดขายสุทธิอยู่ในระดับสูง ($p < 0.05$) ในทางตรงกันข้าม (3) ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปถ้างบการเงินถูกตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big - 4) ($p < 0.05$)

เนื่องจากว่าการศึกษาเป็นไปในลักษณะของการทดสอบในเชิงของความสัมพันธ์ (Relationship) ซึ่งไม่ใช่เป็นการทดสอบในเชิงของเหตุและผล (Causation) ดังนั้นในการวิเคราะห์หรือตีความผลการวิจัยจึงพิจารณาในเชิงของความสัมพันธ์เท่านั้น

6.2 ข้อจำกัดของการวิจัย

1. เพื่อให้การวิเคราะห์ทางสถิติดำเนินต่อไปได้สำหรับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 825 ตัวอย่างงานวิจัยนี้จึงไม่ได้แยกบริษัทที่อยู่ในระหว่างการฟื้นฟูกิจการ (Company under Rehabilitation) ออกจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เนื่องจากบริษัทเหล่านั้น โดยส่วนใหญ่มีรายงานของผู้สอบบัญชีในรูปแบบที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา

2. การใช้รายการคงค้าง ดัชนีกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน เป็นตัวแทนในการวัดคุณภาพกำไรอาจใช้ไม่ได้ผลกับธุรกิจที่มีลักษณะขายปลีก เพราะธุรกิจดังกล่าวมีลักษณะการขายสินค้าเป็นเงินสด มิได้สนับสนุนการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ อย่างไรก็ตาม รายการคงค้าง และดัชนีเงินสดจากการดำเนินงานอาจใช้ได้ผลกับเฉพาะธุรกิจที่เริ่มอยู่ตัวแล้ว ซึ่งจะมียอดขาย ลูกหนี้ และสินค้าที่ไม่ผันผวนขึ้นลงจนเกินไป และไม่ควรรนำไปใช้กับธุรกิจใหม่ๆที่เพิ่งเริ่มทำกำไรและเติบโตเร็ว เพราะกิจการเหล่านี้ยังจำเป็นต้องใช้เงินทุนสูงในช่วงแรกๆ เพื่อสนับสนุนการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อและการจัดหาสินค้า

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิจัย ในเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี” ทำให้ผู้วิจัยประจักษ์ถึงความสำคัญของคุณภาพกำไร ทั้งในส่วนที่เป็นรายการคงค้าง และอัตราส่วนทางการเงินที่ใช้ในการวัดคุณภาพกำไรที่สามารถพยากรณ์การแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีได้ และยิ่งไปกว่านั้น ยังทำให้นักลงทุนได้ประจักษ์ถึงควมมีคุณค่าของรายงานผู้สอบบัญชี (Information Content of Auditor's Reports) เนื่องจากรายงานผู้สอบบัญชีเป็นสัญญาณเตือนเบื้องต้นเกี่ยวกับคุณภาพกำไรของกิจการ ดังที่จะเห็นได้จากผลการวิจัยที่สรุปไว้เบื้องต้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเกิดข้อเสนอแนะแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องของวิชาชีพสอบบัญชี ในอันที่จะนำการวิเคราะห์คุณภาพกำไรมาใช้เป็นแนวทางหรือข้อพิจารณา ในการนำไปปรับใช้ในวิชาชีพ เพื่อให้การตรวจสอบข้อมูลทางการเงิน ได้มีมิติการพิจารณาที่ลึกกว่าในอดีตได้ดีกว่าตัวเลขข้อมูลดิบที่แสดงไว้ในงบการเงิน โดยปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่สำคัญคือ เมื่ออ่านข้อมูลทางการเงินแล้ว ต้องพิจารณาและวิเคราะห์ถึงคุณภาพของตัวเลขที่จะตีความด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้สอบบัญชีมีความระมัดระวังในการตรวจสอบมากยิ่งขึ้น และในท้ายที่สุด การวิเคราะห์คุณภาพกำไรนั้น จะช่วยสนับสนุนให้ผู้สอบบัญชีสามารถออกรายงานของผู้สอบบัญชีได้ด้วยความเชื่อมั่นและมีหลักการยิ่งขึ้น สำหรับการวิเคราะห์คุณภาพกำไรที่ได้จากผลงานวิจัยนี้ จะพิจารณาจากรายการคงค้างและวิเคราะห์จากอัตราส่วนทางการเงินจากงบกระแสเงินสด เนื่องจากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพกำไรของกิจการเปรียบเสมือนสัญญาณที่ส่งให้ผู้สอบบัญชีทราบเกี่ยวกับสถานะทางการเงินที่แท้จริงของกิจการ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของคุณภาพกำไร ในส่วนแรก คือ การสะท้อนคุณภาพกำไรของกิจการผ่านทางรายการคงค้าง หากพบว่ากิจการมีคุณภาพกำไรต่ำ กล่าวคือกำไรของกิจการเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ยาก อาจเป็นสัญญาณที่เตือนไปยังผู้สอบบัญชีให้มีความระมัดระวังในการพิจารณาถึงความสมเหตุสมผลของรายการคงค้างนั้น เนื่องจาก รายการคงค้างของกิจการที่ปรากฏอยู่ในงบการเงินอาจเป็นผลมาจากการตกแต่งตัวเลขของกิจการ เพื่อให้ผลการดำเนินงานของกิจการประกาศเป็นกำไร เพื่อดึงดูดใจนักลงทุน สำหรับในส่วนที่สอง คือ การสะท้อนคุณภาพกำไรของกิจการผ่านทางดัชนีเงินสดจากการดำเนินงาน ผู้วิจัยเล็งเห็นในการที่จะให้มีการจัดทำกระดาษทำการ (Working Paper) เกี่ยวกับอัตราส่วนดังกล่าวขึ้น เพื่อเน้นถึงคุณภาพกำไรของกิจการที่ตรวจสอบ ตลอดจนการตระหนักถึงที่มาของกำไรทางบัญชีนั้น และในท้ายที่สุด จากความสำคัญของคุณภาพกำไรนั้นจะช่วยสนับสนุนให้ผู้สอบบัญชีสามารถสรุปผล

แสดงความเห็นต่องบการเงินด้วยความเชื่อมั่นและมีหลักการมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่ผู้สอบบัญชีพบว่ากิจการมีคุณภาพกำไรต่ำ ย่อมเป็นสัญญาณเตือนไปยังผู้สอบบัญชีให้พิจารณาทบทวนการออกรายงานของผู้สอบบัญชีอีกครั้งหนึ่ง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม คุณภาพกำไรนั้น มีผู้ให้ความหมายไว้หลายด้าน หลายมุมมอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ที่นำไปใช้ อย่างไรก็ตาม คุณภาพกำไรของกิจการควรพิจารณาควบคู่ไปกับสภาพแวดล้อมของธุรกิจในขณะนั้น รวมทั้งโอกาสในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในอนาคตของกิจการ เพื่อให้ประกอบการตัดสินใจลงทุนและการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีที่มีความสมเหตุสมผลมากยิ่งขึ้น

6.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อในอนาคต

1. ผู้วิจัยในอนาคต ควรพิจารณาปัจจัยอื่นเพิ่มเติมที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีนอกเหนือจากตัวแปรด้านคุณภาพกำไรที่ได้จากงานวิจัยนี้ เพื่อให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น อาทิ รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accruals) เป็นต้น และถ้าในอนาคตมีการพัฒนาอัตราส่วนทางการเงินใหม่ๆ ขึ้น แล้วผู้วิจัยในอนาคตเล็งเห็นว่าสามารถที่จะนำมาพยากรณ์หรืออธิบายความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีได้ ก็ย่อมเป็นการดีที่จะนำมาวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ เช่นเดียวกับงานวิจัยในเรื่องนี้

2. ผู้วิจัยในอนาคต อาจทำการวิเคราะห์ปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไร เพิ่มเติม ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรม หรือได้จากการสัมภาษณ์ผู้สอบบัญชี ตลอดจนบุคคลที่ปฏิบัติงานร่วมกับผู้สอบบัญชี ทั้งนี้เพื่อค้นหาตัวแปรใหม่ๆ ที่อาจจะมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชี นอกจากนี้ ผู้วิจัยอื่นอาจขยายการวิเคราะห์ออกไปจากการศึกษานี้ โดยอาจจะขยายกลุ่มตัวอย่างด้วยการเพิ่มจำนวนปีที่ศึกษา อีกทั้งอาจทำการวิเคราะห์คุณภาพกำไรออกเป็นรายอุตสาหกรรม เนื่องจากในแต่ละอุตสาหกรรมมีลักษณะการดำเนินธุรกิจที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าผลการวิจัยที่ได้จะช่วยยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชีได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

3. ผู้วิจัยในอนาคต อาจแยกบริษัทที่อยู่ในระหว่างการฟื้นฟูกิจการ (Company under Rehabilitation) ออกจากการทดสอบ เนื่องจากบริษัทเหล่านี้ไม่สามารถระดมกลุ่มอุตสาหกรรมที่เด่นชัดได้ และโครงสร้างของบริษัทเหล่านี้แตกต่างจากกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น ต่อเมื่อผู้วิจัยใน

อนาคตได้เพิ่มจำนวนปีที่ศึกษาจนทำให้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปเพียงพอต่อการวิเคราะห์ทางสถิติ

4. ผู้วิจัยในอนาคต อาจพิจารณากลุ่มตัวอย่างในช่วงระยะเวลาที่ไม่มีผลกระทบต่อผลการดำเนินของกิจการ กล่าวคือ ในช่วงระยะเวลาก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 เนื่องจากในช่วงเวลานั้น ข้อมูลที่ปรากฏในงบการเงินจะมีความเป็นปกติ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการยืนยันให้ทราบว่า ตัวแทนวัดคุณภาพกำไรใดจะเป็นตัวแทนวัดที่ดีที่สุด ทั้งในช่วงระยะเวลาก่อนและหลังการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ และเพื่อเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชีในแต่ละช่วงเวลา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กัลยา วาณิชย์บัญชา. 2546. การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. พิมพ์ครั้งที่ 3
กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร .
- คณะอนุกรรมการบัญญัติศัพท์บัญชี. 2538. ศัพท์บัญชี . กรุงเทพมหานคร : สมาคมนักบัญชี
และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2545. ข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน. พิมพ์ครั้งที่ 5.
กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2546. เทคนิคการวิเคราะห์งบการเงินบริษัทจดทะเบียน.
พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : เทวา ครีเอชั่น.
- นิพนธ์ เห็นโชคชัยนะ. 2541. รายงานการสอบบัญชี. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์.
- วรศักดิ์ ทูมมานนท์. 2543. คุณรู้จัก Creative Accounting และ คุณภาพกำไรแล้วหรือยัง? .
(ม.ป.ท.) : ไอโอนิค อินเทอร์เน็ต รีซอสเสส.
- วรศักดิ์ ทูมมานนท์. 2548. มิติใหม่ของงบการเงินและการวิเคราะห์. พิมพ์ครั้งที่ 1
กรุงเทพมหานคร : ธรรมนิติ เพรส.
- วาณี คำดี. 2541. การวิเคราะห์งบการเงิน. กรุงเทพมหานคร : ภูมิบัณฑิต.
- สมเดช โรจน์ศรีเสถียร. 2003. การวิเคราะห์งบการเงินเพื่อใช้ในการตัดสินใจ. เอกสารภาชี
อากร YEARBOOK : 93-116.
- สมชาย สุภัทรกุล. 2542. คุณภาพของงานสอบบัญชีกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชี. วารสาร
บริหารธุรกิจ. 22, 83 : 21 – 32.
- สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2542. มาตรฐานการสอบบัญชี
รหัส 700 รายงานของผู้สอบบัญชีต่องบการเงิน. (ม.ป.ท.) : พี.เอ.ลิฟวิ่ง
- สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2544. มาตรฐานการสอบบัญชี
รหัส 570 : ความเหมาะสมของข้อสมมติการดำเนินงานต่อเนื่อง, (ม.ป.ท.) : พี.
เอ.ลิฟวิ่ง
- สรรพพงศ์ ลิ้มปิจำรงกุล. 2547. คุณภาพกำไรของธุรกิจ. เอกสารภาชีอากร 21, 241 (ต.ค.) :
58 – 61.

สันติ กิระนันท์. ความรู้พื้นฐานการเงิน หลักการ เหตุผล แนวคิด และการวิเคราะห์.

กรุงเทพมหานคร : เพ็องฟ้า พรินดีง

ศศิวิมล มีอำพล. 2546. การวิเคราะห์งบกระแสเงินสด. การบัญชีเพื่อการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 4.

กรุงเทพมหานคร : อินโฟเีนนิ่ง

อมลยา โกไศยกานนท์. 2547. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพของงานสอบบัญชี : กรณี

บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต ภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Chen, C. J. P.; Chen, S; and Su, X. 2001. Profitability Regulation, Earnings

Management, and Modified Audit Opinions: Evidence From China.

Auditing: A Journal of Practice & Theory, 20 (September) : 9-30.

Chen, K. C., and B. K. Church. 1992. Default on debt obligations and the issuance

of going – concern opinions. Auditing : A Journal of Practice & Theory,

(Fall) : 30-49

Charalambos Spathis , Michael Doumplos, Constantin Zopouindis. 2003. Using client

performance measures to identify pre-engagement factors associated

with qualified audit reports in Greece. The International Journal of

Accounting, 38 (2003) : 267-284

DeAngelo, L. E. 1981. Auditor size and audit Quality. Journal of Accounting and

Economics, 3 (December) : 183-199

Firth, M. 1980. A note on the impact of audit qualification on lending and

credit decisions. Journal of Banking & Finance 4 (September): 257-267.

Francis, J., Krishnan, J. 1999. Accounting accruals and auditor reporting conservatism.

Contemporary Accounting Research, 16 :135-165.

Geiger, M. A., Raghunandan, K., and Rama, D. V. 1998. Going-concern audit report

recipients before and after SAS No. 59. National Public Accountant 43

Geiger, M. A., and K. Raghunandan. 2002. Auditor Tenure and Audit Reporting

Failures. Auditing : A Journal of Practice & Theory, 18 : 1-17.

- Gibson, C. H., 1995. Financial Statement Analysis. South-Western College Publishing
- Joel and Jae., 1981. Quality of Earnings : A Key Factor in Financial Planning. Long Range Planning 14 : 68-75.
- John N. Myer, 1999. Financial Statement Analysis. (n.p.) : McGraw-Hill Companies, Inc.
- Lennox, C. S., 1999. Audit quality and auditor size: An evaluation of reputation and deep pockets hypothesis. Journal of Business Finance & Accounting, 26 : 779-806.
- Leopold A. Bernstein, 1999 . Financial Statement Analysis. Wiley.
- Mcknown, J. C., Mutchler, J. F., and Hopwood, W. 1991. Towards on explanation of auditor failure to modify the audit opinions of bankrupt companies. Auditing: A Journal of Practice & Theory 10 (Supplement) : 1-13.
- Mark T. Bradshaw, Scott A. Richardson, And Richard G. Sloan., 2001. Do Analysts and Auditors Use Information in Accruals?. Journal of Accounting Research, V. 39 No. 1. June : 45-73
- Marty, B., Andrew, J. Leone, Michael W., 2004. An empirical analysis of auditor reporting and its association with abnormal accruals. Journal of Accounting and Economics 37 : 139-165.
- Mutchler. J. F. 1985. A Multivariate Analysis of the Auditor's Going-Concern Opinion Decision. Journal of Accounting Research, 23 (Autumn) : 668-682.
- Mutchler, J. F. 1997. Auditors' Perceptions of the Going-Concern Opinion Decision. Auditing: A Journal of Practice & Theory 3 (Spring): 17-30.
- O'Keefe, T. B., and P. Westort. 1992. Conformance to GAAS reporting standards in municipal audits and the economics of auditing : The effect of audit firm size, CPA examination performance, and competition. Research in Accounting Regulations, 6 : 39-77.
- Thomas, C. W. 2003. Research about audit quality. The CPA Journal, 73 : 48-51
- Wooten, et al. 2003. Research about Audit Quality. CPA Journal 73, (January) :48-52.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

การตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก

ก่อนที่จะกล่าวถึงเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก ผู้วิจัยขอกล่าวถึงการตรวจสอบเงื่อนไขในการวิเคราะห์ความถดถอยแบบปกติ เนื่องจากเป็นพื้นฐานของการตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอย

เงื่อนไขในการวิเคราะห์ความถดถอยแบบปกติ โดยทั่วไปมีดังต่อไปนี้

1. ค่าคาดหวังของค่าคลาดเคลื่อน = 0 (เงื่อนไขข้อนี้เป็นจริงเสมอ)
2. ค่าคลาดเคลื่อนต้องมีการแจกแจงแบบปกติ
3. การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงอัตตะ (ค่าคลาดเคลื่อนต้องเป็นอิสระกัน)
4. ค่าแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนต้องคงที่ทุกค่าของ X
5. ตัวแปรอิสระทุกตัวต้องเป็นอิสระกันหรือไม่เกิดปัญหา Multicollinearity

สำหรับการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก ไม่จำเป็นต้องตรวจสอบเงื่อนไข ข้อ 2 และ ข้อ 4 เนื่องจากการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกจะไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่ระบุไว้แล้ว ดังนั้นจึงตรวจสอบเฉพาะเงื่อนไขข้อ 1 ข้อ 3 และ ข้อ 5 ดังนี้

ข้อ 1 ค่าคาดหวังของค่าคลาดเคลื่อน = 0 หรือ $E(e) = 0$

เงื่อนไขข้อนี้เป็นจริงเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์ความถดถอยแบบปกติหรือการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก

ข้อ 3 การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงอัตตะ (Autocorrelation or Serialcorrelation)

ค่าคลาดเคลื่อนต้องเป็นอิสระกัน หรือ e_i และ e_j เป็นอิสระกัน สำหรับการตรวจสอบว่าค่าความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระกันหรือไม่มีความสัมพันธ์กัน โดยปกติข้อมูลที่เก็บตามช่วงเวลาจะมีโอกาสเกิดปัญหานี้มากกว่าข้อมูลตัดขวาง (Cross-sectional) การศึกษานี้เป็นการเก็บข้อมูลรายบริษัทหรือเป็นข้อมูลตัดขวาง โอกาสของการเกิดปัญหานี้จึงมีน้อย อย่างไรก็ตามเพื่อให้ผลการทดสอบความสัมพันธ์มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น จึงทดสอบความคลาดเคลื่อน

$(y - \hat{y})$ โดยพิจารณาจากค่าสถิติของ Durbin-Watson และมีสมมติฐานในการทดสอบดังนี้

H_0 : ค่าความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กัน

H_1 : ค่าความคลาดเคลื่อนไม่มีความสัมพันธ์กัน

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	.625	.527	.517	.361	1.905

จากผลการทดสอบสามารถสรุปได้ว่า ปฏิเสธสมมติฐาน H_0 เนื่องจาก ค่าสถิติ Durbin-Watson เท่ากับ 1.905 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05) จึงสรุปว่าค่าความคลาดเคลื่อนไม่มีความสัมพันธ์กัน

ข้อ 5 ตัวแปรอิสระทุกตัวต้องเป็นอิสระกันหรือไม่เกิดปัญหา Multicollinearity

เนื่องจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หลายตัวแปร (Multivariate Analysis) ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression analysis) ซึ่งใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยแบบโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) เพื่อตรวจสอบตัวแปรอิสระทุกตัวที่นำมาศึกษามีความสัมพันธ์กันสูงหรือไม่ เพื่อป้องกันการเกิดปัญหา Multicollinearity ซึ่งผลจากการวิเคราะห์พบว่าไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดมีความสัมพันธ์กันสูงเกิน 0.5

Correlations

		ACC	OCI	CFA	CACL	EBITS	AUDS
ACC	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1 . 825					
OCI	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-.024 .491 825	1 . 825				
CFA	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	.004 .911 825	-.003 .934 825	1 . 1650			
CACL	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	.147(**) .000 825	-.106(**) .002 825	.012 .741 825	1 . 825		
EBITS	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	.081(*) .020 825	-.189(**) .000 825	-.069(*) .047 825	.164(**) .000 825	1 . 825	
AUDS	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	.007 .836 825	-.023 .507 825	-.059 .091 825	-.101(**) .004 825	.066 .057 825	1 . 825

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางสรุปได้ว่าตัวแปรทั้งหมดเป็นอิสระจากกัน ดังนั้นจึงสามารถนำตัวแปรอิสระทุกตัวมาทดสอบความสัมพันธ์กับตัวแปรตามเพื่อตอบปัญหาการวิจัยต่อไป

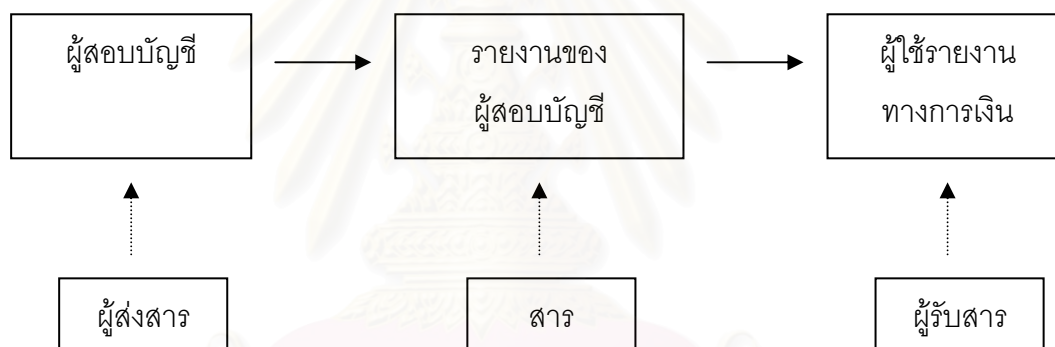
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรายงานของผู้สอบบัญชี

ความหมายของรายงานการสอบบัญชี

นิพนธ์ (2541) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับรายงานสอบบัญชีไว้ว่า รายงานการสอบบัญชี (Auditor's Report) หมายถึง การติดต่อสื่อสารอย่างเป็นทางการและข้อสรุปของผู้สอบบัญชีไปยังผู้ใช้ ได้แก่ ผู้ถือหุ้น เจ้าหนี้ ผู้ลงทุน หน่วยงานราชการ และบุคคลทั่วไป หรือหมายถึงผลงานขั้นสุดท้ายของผู้สอบบัญชี เพื่อให้ข้อสรุปเกี่ยวกับความเชื่อมั่นหรือความเชื่อถือได้ในงบการเงินของกิจการเพื่อเป็นประโยชน์ในการประกอบการตัดสินใจของผู้ใช้ได้ อย่างถูกต้อง

แผนภาพที่ 7.1 ความหมายของรายงานของผู้สอบบัญชี

ความสำคัญของรายงานของผู้สอบบัญชี

รายงานการสอบบัญชีเปรียบเสมือนเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารและอธิบายถึงสิ่งที่ผู้สอบบัญชีได้กระทำลงไป และเป็นผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายจากกระบวนการตรวจสอบที่บุคคลภายนอกหรือผู้ใช้งบการเงินจะสามารถรับทราบได้ ผู้สอบบัญชีเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการเสนอรายงานการสอบบัญชีเพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินได้ทราบถึงเจตนาเรื่องที่เขียนอยู่ในรายงานการสอบบัญชีว่ามีความสำคัญอย่างไร หน้าที่โดยตรงของผู้สอบบัญชี คือ การที่ผู้สอบบัญชีได้ทำการตรวจสอบงบการเงินที่กิจการจัดทำขึ้นมา โดยตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป เพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน

ของกิจการ ดังนั้นจะพบว่ารายงานการสอบบัญชีก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านที่เกี่ยวกับการสร้าง
ความโปร่งใสให้กับข้อมูลหรือรายงานทางการเงิน งบการเงิน และยังเป็นสิ่งที่สามารถเพิ่มความ
น่าเชื่อถือ ความมั่นใจแก่ผู้ใช้งบการเงินเงินได้อีกด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรายงานของผู้สอบบัญชี

1 ประกาศ ก.บช. ฉบับที่ 41 (พ.ศ.2541) เรื่อง การลงลายมือชื่อรับรองการสอบบัญชีโดยการแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต มีวัตถุประสงค์ในการประกาศคือ

1. เพื่อให้การลงลายมือชื่อรับรองการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตามพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 ไปปฏิบัติเป็นแนวเดียวกันและเป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองทั่วไป

2. เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง (ผู้ใช้งบการเงิน) ได้ทราบถึงความความรับผิดชอบของผู้บริหารต่อความถูกต้องและครบถ้วนของงบการเงิน และขอบเขตความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในการปฏิบัติงานตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงิน

3. เพื่อให้การควบคุมมารยาทของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ.2534) ออกตามความในพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการปฏิบัติในเรื่องการลงลายมือชื่อรับรองโดยการแสดงความเห็นในรายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตามที่ประกาศไว้ในประกาศ ก.บช. ฉบับที่ 41 (พ.ศ.2541) ข้อ 2 กำหนดไว้ว่า

2.1 การลงลายมือชื่อรับรองโดยการแสดงความเห็นในรายงานการสอบบัญชีผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้อง

(1) ระบุถึงงบการเงินของกิจการที่ตรวจสอบสำหรับงวดบัญชีและวันสิ้นสุดงวดบัญชี และให้แจ้งในรายงานการสอบบัญชีด้วยว่าข้อมูลในงบการเงินดังกล่าวเป็นความรับผิดชอบของผู้บริหารของกิจการ และผู้สอบบัญชีเป็นผู้รับผิดชอบในการแสดงความเห็นจากผลของการตรวจสอบ

(2) รายงานว่าได้ตรวจสอบงบการเงินตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไปหรือไม่เพียงใด โดยระบุถึงวิธีการตรวจสอบที่ใช้เพื่อให้ได้ข้อสรุปในการแสดงความเห็น

(3) แสดงความเห็นไว้ในรายงานการสอบบัญชี ว่างบการเงินที่

ตรวจสอบแสดงฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสด (ถ้ามี) ของกิจการ โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปหรือไม่เพียงใด

2.2 การลงลายมือชื่อรับรองโดยการแสดงความเห็นในรายงานการสอบบัญชีอย่างไม่มีเงื่อนไข ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องทำรายงานการสอบบัญชีตามแบบ รายงานการสอบบัญชีทำยประกาศนี้ ในกรณีที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องการเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ซึ่งไม่กระทบต่อความเห็นของตน หรือกิจการที่ปิดบัญชีเป็นครั้งแรกนับแต่เริ่มดำเนินกิจการ หรือกิจการที่มีการเปลี่ยนรอบปีบัญชี หรือกิจการที่จัดทำงบการเงินเปรียบเทียบ ตั้งแต่สองปีขึ้นไปให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแก้ไขเพิ่มเติมแบบรายงานการสอบบัญชีให้สอดคล้องกับความรับผิดชอบและขอบเขตการปฏิบัติงาน ในกรณีที่มีการจัดทำงบการเงินและรายงานการสอบบัญชีเป็นภาษาต่างประเทศ ข้อความและรายงานของงบการเงินและรายงานการสอบบัญชื่อนั้น ต้องถูกต้องครบถ้วนตรงกับข้อความและรายการของงบการเงินและรายงานการสอบบัญชีที่ทำเป็นภาษาไทย

2.3 ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องลงลายมือชื่อรับรองโดยการแสดงความเห็นในรายงานการสอบบัญชีอย่างมีเงื่อนไข เมื่อเห็นว่ากรณีใดกรณีหนึ่งหรือหลายกรณีต่อไปนี้มีสาระสำคัญ

- (1) ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด และหรือตามมาตรฐานการสอบบัญชี
- (2) งบการเงินที่ตรวจสอบมิได้แสดงรายการและข้อมูลทางการเงินของกิจการโดยถูกต้องตามที่ควร ในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป
- (3) งบการเงินที่ตรวจสอบมิได้เปิดเผยข้อความและรายการอย่างเพียงพอ อันอาจทำให้เกิดการหลงผิดหรือเสียหายแก่กิจการที่สอบบัญชึ้นั้นหรือแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง
- (4) บัญชีและงบการเงินที่ตรวจสอบมิได้จัดทำตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งมีผลกระทบต่อความถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญของงบการเงิน

2.4 ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องลงลายมือชื่อรับรองโดยการแสดงความเห็นในรายงานการสอบบัญชิวางงบการเงินไม่ถูกต้อง เมื่อเห็นว่ากรณีใดกรณีหนึ่งหรือหลายกรณีตามข้อ 2.3 (2) (3) หรือ (4) มีสาระสำคัญมาก

2.5 ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องลงลายมือชื่อโดยไม่แสดงความเห็นเกี่ยวกับ

ฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสด (ถ้ามี) ของกิจการที่สอบบัญชีนั้น เมื่อเห็นว่าการใดกรณีหนึ่งหรือหลายกรณีดังต่อไปนี้มีสาระสำคัญมาก

- (1) ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดและ หรือตามมาตรฐานการสอบบัญชี
- (2) มีปัญหาต่อการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ หรือมีความไม่แน่นอนอื่นในอนาคตอันอาจกระทบถึงฐานะการเงินของกิจการที่สอบบัญชีนั้น

2.6 ในกรณีที่ลงลายมือชื่อรับรองโดยการแสดงความเห็นในรายงานการสอบบัญชีอย่างมีเงื่อนไข หรือการแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง หรือไม่แสดงความเห็นให้ใช้แบบรายงานการสอบบัญชีตามข้อ 2.2 โดยแก้ไขเพิ่มเติม และระบุถึงสาเหตุหรือเหตุผล และผลกระทบถ้าคำนวณได้ไว้ในรายงานสอบบัญชีด้วย

2.7 ในกรณีที่ลงลายมือชื่อรับรองโดยการแสดงความเห็นต่อบการเงินของกิจการที่เล็กหรือชำระบัญชี หรือของกิจการที่ไม่ได้ดำเนินการเพื่อนำผลกำไรแบ่งปันกันหรือการลงลายมือชื่อรับรองในกรณีอื่นให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแก้ไขเพิ่มเติมแบบรายงานการสอบบัญชีตามข้อ 2.2 ให้เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบพื้นฐานในรายงานของผู้สอบบัญชีตามที่ประกาศ ก.บช. ฉบับที่ 41 (พ.ศ.2541) ได้ประกาศไว้แล้วมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับมาตรฐานการสอบบัญชี ฉบับที่ 700 เรื่อง รายงานของผู้สอบบัญชีต่อบการเงินของสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย

2 ประกาศ ก.บช. ฉบับที่ 40 (พ.ศ.2541) เรื่อง แนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องปฏิบัติตามมรรยาทของผู้สอบบัญชีที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง และตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่กำหนดโดยสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย

2. ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องวางแผนและปฏิบัติงานโดยใช้วิจรณ์ญาณในการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพต่อข้อมูลของกิจการ โดยคำนึงถึงสถานการณ์แวดล้อมที่มีอยู่ อันอาจเป็นเหตุให้ข้อมูลในงบการเงินขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

3. ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องกำหนดขอบเขตการตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่กำหนดโดยสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย โดยคำนึงถึงข้อกำหนดขององค์กรหรือหน่วยงาน หรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ ข้อกำหนดของกฎหมาย หนังสือตอบรับงานสอบบัญชี

ในกฎกระทรวงว่าด้วยมารยาทของผู้สอบบัญชีมีข้อกำหนดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การเสนอความเห็นของผู้สอบบัญชี ดังนี้

ข้อ 1 (ง) ไม่ปกปิดข้อเท็จจริงหรือบิดเบือนความจริงอันเป็นสาระสำคัญของงบการเงินที่ตนลงลายมือชื่อรับรองในรายงาน โดยการแสดงความเห็น ซึ่งอาจทำให้เกิดการหลงผิดและอาจเสียหายแก่กิจการที่สอบบัญชานั้นหรือแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง

ข้อ 2 (ค) ไม่ลงลายมือชื่อรับรองในรายงานโดยการแสดงความเห็น เกี่ยวกับการคาดคะเนรายการใดๆ ของกิจการที่ตนรับสอบบัญชี เว้นแต่เป็นการสอบบัญชีหรือสอบ ทานตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป

ข้อ 2 (ง) ไม่ลงลายมือชื่อรับรองในรายงานโดยการแสดงความเห็น เกี่ยวกับการสอบบัญชีของกิจการใดที่ตนมิได้ปฏิบัติงานสอบบัญชี หรือควบคุมการสอบบัญชีตาม มาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป

ข้อ 2 (ฉ) ให้บันทึกความเห็นไว้ในรายงานการสอบบัญชี เมื่อปรากฏว่า กิจการที่ตนรับสอบบัญชานั้นที่การปฏิบัติที่ขัดหรือแย้งกับหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปและมี ผลกระทบที่สำคัญต่องบการเงิน

ข้อ 2 (ช) การลงลายมือชื่อรับรองโดยการแสดงความเห็นในรายงาน การสอบบัญชี โดยมีเงื่อนไขหรือโดยไม่แสดงความเห็น หรือโดยแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ ถูกต้อง ต้องแสดงเหตุผลไว้ในรายงานนั้นด้วย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวธิดา คู่ทรัพย์เจริญชัย เกิดวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2524 ที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการบัญชี กลุ่มบัญชี ต้นทุน เกียรตินิยมอันดับ 2 คณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพณิชยการ พระนคร ในปีการศึกษา 2545 และเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท บัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชีบริหาร คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2546 ในขณะที่ศึกษาระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต ได้รับทุนในตำแหน่งผู้ช่วยสอน ภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย